

LA CONTRIBUCIÓ DE LES EMPRESES ESPANYOLES ALS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

SETÈ INFORME

**LES EMPRESSES
DAVANT
DEL REPTA
DEL CANVI
SISTÈMIC**

Autors

Àngel Castiñeira
(Direcció acadèmica)

Ferran Curtó
(Direcció de continguts i autoria)

Ariadna Bello
(Coordinació de l'Informe)

Eloi Gumà
(Autoria)

Ferran Montserrat
(Autoria)

Joan Brunet
(Autoria)

Marc Guinjoan
(Col·laboració en l'anàlisi
quantitativa)

Manuela Moulian
(Disseny i visualització
de les dades)

Contacte:
*catlideratges
@esade.edu*

04 INTRODUCCIÓ

06 RESUM EXECUTIU

10 AGRAÏMENTS

11 PART I
L'AGENDA 2030 I LA NECESSITAT D'UN CANVI SISTÈMIC

12 El balanç de l'Agenda 2030, superat l'equador

20 Els múltiples vessants d'una mateixa crisi sistèmica

29 Els avanços i els retrocessos de les COP

32 Els nous instruments legislatius que afecten l'empresa

33 El paradigma del creixement, a debat

37 La empresa, cridada a adoptar una perspectiva sistèmica

39 PART II
LES EMPRESES DAVANT EL REPTE DEL CANVI SISTÈMIC

40 Introducció

43 La construcció de la resiliència a llarg termini

47 Capitalisme i canvi sistèmic

53 PART III
EL REPORT DE LES EMPRESES COTITZADES ESPANYOLES EN RELACIÓ AMB ELS ODS

54 La divulgació d'informació no financera

56 Model d'anàlisi

58 Els ODS en el report no financer

62 Materialitat

66 Governança

72 Planeta

78 Persones

82 L'OBSERVATORI DWELS ODS

84 REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

12 **Figura 1.** Sis anomalies climàtiques inusuals al 2023

15 **Figura 2.** Estat actual del progrés dels ODS

17 **Figura 3.** Les tres fases del canvi sistèmic

19 **Figura 4.** El procés de gestió dels riscos climàtics

20 **Figura 5.** La imbricació entre clima, biodiversitat i societat

22 **Figura 6.** Horitzons geopolítics i de recursos per al 2030

24 **Figura 7.** El trilema energètic

25 **Figura 8.** Els 16 *tipping points* climàtics

26 **Figura 9.** L'alineament amb la taxonomia europea

27 **Figura 10.** Tendències en els salaris reals mitjans i productivitat laboral a 52 països de rendes altes. Anys 1999-2022 (en %)

28 **Figura 11.** L'increment de la riquesa privada i el declivi de la riquesa pública als països rics. Anys 1970-2020

31 **Figura 12.** La bretxa de producció de combustibles fòssils

35 **Figura 13.** El debat al voltant del PIB i els indicadors econòmics

41 **Figura 14.** Els principals riscos sistèmics que les empreses han identificat

54 **Figura 15.** Empreses cotitzades espanyoles que divulguen memòries no financeres i esmenten l'Agenda 2030

57 **Figura 16.** Nombre d'empreses a la mostra, per sector

58 **Figura 17.** Empreses que esmenten els ODS

59 **Figura 18.** Nombre d'ODS que esmenta cada empresa, per terme mitjà, per tipus d'esment

60 **Figura 19.** Percentatge d'empreses que esmenten cada ODS, per tipus d'esment

61 **Figura 20.** Els ODS més esmentats a cada sector

62 **Figura 21.** Empreses que divulguen anàlisis de materialitat a les seves memòries no financeres, per tipus d'aproximació

63 **Figura 22.** Exemple d'implementació d'un procés de materialitat

64 **Figura 23.** Empreses amb algun tema vinculat als àmbits següents dins el seu top 10

64 **Figura 24.** Els àmbits temàtics més prioritzats

66 **Figura 25.** Empreses que inclouen criteris socials i ambientals en la seva missió

67 **Figura 26.** Empreses que divulguen informació fiscal, per grau de transparència

68 **Figura 27.** Empreses que divulguen mantenir aliances, per tipologia d'organització

69 **Figura 28.** Percentatge de dones en els diferents nivells de l'empresa, per any

70 **Figura 29.** Empreses que tenen alguna comissió destinada als àmbits següents

70 **Figura 30.** Nombre mitjà de reunions anuals per tipus de comissió

71 **Figura 31.** Comissions de sostenibilitat, per sector

72 **Figura 32.** Empreses compromeses amb els *Science-based targets*

73 **Figura 33.** Empreses que reporten els abasts de les seves emissions

74 **Figura 34.** Empreses que esmenten una estratègia d'economia circular, per tipus d'esment

74 **Figura 35.** Transformació de la gestió dels materials i del model de negoci

75 **Figura 36.** Empreses que reporten l'evolució del seu consum d'electricitat i d'aigua i de les seves emissions s de CO₂

75 **Figura 37.** Percentatge d'energia renovable consumida

76 **Figura 38.** Relació entre la natura, empreses i la societat

77 **Figura 39.** Resum de consideracions pràctiques, per pilar de divulgació

78 **Figura 40.** Bretxa de gènere a la plantilla

79 **Figura 41.** Persones amb diversitat funcional a la plantilla

80 **Figura 42.** Empreses que esmenten la diligència deguda

Introducció

Al setembre de 2023, a la cimera de les Nacions Unides de Nova York, es va revisar l'estat global de consecució dels ODS. El resultat fou molt decebedor: després de 8 anys d'implementació de l'Agenda 2030, tan sols el 15% dels ODS estan en via de compliment. Al desembre del mateix any, a la COP28 de Dubai, es va fer el primer balanç històric dels objectius de descarbonització fixats a l'Acord de París el 2015. Els resultats van ser també preocupants: amb l'excepció del breu període pandèmic, en què es van frenar les emissions de GEI, la resta del temps les emissions globals no han fet més que augmentar. Per si no fos prou, l'any 2023 fou un any d'ebullició, en paraules del secretari general de l'ONU, António Guterres. No tan sols es va batre el rècord històric de temperatura global des que se'n tenen registres, sinó que també hi va haver alguns indicis que s'havien superat diversos punts d'inflexió (*tiping points*). Per exemple, alguns científics apunten un possible col·lapse del corrent del golf (AMOC) abans del que estava previst o la perpetuació de grans períodes de sequera que, en el cas d'algunes regions d'Espanya, podrien ser un primer indicatiu de desertificació.

Al capítol 1 d'aquesta VII edició de l'Informe, ens centrem, com ja és habitual, a actualitzar l'estat de la sostenibilitat global. Encara que voldríem i hauríem de ser optimistes, l'evidència científica ens obliga a acompanyar l'optimisme de grans dosis de realisme. Davant de l'empitjorament progressiu dels indicadors globals de sostenibilitat, la nostra obligació és fer una interpretació que vagi a l'arrel estructural dels problemes, en comptes d'analitzar-ne els símptomes. Per aquest motiu, si a l'Informe anterior ens referíem a un context emergent de *polícrisi*, enguany hem introduït les nocions de *crisi sistèmica* i *riscos sistèmics*, conceptes cada vegada més utilitzats pels acadèmics i els professionals. Amb aquest enfocament, volem fer l'èmfasi no en el caràcter acumulatiu de les crisis a què ens trobem exposats, sinó més aviat en el seu denominador comú: el qüestionament o el perill de col·lapse del model de desenvolupament que ha sustentat les nostres societats en les darreres dècades.

Des d'aquesta perspectiva, el problema no radicaria en la dificultat de resoldre o de reformar alguna de les crisis esmentades, sinó en la necessitat de modificar el propi sistema que les ha produïdes, o en la necessitat de preveure'n el seu possible ràpid ensorrament i les conseqüències que això comportaria. El científic Ugo Bardi ha descrit aquesta possibilitat com "l'efecte Sèneca", utilitzant una cita del filòsof cordovès inclosa a les seves *Cartes a Lucili*: "Seria algun consol per a la feblesa de nosaltres mateixos i de les nostres obres si totes les coses morissin tan lentament com neixen; però, *tal com estan les coses, els augments són de creixement lent, però el camí cap a la ruïna és ràpid.*" Des d'aquesta perspectiva, i "tal com estan les coses", les crisis simultànies a què ens exposem no es presenten com a xocs exògens, sinó com a contradiccions endògenes del sistema amb el qual hem articulat les relacions socials, l'economia i la nostra relació amb la natura i amb el conjunt dels éssers vius que l'habiten fins al punt d'amenaçar-lo amb una "ruïna ràpida" si persistim en la mateixa actuació. D'aquí ve que finalitzem el primer capítol presentant diversos plantejaments al voltant de la qüestió del creixement econòmic (axioma bàsic del sistema vigent) i la seva relació amb l'increment del consum energètic i dels recursos naturals.

La *crisi sistèmica* en què estem immersos i els riscos sistèmics que se'n deriven obliguen tots els agents socials a plantejar-se qüestions complexes sobre com comprendre millor i transformar els patrons estructurals de funcionament del model socioeconòmic actual i els seus efectes. Les empreses no en són cap excepció; al contrari, s'han convertit en un dels protagonistes principals de la situació i de la possibilitat de canviar-la. Per això, al capítol 2 hem entrevistat alguns dels seus responsables de sostenibilitat, per tal d'obtenir una visió pràctica i ampliada sobre aquesta qüestió.

Constatem que les anàlisis dels riscos sistèmics estan esdevenint més rellevants en els plantejaments empresarials, com a conseqüència, d'una banda, de la pròpia necessitat d'anticipar-se i, de l'altra, del gran nivell d'exigència de la nova regulació europea. La nova anàlisi de la doble materialitat que han de fer les empreses ja està provocant un acostament més gran entre els departaments financer i de sostenibilitat. Als propers anys, veurem com proliferen els sistemes de comptabilitat dels impactes i de valoració econòmica dels factors socials i mediambientals en els comptes d'explotació empresarials. Adoptant una perspectiva sistèmica, haurem de veure si aquests factors aconseguen efectivament internalitzar les externalitats negatives (socials i mediambientals) en els preus i, d'aquesta manera, construir unes economies més sostenibles i resilients. De la mateixa manera, haurem d'observar amb atenció com podem millorar alguns elements de disseny del sistema (com l'orientació a la maximització del benefici econòmic, la mirada a curt termini o la lògica de la competència), que, en alguns casos, alenteixen les transformacions cap a la sostenibilitat.

Al tercer capítol, continuant amb el que hem fet els anys anteriors, presentem l'anàlisi quantitativa dels informes no financers de 105 empreses cotitzades espanyoles. En general, observem un augment del percentatge d'empreses que han reportat en aquest exercici 2022-2023, que s'ha situat en el 92%. Així mateix, hem vist també una millora qualitativa dels reports, que atribuïm al fet que bona part de les empreses estan començant a adaptar els seus models de report als nous estàndards europeus. Tanmateix, observem amb preocupació que alguns ODS de gran importància, com la lluita contra la pèrdua de biodiversitat, la fi de la pobresa o la fam zero, en no poder atribuir-se directament a ningú i, alhora, a tothom, es tendeixen a excloure o bé no es prioritzen en les anàlisis de materialitat. Novament, la perspectiva sistèmica ens permet observar la informació no financera des d'una perspectiva integrada i identificar-hi alguns aspectes atribuïbles al funcionament del sistema que queden desatesos quan es traslladen exclusivament a l'àmbit organitzatiu.

Un balanç global dels resultats d'aquest informe ens permet constatar una paradoxa: l'increment real del compromís empresarial a favor la sostenibilitat contrasta amb un empitjorament progressiu de la situació global en aquest àmbit. Podríem pensar que aquesta paradoxa escapa al camp estricte de responsabilitat de l'empresa, argumentant que les qüestions de sostenibilitat mediambiental són de naturalesa global, o que estem experimentant els efectes acumulats de les males pràctiques del passat, o que aquest empitjorament és degut als diferents ritmes de transició que s'estan aplicant al món. També podríem argumentar, amb molta raó, que la competència geopolítica creixent fa cada vegada més difícil construir sistemes de governança global capaços de coordinar solucions conjuntes col·laboratives. Tanmateix, aquests factors no han d'ocultar una pregunta que als propers anys serà cada vegada més important: com poden les empreses contribuir, des de la seva posició, a millorar o a transformar el disseny del sistema econòmic perquè aquest, en conjunt, operi d'una manera més equilibrada amb els entorns socials i naturals.

1.

Traspassat l'equador de l'Agenda 2030, el món està molt lluny d'un escenari de consecució integral dels ODS. Fent balanç del que s'ha aconseguit durant el període que ha transcorregut fins avui, observem que només el 15% dels ODS estan en via d'assolir-se, mentre que el 48% es troben en un risc moderat o greu d'incompliment i el 37%, en una situació clara d'estancament o de regressió. Les turbulències geopolítiques creixents i els rècords climàtics que s'han experimentat el 2023 dibuixen un escenari futur en què la humanitat estarà cada vegada més exposada a llargs períodes de crisis i incertesa, d'agreujament de la pobresa i de les desigualtats, de crisis sanitàries i alimentàries, i de conflictes i desastres naturals. Aquesta crisi es manifesta més intensament als països del sud, que plantegen una remodelació del sistema financer global per fer front a la transició ecològica i a les pèrdues i als danys generats pels creixents fenòmens climàtics adversos.

2.

Les crisis simultànies a què ens exposem no constitueixen xocs aïllats i exògens, sinó que mostren les contradiccions de la forma en què hem hagut d'organitzar les relacions socials, l'economia i la nostra relació amb la natura durant els darrers segles. És essencial comprendre la imbricació entre el clima, la biodiversitat i la societat per tal d'evitar que l'escassetat de recursos porti a una major confrontació geopolítica, que

les necessitats de la transició energètica comportin un augment de la pressió sobre la biodiversitat o que els costos d'aquesta crisi siguin suportats per les capes més vulnerables de la població.

3.

La COP 28 celebrada a Dubai es va cloure amb un acord que anuncia "l'inici del final" dels combustibles fòssils. Malgrat el clima de tensió i la polarització que es va viure a la cimera, es va arribar a un consens sense precedents que, tanmateix, està lluny del que seria ecològicament necessari. Caldrà també fiscalitzar el compliment dels compromisos per part dels governs. Aquests acords també permeten entreveure un augment de les exigències reguladores a les grans empreses, especialment a la Unió Europea, amb la pretensió de suscitar un efecte de contagi sobre la resta de l'economia a favor de la sostenibilitat.

4.

La qüestió del creixement econòmic és cada vegada més central en els debats sobre la transició ecològica, partint de la inquietud que genera la dificultat de desacoblar la seva relació amb l'increment del consum energètic i l'ús dels recursos naturals. En general, ja sembla àmpliament assumit que l'orientació cap al creixement econòmic, sense cap més atribut com a aspiració, ha deixat de tenir sentit. Les nocions de creixement verd, postcreixement o decreixement presenten diferents enfocaments a la qüestió. Caldrà preguntar-se fins a quin punt el propi

sistema econòmic s'organitza al voltant d'un imperatiu d'expansió constant i indefinida, i pensar en escenaris alternatius si, en el futur immediat, no s'aconsegueix desacoblar el creixement econòmic de la seva base extractiva.

5.

En aquest escenari, per bé que cada vegada més empreses incorporen la sostenibilitat dins la seva estratègia, els seus impactes agregats es mostren encara molt insuficients per detenir i revertir les tendències globals de degradació del medi ambient. Per abordar aquesta situació, la noció de canvi sistèmic està començant a sorgir com un paradigma a partir del qual orientar l'acció de l'empresa en matèria de sostenibilitat. A més d'actuar "de dins cap enfora", l'empresa ha d'adoptar una perspectiva "de fora cap endins", incorporant els riscos sistèmics creixents com a riscos financers i desenvolupant un model de negoci orientat a la resiliència a llarg termini.

"Observem que només el 15% dels ODS es troben en vies de compliment, mentre que el 48% se troben en risc moderat o greu d'incompliment i el 37%, en una situació de clar estancament o regressió"

1.

El procés de transformació de les empreses i la seva integració estratègica de la sostenibilitat s'estan accelerant arran de dos factors determinants: la pressió que generen els riscos sistèmics emergents i el grau d'ambició de la nova regulació. Ha augmentat l'atenció als riscos derivats del canvi climàtic i d'altres disruptors sistèmiques, per la seva vinculació inextricable amb la materialitat financer de les empreses. Algunes empreses estan començant a reubicar les comissions de sostenibilitat dins el departament financer. Aquest canvi atorga a les dades no financeres un valor estratègic sense precedents per a les empreses.

2.

Un entramat d'incentius a curt termini continua dificultant la construcció de la resiliència a llarg termini de les empreses. A més, la definició d'un propòsit empresarial vinculat a la sostenibilitat es pot veure compromesa per obstacles que prioritzin el retorn econòmic immediat, l'orientació a la maximització dels beneficis i els criteris d'inversió tradicionals. Els inversors ESG, per bé que cada vegada són més, continuen essent minoritaris encara i coexisteixen amb els inversors tradicionals, predominants en el capitalisme financer de les darreres dècades, orientats a cercar la màxima rendibilitat a curt termini.

3.

Les empreses es troben reiteradament en situacions en què la sostenibilitat i la rendibilitat econòmica no van del bracet, cosa que genera tensions que desequilibren la perspectiva tradicional de la triple bottom line. Per bé que observem que aquesta contradicció es pot diluir a mesura que s'incorporen models econòmics a llarg termini que poden tenir un gran creixement als propers anys, tendeix a prevaler la dimensió econòmica quan no hi ha un alineament clar entre aquests elements. La superació d'aquest obstacle esdevé un dels punts clau de la sostenibilitat corporativa.

4.

Les pressions que generen la lògica de la competència en alguns mercats poden portar les empreses a prioritzar l'orientació a l'increment de les vendes i al creixement extractiu, a costa de la sostenibilitat. En aquestes situacions, les empreses es veuen incentivades a reproduir i a perpetuar aquestes lògiques per sobreviure i no perdre competitivitat, malgrat que es tradueixin en efectes agregats que perjudiquen la creació de valor social. Igualment, les lògiques de la competència poden dificultar la compartició de dades i la construcció d'aliances per trobar solucions conjuntes als problemes sectorials.

5.

Els diferents ritmes del compromís amb la regulació de la sostenibilitat entre les diferents regions –en què Europa és la més ambiciosa– provoquen desequilibris que poden generar pèrdues de competitivitat per a les empreses. La manca d'una governança global i d'unes mateixes regles de joc en aquestes qüestions genera inquietud a les empreses. Mentre que algunes interpreten aquestes disparitats com a obstacles negatius que generen pèrdues de competitivitat, d'altres les veuen com a oportunitats per liderar en els seus sectors respectius a escala mundial.

6.

Les empreses i els seus responsables de sostenibilitat assumeixen que hi ha aspectes del sistema capitalista actual que estan fallant. No obstant això, s'observen pocs progressos substancials en aquest àmbit, en què manca un debat significatiu i falten mesures a escala empresarial.

"Les dinàmiques del model econòmic actual representen, moltes vegades, barreres estructurals a l'hora de sostenir i accelerar les transformacions"

La divulgació no financera de les empreses cotitzades espanyoles

REPORT NO FINANCER I MENCIONS ALS ODS

El 92% de les empreses espanyoles que cotitzen a BME han reportat informació no financera sobre l'exercici 2022-2023, percentatge que ha augmentat 5 punts després de dos anys en què semblava que s'havia estancat.

Els ODS que les empreses esmenten més són el 13 [Clima] (74%), el 8 [Treball] (75%) i el 12 [Producció i consum] (68%), mentre que els més postergats són el 14 [Vida submarina] (12%), l'1 [Pobresa] (16%) i el 2 [Fam] (16%).

Les empreses tendeixen a vincular l'acompliment en matèria de sostenibilitat amb els ODS relacionats amb el seu model de negoci, però poques vegades detallen les accions, els projectes o els recursos que hi destinen per tal d'assolir-los.

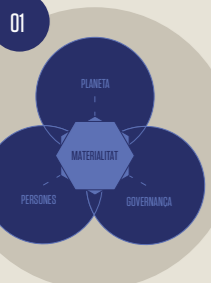
ODS MÉS ESMENTATS PER LES EMPRESES

ODS MÉS POSTERGATS PER LES EMPRESES

MATERIALITAT

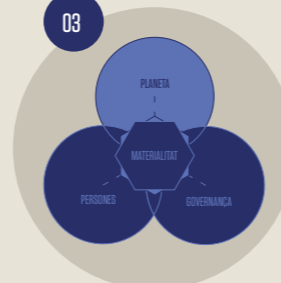
La meitat de les empreses que han divulgat anàlisis de materialitat en les seves memòries no financeres indiquen que els han fet des de la perspectiva de la doble materialitat, anticipant-se a la Directiva europea sobre informació corporativa en matèria de sostenibilitat (CSRD).

Només el 57% de les empreses esmenten la participació dels grups d'interès en alguna etapa del procés, però en molts casos resulta difícil comprendre quin paper aconsegueixen exactament en aquest procés.

Les empreses a vegades indiquen que apliquen criteris objectius a l'hora de seleccionar i prioritzar els temes materials, però rarament expliquen com fan aquests càlculs, quins paràmetres empen o quins resultats obtenen dels diversos temes analitzats.

Entre els 10 primers temes materials identificats per les empreses en les seves anàlisis de materialitat destaquen negativament els relacionats amb les comunitats locals i amb la biodiversitat. Són presents, respectivament, en el 38% i el 18% dels processos de materialitat analitzats, i també són els àmbits temàtics que prioritzen menys.

PLANETA

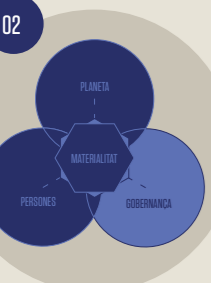
El compromís de les empreses amb els *science-based targets* ha passat del 22% al 36% en dos anys. No obstant això, moltes empreses encara no comuniquen els seus diferents objectius ni reporten dades suficients que permetin avaluar el seu compliment.

Nou de cada deu empreses divulguen les emissions directes produïdes per la crema de combustibles (abast 1) i les indirectes, associades a l'electricitat comprada (abast 2), però només el 67% reporten les emissions generades indirectament al llarg de la cadena de valor (abast 3).

El 90% de les empreses indiquen que disposen d'una estratègia d'economia circular, però molt poques vegades detallen com la integren en la seva estratègia empresarial. Més de la meitat de les empreses (52%) divulguen que han reduït les emissions de CO₂, però només el 42% reporten que han disminuït el consum d'electricitat i el 31%, el consum d'aigua.

El 32% de les empreses divulguen que no tenen impactes significatius en la biodiversitat o consideren que aquest no és un tema material per a la seva organització. Així mateix, només el 14% de les empreses fan referència a la restauració dels ecosistemes o a la cerca d'un impacte positiu net.

GOVERNANÇA

Les empreses prioritzen la dimensió social (33%) a l'ambiental (24%) en les seves missions corporatives, en uns percentatges que enguany augmenten per a les dues dimensions.

El 70% de les empreses divulguen que mantenen aliances amb el sector privat; el 47%, amb el tercer sector; el 41%, amb institucions públiques, i el 23%, amb universitats i centres de recerca. Aquestes aliances tendeixen a ser cada vegada més *multistakeholder* i inclouen una gran varietat de parts interessades.

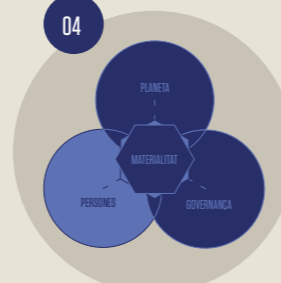
La proporció de dones al consell d'administració (33%) i a la direcció de les empreses (27%) manté la tendència

positiva, però el percentatge de dones a la plantilla continua estancat al voltant del 38%.

La majoria de les empreses no compleixen la recomanació de la CNMV del 50% de consellers independents. El percentatge mitjà és del 47%, valor que ha augmentat dos punts percentuals en dos anys.

El 47% de les empreses disposen d'una comissió que depèn del consell, dedicada a abordar la sostenibilitat, però la meitat d'elles també tracten d'altres temàtiques. Les comissions destinades a tractar exclusivament de la sostenibilitat fan menys reunions a l'any que la resta de les comissions.

PERSONES

La bretxa en l'ocupació (la diferència entre el percentatge de dones a la plantilla i la paritat de gènere) està estancada al voltant del 12% des del 2017, mentre que la bretxa salarial bruta (la diferència mitjana entre el sou de les dones i dels homes) s'ha situat en el 17% enguany. Aquestes bretxes varien significativament entre els diferents sectors.

La incorporació de les persones amb diversitat funcional a la plantilla se situa en el 1,42%. La majoria de les empreses analitzades no assolixen el 2% d'empleats amb discapacitat al territori espanyol i utilitzen vies alternatives per complir la normativa vigent. Només el 22% de les empreses divulguen la distribució per gènere de la plantilla amb diversitat funcional.

El 88% de les empreses esmenten la diligència deguda en les seves memòries no financeres. No obstant això, les divulgacions realitzades amb relació a l'articulació de responsabilitats dins l'organització, a la intervenció dels grups d'interès en el procés o al procés que han seguit per identificar, evitar, mitigar o reparar vulneracions dels drets humans tendeixen a ser molt poc específiques.

Agraïments

En l'edició del VII Informe de contribució de les empreses espanyoles als Objectius de Desenvolupament Sostenible, volem expressar el nostre agraïment a totes les persones i organitzacions que s'han mostrat interessades en l'activitat de l'Observatori dels ODS i que han contribuït d'alguna manera o altra a millorar aquest Informe.

Acciona: José Luis Blasco, director de Sostenibilitat Global, i Alejandro Domínguez, membre de l'equip de Sostenibilitat Global.

CaixaBank: Eugenio Solla, director de Sostenibilitat i membre del Comitè de Direcció, i Sandra González, gerent d'Estratègia i Seguiment de la Sostenibilitat.

Colonial: María Rodrigo, responsable de Control de Gestió.

DKV Seguros: Miguel García Lamigueiro, director de Comunicació i Negoci Responsable, i Alicia Bové, responsable de Reporting i Mesurament.

Fluidra: Carla Coloma, directora d'ESG, i Ángela Sagastibelza, professional de Global ESG.

Iberdrola: Mónica Oviedo, responsable de Gestió de la Sostenibilitat i Agenda 2030, i Irene Schiavón, membre de l'equip de Gestió de la Sostenibilitat i Agenda 2030.

Melià Hotels: Lourdes Ripoll, vicepresidenta de Sostenibilitat.

Naturgy: Núria Rodríguez, directora de Medi Ambient i RSC, i José Guerra, especialista sènior d'ESG.

NTT Data: María Jesús Villa, directora de Sostenibilitat i ESG.

Repsol: Mar Granados, gerent d'Estratègia i Reporting d'ESG, i Sonia Hernández, gerent de Model i Plans de Sostenibilitat.

Telefónica: Elena Valderrábano, directora de Sostenibilitat Global, i José María Bolufer, director de Negoci Responsable i Innovació Sostenible.

Veolia: Dulcinea Meijide, directora de Sostenibilitat i Equitat.

També volem agrair el suport que hem rebut de la Fundació "la Caixa". Amb el patrocini d'aquest Observatori, la Fundació "la Caixa" contribueix a sistematitzar un mètode imparcial, basat en criteris acadèmics, per a l'avaluació i el seguiment de la contribució de les empreses espanyoles als ODS.

Aquesta iniciativa permet aportar eines a les empreses per tal de facilitar-los el compliment dels ODS, i també avaluar en quina mesura l'empresa espanyola, com a actor social rellevant de la nostra societat, contribueix a l'assoliment dels objectius globals fixats per a l'horitzó de l'Agenda 2030.

CONSELL ASSESSOR

Joan Batalla
FUNSEAM

Maite Costa
Càtedra de Sostenibilitat
Energètica de la UB

Sergi Fuster
Fundació PIMEC

Sandra González
CaixaBank

Maria Gutiérrez
Fundació "la Caixa"

Rosa Maria Juny
Fundació PIMEC

Neus Mestre
Fundació PIMEC

Leire Pajín
REDS

L'AGENDA 2030 I LA NECESSITAT D'UN CANVI SISTÈMIC

*"Si no actuem ara, l'Agenda 2030
es podria convertir en l'epitafi d'un món
que hauria pogut ser."*

António Guterres, secretari general de les Nacions Unides

EL BALANÇ DE L'AGENDA 2030, SUPERAT L'EQUADOR

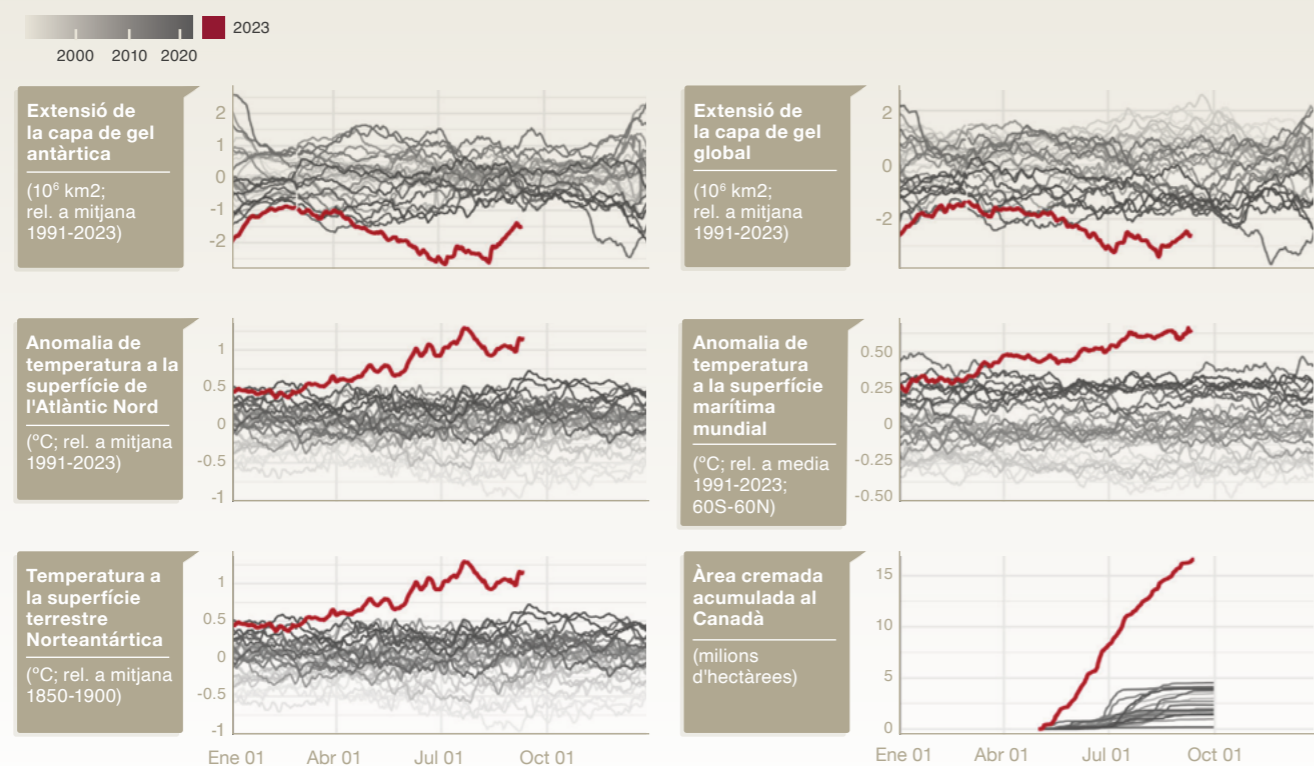
L'any 2023 va ser el del pas de l'equador de l'Agenda 2030, aprovada el 2015 per les Nacions Unides. L'escenari de policrisi,² situació en què conflueixen i s'entrellacen simultàniament crisis i riscos de naturalesa diversa, configurarà en endavant la conjuntura en què els actors interpel·lats hauran d'actuar per assolir el compliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible l'any 2030. La perpetuació de la guerra a Ucraïna i l'aparició de noves turbulències geopolítiques, amb la ràpida escalada de la guerra a Gaza, suposen els nivells més alts de conflicte armat entre estats des del 1945, a escala global.³ Aquest fet és particularment problemàtic en un moment en què els reptes climàtic, mediambiental i social reclamen cooperar en un entorn geopolític multipolar i construir agendas compartides.

Així mateix, l'any 2023 s'han batut rècords climàtics, amb ones de calor excepcionals que s'han estès arreu del món. Les temperatures globals dels oceans i de la superfície del mar a l'Atlàntic Nord han assolit nivells sense precedents, mentre que el gel marí que envolta l'Antàrtida ha registrat els seus nivells més baixos. El període de juny a agost fou el més càlid que s'ha registrat mai i, a principi de juliol, es va mesurar possiblement la temperatura mitjana diària global més alta de la superfície de la Terra dels darrers 100.000 anys.⁴

Sis anomalies climàtiques inusuals al 2023

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe de Ripple, J.; Rockström, J., et.al.(2023): *The 2023 state of the climate report: Entering uncharted territory*

01

El nombre creixent dels fenòmens climàtics extrems, com els grans incendis, els augments bruscos de temperatura i la sequera,⁵ es presenten avui com a dificultats afegides a una situació de problemes estructurals profunds en l'orientació de les nostres economies i de desigualtats entre els països. Una de les principals conseqüències humanitàries d'aquest escenari és el seu gran impacte en els indicadors de salut de la població, així com l'augment dels desplaçaments forçats per conflictes armats i l'exposició a desastres climàtics.⁶ A més, segons l'Organització Meteorològica Mundial, l'abundància de gases amb efecte d'hivernacle que retenen la calor a l'atmosfera va assolir un nou rècord l'any 2022 i no s'entreveu el final d'aquesta tendència creixent.⁷ Les conclusions dels científics sobre el clima són inquietants:⁸

1. Si les polítiques vigents es mantenen, l'escalfament global arribaria als 3°C a final de segle.
2. Si es complissin tots els compromisos condicionals i incondicionals d'aquí al 2030, aquest càlcul baixaria a 2,5°C.
3. Si també es complissin tots els compromisos relacionats amb les zero emissions netes, continuaria el descens fins als 2°C.
4. La probabilitat que aconseguim limitar l'escalfament global a 1,5°C és només del 14% en la hipòtesi més optimista que es contempla.
5. Si les polítiques vigents es mantenen com fins ara, les bretxes hauran empitjorat l'any 2035 i és probable que ens trobem davant d'un abisme infranquejable.

En l'àmbit econòmic, les projeccions de creixement del PIB global s'han corregit a la baixa: del 3,5% del 2022 al 3,0% dels anys 2023 i 2024, essent les economies avançades les que contribueixen més a l'estancament (amb un creixement previst de l'1,0% a la Unió Europea, de l'1,4% als Estats Units i del 4,1% a les economies emergents i en via de desenvolupament el 2024).⁹ L'augment dels tipus d'interès per part dels bancs centrals al segon semestre del 2023 ha aconseguit contenir la inflació, que es preveu que es redueixi al 5,2% l'any 2024, respecte del 6,8% de 2023 i del 8,7% de 2022, amb la contrapartida de l'increment del cost del deute.¹⁰ Tanmateix, el Fons Monetari Internacional adverteix que els objectius de creixement i de reducció

de la inflació es poden veure frenats per l'impacte de xocs futurs, principalment derivats de conflictes geopolítics i d'episodis climàtics extrems, que poden ocasionar turbulències al sector financer i de les assegurances. A escala global, el volum del trànsit comercial va créixer un 1,7% el 2023 i es preveu que continuarà augmentant un 3,2% el 2024, després de superar els nivells pre-pandèmics.¹¹ Tanmateix, **la resiliència de les cadenes de subministrament i de les rutes comercials mundials davant de xocs sistèmics continua essent una qüestió central.** L'impacte d'una sequera prolongada al canal de Panamà l'estiu passat va alentir el trànsit marítim i va alterar les rutes comercials mundials, amb sobre costos al transport,¹² i les tensions geopolítiques a l'Orient Mitjà han fet que Maersk, l'empresa naviliera més gran del món, suspengui el tràfic de contenidors pel mar Roig.¹³

Aquest context sistèmic interpel·la la realitat empresarial en un sentit cada vegada més material i directe. Com ja va alertar l'exgovernador del Banc d'Anglaterra Mark Carney al seu famós discurs del 2015, el canvi climàtic se situava llavors com "la tragèdia a l'horitzó" per a les empreses; era la primera vegada que el risc climàtic es considerava un risc financer.¹⁴ Passats vuit anys des de l'aprovació de l'Agenda 2030, podem afirmar que aquest horitzó és ja el present en què ens trobem. **Al primer semestre del 2023, les asseguradores van registrar el volum més gran de pèrdues ocasionades per catàstrofes naturals, d'uns 50.000 milions de dòlars, i la conseqüència fou que es van encarir els preus de la cobertura de riscos per fenòmens derivats del canvi climàtic.**¹⁵ Per fer front a aquest escenari, les empreses hauran d'adaptar els seus plans estratègics i operatius en funció de la gestió de riscos a llarg termini, la qual cosa també tindrà implicacions a l'hora d'incorporar la sostenibilitat. Com adverteix el World Business Council for Sustainable Development (WBCSD), **tot CEO hauria d'anticipar com a mínim una gran disrupció sistèmica (escassetat de recursos naturals o d'energia, ruptura de les cadenes de subministrament, pandèmies, conflictes geopolítics, conflictes socials, etc.) durant el seu mandat i liderar sobre aquesta base.**¹⁶ En aquesta conjuntura, atesos els riscos creixents, les empreses han de fer més atenció a l'entorn i desenvolupar una planificació estratègica orientada a la resiliència a llarg termini. En aquest capítol, s'exposen, de forma no exhaustiva, alguns àmbits d'anàlisi de la conjuntura actual i els reptes principals de la transició sostenible per als propers anys, amb l'horitzó de l'Agenda 2030. Igualment, s'exposen els nous acords i marcs d'actuació proposats, que pretenen consolidar alguns avanços a favor d'una transició sostenible.

La majoria dels ODS estan en la via d'incomplir-se

Al setembre del 2023, va tenir lloc la Cimera dels ODS a les Nacions Unides, amb l'objectiu de marcar l'inici d'una nova fase d'acceleració dels avanços cap al compliment dels Objectius en 2030.¹⁷ La declaració política aprovada pels caps d'estat i els alts representants partia del reconeixement que "estem alarmats davant del fet que el progrés de la majoria dels ODS està essent molt lent o regressiu respecte al punt de partida del 2015" i que "s'estan revertint anys de progressos en el desenvolupament sostenible".¹⁸

Avui, a mig camí de l'horitzó temporal de l'Agenda 2030, el món es troba molt lluny d'un escenari d'assoliment integral dels ODS. Les Nacions Unides alerten que, sense una acció urgent que en corregeixi el rumb i n'acceleri les transformacions, s'incompliran en gran part els objectius i, en conseqüència, la humanitat estarà cada vegada més exposada a llargs períodes de crisi i d'incertesa, deguts a l'agreujament de la pobresa i les desigualtats, les crisis sanitàries i alimentàries, els conflictes i els desastres naturals. Per bé que l'Acord de París del 2015 es proposava limitar l'escalfament global a 1,5°C al 2100 respecte dels nivells preindustrials, les darreres estimacions de l'IPCC indiquen que arribarem als 1,5°C a principi de la propera dècada¹⁹ i que estem en via de superar els 2,5°C a final de segle i arribar fins i tot als 3°C.²⁰ **El secretari general de les Nacions Unides, António Guterres, ha alertat que "si no actuem ara, l'Agenda 2030 es podria convertir en l'epitafi d'un món que hauria pogut ser".**²¹

Fent balanç del que s'ha aconseguit fins ara, observem que, en general, només el 15% dels ODS es troben en via de complir-se, mentre que el 48% estan en un risc moderat o greu d'incompliment i el 37%, en una situació clara d'estancament o de regressió.²² L'informe recent de les Nacions Unides en que s'avalua el progrés dels ODS constata una desviació respecte del compliment de l'Agenda 2030 encara més gran que la que s'identificava a l'informe del 2019. Els objectius que avui estan més allunyats de les ambicions inicials per al 2030 són: l'**ODS 2**, explicable per la reducció de les capacitats de producció i de distribució d'aliments després de la pandèmia i per la retenció del blat provocada per la guerra a Ucraïna i que en

algunes regions d'Àfrica ha tingut un efecte directe sobre l'increment de la fam un 4,4% des del 2015; l'**ODS 11**, derivat de l'increment del cost de la vida arran de la inflació, que ha dificultat l'accés a l'habitatge; l'**ODS 13**, explicable per les dificultats de descarbonització de l'economia i la reducció de les emissions, en termes globals; l'**ODS 16**, derivat d'un augment dels conflictes bèl·lics, i l'**ODS 17**, degut també al context d'enfrontament geopolític que limita la capacitat d'establir marcs d'actuació conjunta i relacions de cooperació entre els diferents estats i actors.²³ D'altra banda, els aspectes en què s'ha avançat més són l'accés a l'ocupació [ODS 8], el desenvolupament industrial i l'accés a les xarxes mòbils [ODS 9] i a internet [ODS 17].

Aquest retrocés s'explica, en gran part, per la situació de policrisi dels tres darrers anys: la pandèmia, la inflació creixent i l'encariment de la vida, els efectes climàtics adversos, els desastres naturals i la propagació de conflictes geopolítics. Malgrat això, **l'Agenda 2030 continua avançant com un marc cada vegada més conegut, compartit i útil per fixar la base de les polítiques dels governs i de les empreses i enquadrar noves perspectives integrades amb relació al desenvolupament sostenible, emfasitzant la interrelació entre els objectius.** Fins avui, el 75% dels països han desenvolupat plans d'acció alineats amb els ODS²⁴ i, com assenyala el capítol 3 d'aquest informe, augmenta el nombre d'empreses que reporten basant-se en els ODS. **Els ODS, en definir un marc de transformació global, ofereixen l'oportunitat de desenvolupar unes estratègies integrades per tal d'abordar aquestes múltiples crisis interconnectades.** Malgrat aquests avanços, el grau d'ambició de les accions dels estats i de les empreses encara està molt allunyat dels compromisos projectats al 2015. **I és crucial entendre que aquests avanços es veuen també dificultats per factors que no són atribuïbles tan sols a la manca de voluntat d'aquests actors, sinó que són imputables a les limitacions derivades del funcionament dels nostres sistemes socials i econòmics actuals, que actuen molt sovint com a barreres que impedeixen avançar cap a la sostenibilitat.**

Estat actual de progrés dels ODS

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe de les Nacions Unides (2023a): *The Global Sustainable Development Goals Report 2023*

■ Molt llunyà a l'objectiu ■ Llunyà a l'objectiu ■ Distància moderada a l'objectiu ■ Propera a l'objectiu ■ Objectiu aconseguit o gairebé aconseguit

OBJECTIU	META	DISTÀNCIA A L'OBJECTIU	TENDÈNCIA DEL PROGRÉS (2023)	CANVI EN LA TENDÈNCIA (2020 - 2023)
1	1.1.1	■ ■ ■	Progrés limitat o sense progrés	Retrocés ↩
	1.3.1	■ ■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	N/A
2	2.1.2	■ ■	Empitjorament	Cap canvi
	2.2.1	■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	Cap canvi
3	3.1.2	■ ■ ■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	Retrocés ↩
	3.2.1	■ ■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	Retrocés ↩
	3.3.3	■ ■	Progreso limitado o sin progreso	Cap canvi
4	3.b.1	■ ■ ■	Empitjorament	Retrocés ↩
	4.1.2	■ ■ ■	Progrés limitat o sense progrés	Retrocés ↩
5	5.3.1	■ ■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	Cap canvi
	5.5.1	■ ■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	Cap canvi
6	6.1.1	■ ■ ■	Progrés limitat o sense progrés	Cap canvi
	6.2.1	■ ■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	Cap canvi
7	7.1.1	■ ■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	Retrocés ↩
	7.3.1	■ ■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	Cap canvi
8	8.1.1	■ ■ ■	Empitjorament	Retrocés ↩
	8.5.2	■ ■ ■ ■	Progrés limitat o sense progrés	Cap canvi
9	9.2.1	■ ■ ■ ■	Progrés limitat o sense progrés	Cap canvi
	9.5.1	■ ■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	Avanç ➡
	9.c.1	■ ■ ■ ■	Progrés substancial/en vies de compliment	Cap canvi
10	10.4.2	■ ■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	N/A
11	11.1.1	■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	Avanç ➡
12	12.2.2	■ ■ ■ ■	Progrés limitat o sense progrés	N/A
	12.c.1	■ ■ ■ ■	Empitjorament	Retrocés ↩
13	13.2.2	■ ■	Empitjorament	Cap canvi
	14.4.1	■	Empitjorament	N/A
14	14.5.1	■ ■ ■	Progrés limitat o sense progrés	N/A
	15.1.2	■ ■ ■	Progrés limitat o sense progrés	Cap canvi
15	15.4.1	■ ■ ■	Progrés limitat o sense progrés	N/A
	15.5.1	■ ■ ■	Empitjorament	Ninguno
	16.1.1	■ ■	Progrés limitat o sense progrés	Retrocés ↩
16	16.3.2	■ ■	Empitjorament	Cap canvi
	16.a.1	■ ■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	Cap canvi
17	17.2.1	■ ■	Procés significatiu però acceleració necessària	Avanç ➡
	17.8.1	■ ■ ■ ■	Progrés substancial/en vies de compliment	Cap canvi
	17.18.3	■ ■ ■	Progrés limitat o sense progrés	Cap canvi

Aquestes dinàmiques sistèmiques que poden dificultar la transformació sostenible es poden observar en el funcionament actual de molts mercats, que anteposen el retorn econòmic a curt termini per a l'accionista a la creació de valor per a tots els grups d'interès (*stakeholders*). També es poden veure en la promoció d'una dinàmica competitiva que impedeix la col·laboració entre actors en nom de la sostenibilitat o l'orientació a llarg termini. Així mateix, els sistemes actuals de preus segueixen sense reflectir els costos mediambientals dels productes. El model agroalimentari globalitzat actual, que incentiva el consum de productes barats, sense prendre en consideració el cost ecològic del seu transport, n'és un bon exemple. **Així doncs, en la mesura que les dinàmiques de funcionament dels nostres sistemes socials, econòmics i ecològics actuals no se substitueixin i es faci una transició cap a nous sistemes sostenibles, la direcció i la velocitat de les transformacions continuaran essent insuficients.**

Les disruptcions actuals s'esdevenen en el context d'una població humana molt més extensa (8.045 milions) i d'una civilització que ha evolucionat en (i gràcies a) un període d'estabilitat climàtica que ja no tindrem en el futur immediat (final de l'Holocè). El supòsit implícit de l'estabilitat climàtica ja no ens serveix. El manteniment del benestar humà depèn ara d'una economia molt complexa, construïda a l'entorn d'uns actius físics fixats geogràficament, d'unes poblacions sedentàries i d'unes fronteres polítiques que fan que algunes de **les solucions del passat**, com la migració a gran escala, **siguin molt més difícils**. Així doncs, per assegurar aquest benestar humà caldrà adoptar una **visió sistèmica**, que connecti l'escala local amb la nacional i la global, que presenti un **marc integral** que afavoreixi la coordinació i la col·laboració entre els sectors públic, privat i social, i que vinculi múltiples exigències, com ara la reforma del model econòmic i energètic, les necessitats de finançament, la innovació tecnològica, les normes i les institucions, la redistribució social, la cura de les persones i els nous valors necessaris per aconseguir-ho.

En aquest sentit, **la declaració final de la Cimera dels ODS conclouia amb una renovació efectiva del compromís amb l'Agenda 2030 i amb una crida a "promoure un canvi sistèmic vers un món més inclusiu, just, pacífic, resilient i sostenible"**.²⁵

La introducció de la noció de canvi sistèmic, que va en la línia de moltes altres iniciatives que s'estan impulsant avui en relació amb la sostenibilitat, és justament el que dona títol a aquest informe. **El canvi sistèmic és concebut com un model orientat a la transformació de les dinàmiques de funcionament d'un sistema i de la interacció entre les seves parts, per tal de construir un sistema nou que, en darrera instància, es comporti d'una manera qualitativament diferent.**²⁶ Al seu torn, el canvi sistèmic implica també el reconeixement de la naturalesa interdependent de les crisis que afrontem avui, i també la voluntat de superar un enfocament basat en solucions aïllades. Suposa partir del reconeixement que l'origen d'aquestes crisis té unes arrels profundes en el funcionament del sistema econòmic, social, geopolític

i ecològic actual, que genera incentius que estableixen barreres a les transformacions estructurals necessàries.

El darrer informe de les Nacions Unides sobre els ODS detalla que qualsevol transformació sistèmica s'esdevé en tres fases: aparició, acceleració i estabilització,²⁷ que discorren en paral·lel a les fases de desestabilització, col·lapse i eliminació de l'anterior sistema dominant. El progrés al llarg d'aquestes dimensions es produeix en la mesura que es van instaurant les innovacions i les palanques de canvi que sustenten el nou model sostenible, i se superen les resistències i els impediments fins que es converteix en una nova normalitat. Tanmateix, aquesta transició cap a un nou model pot fracassar o veure's limitada per l'aparició d'unes barreres estructurals imposades pel sistema anterior en declivi, que n'impedeixen el canvi, ja sigui en forma de resistència tecnològica, oposició política, manca de capacitats institucionals o normes socials i sistemes de valors que són difícils de canviar.

ELS 5 CANVIS DE RUMB NECESSARIS²⁸

La comissió per a la transformació econòmica Earth4All, fundada pel Club de Roma i integrada per economistes i científics, que treballa a partir de models dinàmics de sistemes, ha avaluat i ha sotmès a prova als tres darrers anys diferents escenaris de futur. Els resultats que ha publicat al seu informe recent *SDGs for All* conclouen que **es pot assolir un grau**

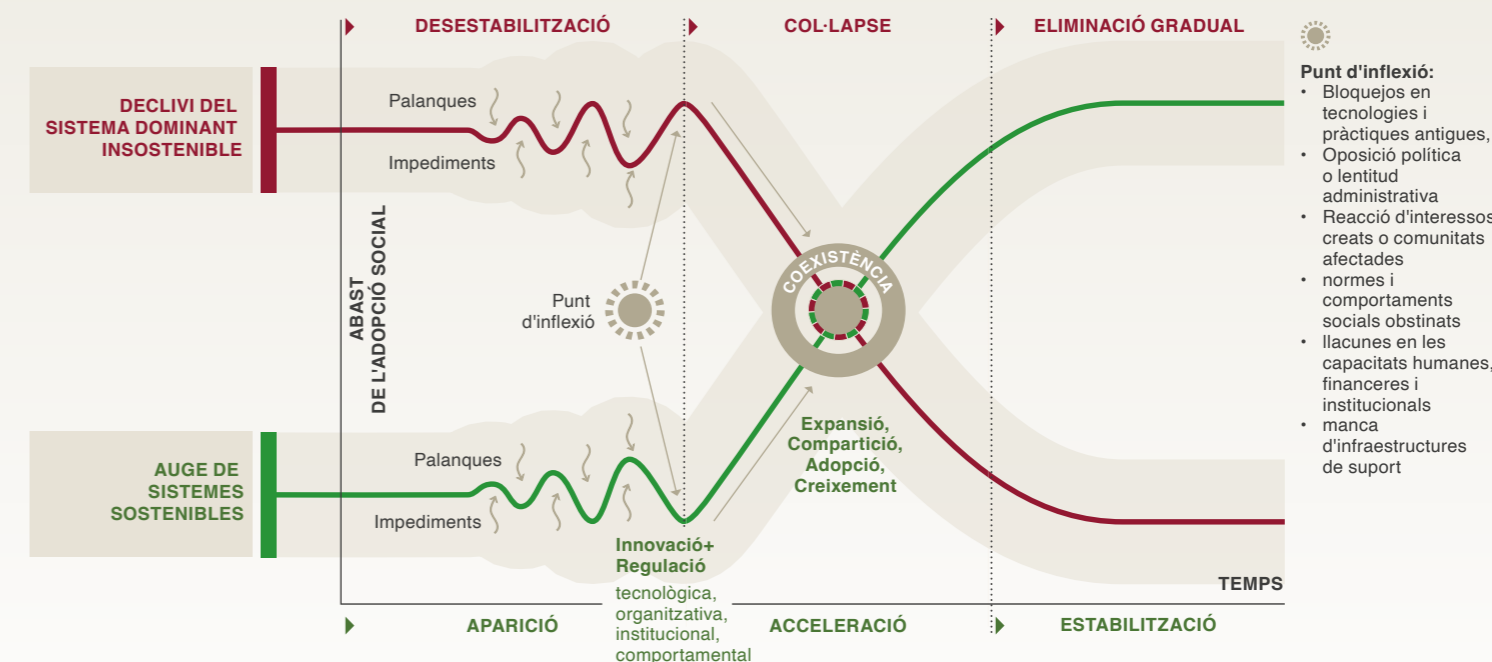
de benestar per a tots els habitants del planeta respectant els límits planetaris, però això només serà possible si s'implementen "cinc canvis extraordinaris" ("*five extraordinary turnarounds*"):

- 1. Amb relació a la pobresa**
Reforma del sistema financer internacional i de les regulacions de comerç per ajudar els països de rendes baixes.
- 2. Amb relació a la desigualtat**
Augment dels impostos a la riquesa de les persones físiques i jurídiques, i reforçament dels drets dels treballadors i dels sindicats.
- 3. Amb relació a l'empoderament**
Increment de l'accés de les dones i d'altres col·lectius desfavorits a l'educació, al lideratge social i econòmic, i garantia d'un sistema de prestacions socials i de pensions.
- 4. Amb relació a la fam**
Transformació del sistema alimentari a favor de l'agricultura sostenible i regenerativa, eliminant els subsidis a les pràctiques industrials insostenibles i augmentant l'eficiència energètica de les cadenes de valor.
- 5. Amb relació a l'energia**
Transformació del sistema actual de combustibles fòssils per tal de reduir-lo al 50% l'any 2030 i assolir el zero net el 2050; augment de les inversions en renovables i fi dels subsidis als combustibles fòssils.

Les tres fases del canvi sistèmic

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe de les Nacions Unides (2023a): *The Sustainable Development Goals Report 2023*

03

Un repartiment injust dels efectes de la crisi

La crisi climàtica ha començat a mostrar efectes greus arreu del planeta, però la magnitud de les conseqüències i les capacitats per mitigar-les o per adaptar-s'hi no es distribueixen igualment a les diferents regions del món, sinó que són els països d'ingressos baixos i mitjans els que en pateixen els impactes més grans. El G20 és responsable encara avui del 75% de les emissions globals de gases amb efecte d'hivernacle, mentre que el sud global en pateix més les conseqüències. Per exemple, el Pakistan va tenir pèrdues de 30.000 milions de dòlars l'any 2022 per inundacions, però és responsable de menys de l'1% de les emissions globals.²⁹ El sud global també s'ha vist exposat a fenòmens meteorològics extrems durant l'any 2023, amb un registre de 38,9°C als Andes en ple hivern, inundacions a Líbia o importants talls de subministrament d'aigua a l'Uruguai. Si, davant d'aquests riscos, no es fan avanços rellevants en regions especialment vulnerables, com les de l'Àfrica subsahariana, un increment de les emissions podria ocasionar la pèrdua del 12% del seu PIB l'any 2050 i del 80% el 2100.³⁰ Aquestes realitats han estat reconegudes explícitament per les Nacions Unides a través del principi de "No deixar a ningú enrere" ("Leave No One Behind"). No obstant això, avui aquest principi està en risc, a causa de les divergències creixents entre els països que tenen accés a fons per dur a terme una transició sostenible i els que no. Un dels aspectes que s'han ressaltat a la Cimera dels ODS i a la COP28 fou la necessitat de reformar el sistema financer i del deute global per permetre el transvasament de fons per al desenvolupament sostenible als països en via de desenvolupament. És urgent implementar un pla d'inversions per tal d'adaptar els països del sud global a l'efecte del canvi climàtic, l'acció climàtica i la industrialització sostenible.³¹

Un dels problemes crítics del sistema de finançament de la transició ecològica és la petita part que es destina als països en via de desenvolupament. Aquesta circumstància es veu agreujada per la crisi de liquiditat deguda als alts nivells de deute d'aquests països, especialment arran de la crisi de la COVID-19, quan la bretxa de

finançament dels ODS –els fons anuals que els països destinen als ODS– per als països en via de desenvolupament va augmentar un 56%.³² L'Agència Internacional de l'Energia (IEA) estima que, per tal d'assolir l'objectiu de les zero emissions el 2050, el desemborsament de capital en energies netes en aquests països s'ha d'incrementar dels 140.000 milions de dòlars del 2020 a 1 bilió el 2030.³³ En aquest marc d'actuació, al juny de 2023, durant la presidència de la República Francesa, es va convocar la primera Cimera per a un Nou Pacte Financer Global, destinada a repensar l'arquitectura financera mundial a través del transvasament de fons públics i privats destinats a la reducció de la pobresa, la transició energètica, l'adaptació al canvi climàtic i la preservació de la biodiversitat al sud global.³⁴ A la cimera, es va denunciar que els països en via de desenvolupament paguen més per atendre els seus deutes del que reben com a finançament climàtic, i es va definir un pla d'acció orientat a proporcionar més finançament en condicions favorables, consistent en subvencions i cancel·lacions del deute.

El finançament climàtic fou un dels temes principals de debat de la COP28, que tingué lloc a Dubai en acabar l'any 2023. Partint del mandat resultant de la COP27, celebrada a Egipte, i de les reclamacions recurrents dels països del sud global, es va constituir el fons de pèrdues i danys, partint del reconeixement que els països desenvolupats han estat els que han contribuït més a la crisi climàtica, amb les seves emissions. **Durant la COP 28, es va arribar a un acord sobre el llançament d'aquest fons, que serà gestionat pel Banc Mundial als propers quatre anys.** Aquest acord reconeix el cost dels fenòmens meteorològics extrems a què ja s'estan enfrontant les economies emergents, com la sequera, les inundacions i l'augment del nivell del mar. També podria desbloquejar fons addicionals per reparar-ne els danys i millorar-ne la resiliència climàtica. Tanmateix, encara s'han de concretar les aportacions de la majoria dels països rics a aquest fons.

1.

En qualsevol cas, tot això fa que la humanitat s'enfronti a una triple tasca, que ha de fer conjuntament, i que interpel·la igualment l'operativa de les empreses:

Mitigar el canvi climàtic, la qual comporta també accelerar la transició energètica i restaurar la biodiversitat.

2.

Adaptar-se als impactes del canvi que ja s'han produït (i als que es produiran), construint unes societats més resilient.

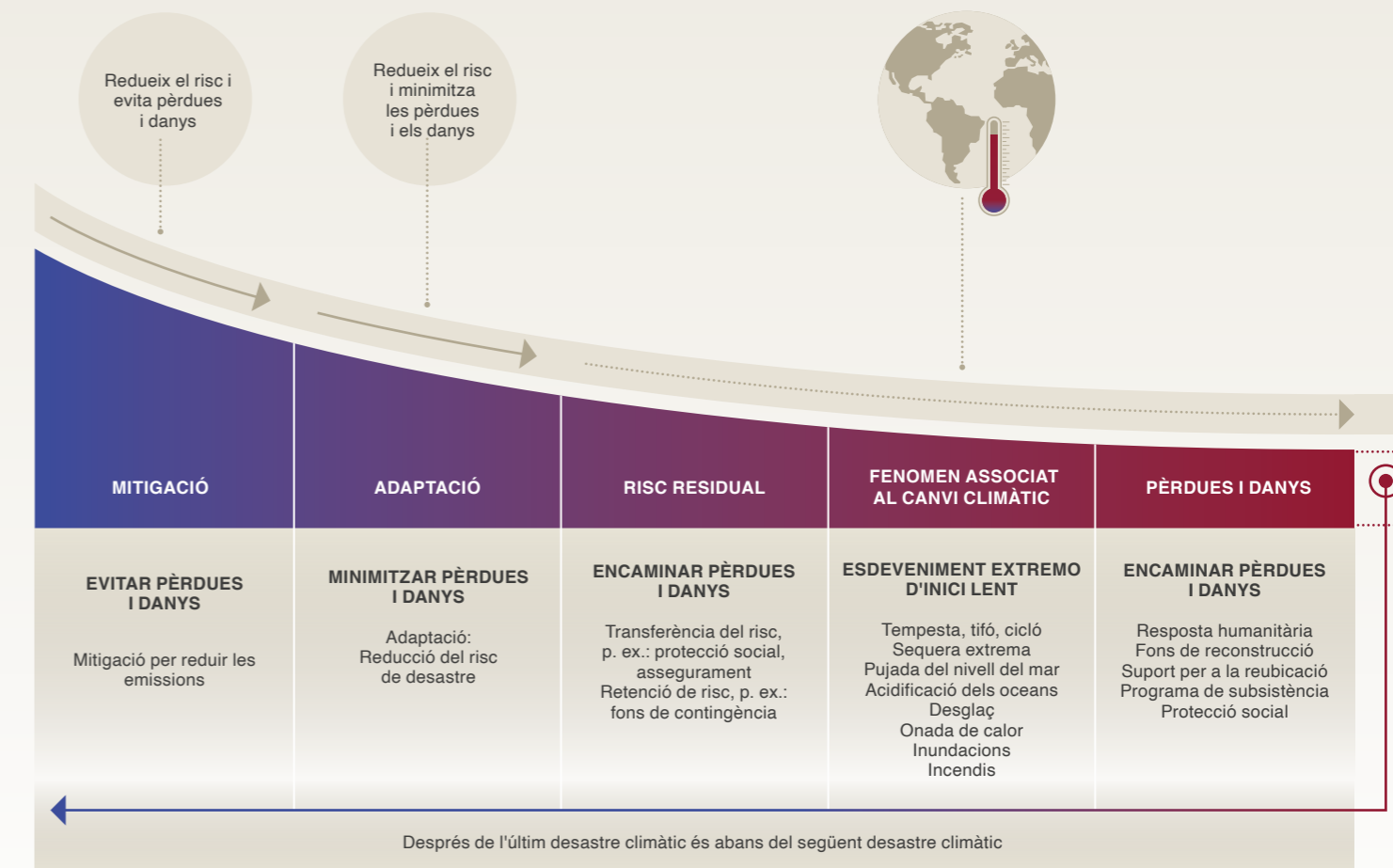
3.

Ajudar a **finançar les pèrdues i els danys** greus que ja estan generant aquests impactes als països menys desenvolupats.

El procés de gestió dels riscos climàtics

Font: elaboració pròpia a partir de Richards, Julie-Anne (2022): *How does loss and damage intersect with climate change adaptation, DRR, and humanitarian assistance?*

04

És important tenir en compte que **el concepte de pèrdues i danys fa referència als impactes climàtics que s'han produït per una insuficient mitigació, adaptació o reducció dels riscos.**³⁵ Per això, és fonamental proveir de recursos el sud global per tal que puguin desenvolupar aquestes mesures preventives, orientades a millorar la resiliència climàtica. **Com a part d'aquest debat, s'ha apuntat també la necessitat que aquestes reformes vagin acompanyades d'altres reformes en els sistemes fiscals globals.** I, amb la intenció que aques-

tes mesures no quedin en mers compromisos als quals no es destinen fons suficients perquè es puguin aplicar, s'ha insistit en la possibilitat que es financin també a través de nous models impositius, establerts en el marc de les Nacions Unides.³⁶ Aquests models podrien consistir a establir uns impostos globals a la riquesa i a les transaccions financeres o a desenvolupar un impost de societats mínim a escala global, per poder sustentar aquestes polítiques de mitigació, adaptació i millora de la resiliència davant d'aquests riscos.

ELS MÚLTIPLES VESSANTS D'UNA MATEIXA CRISI SISTÈMICA

Com ja vam explicar a l'informe anterior, el Fòrum Econòmic Mundial va fer servir l'any 2022 el terme *polycrisis* per referir-se al fet que diferents crisis conviuen en el moment actual, de manera que el seu impacte conjunt és molt superior a l'impacte que tindrien cadascuna d'elles per separat. Aprofundint en la interrelació del que també s'ha definit com a crisis convergents, altres autors sostenen que la fase en què ens trobem també es podria definir com una crisi sistèmica del model de desenvolupament que ha sustentat les nostres societats als darrers segles. **D'aquesta manera, les crisis simultànies a què ens exposem (econòmica, mediambiental, de recursos, de biodiversitat, geopolítica, social, etc.) no serien xocs exògens, sinó contradiccions endògenes de la manera en què hem hagut d'organitzar les nostres relacions socials, la nostra economia i la nostra relació amb la natura.** Aquests enfocaments es basen

en el fet que tot sistema econòmic és, en si, una manera específica d'organitzar la relació dels éssers humans amb la natura. En aquest sentit, **la visió de la natura com un ens extern ha estat un dels principis fonamentals sobre els quals s'ha organitzat el sistema econòmic hegemònic als darrers segles, és a dir, la natura entesa com una realitat externa, quantificada, codificada i racionalitzada al servei del desenvolupament econòmic.**³⁷

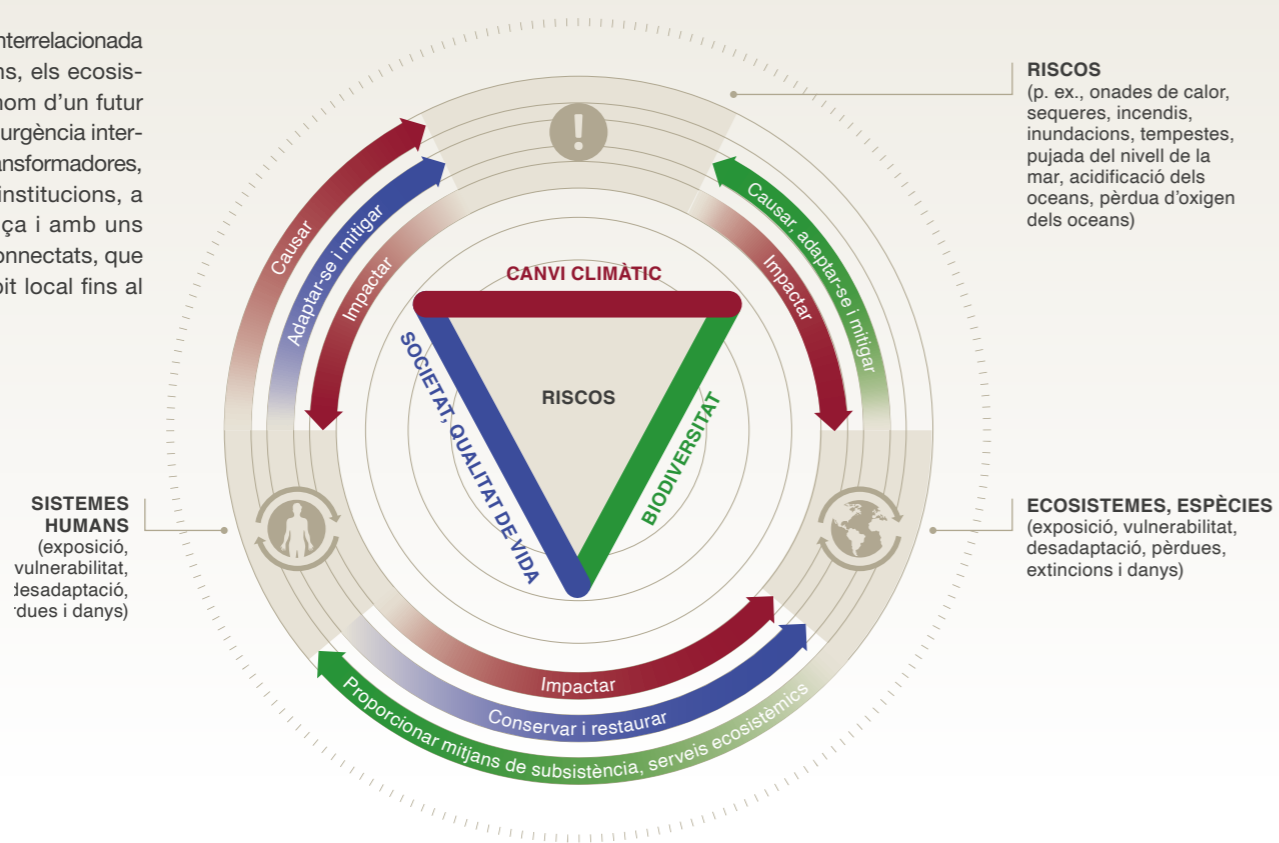
✱ Otto Scharmer afirmava fa ja temps que estem immersos en una triple fractura: la fractura social (dels humans entre si), la fractura ecològica (dels humans amb la natura) i la fractura espiritual (dels humans amb ells mateixos).³⁸ Assumir que aquestes fractures estan relacionades indissolublement implica també reconèixer que no es resoldran si s'aborden per separat.

La imbricació entre clima, biodiversitat i societat

Font: elaboració pròpia a partir de Pörtner, H. O., et. al. (2023): *Overcoming the coupled climate and biodiversity crises and their societal impacts*, *Science*, 380(6642)

05

La promoció de la salut interrelacionada entre els éssers humans, els ecosistemes i el planeta, en nom d'un futur habitable, reclama amb urgència intervencions sistèmiques transformadores, articulades a través d'institucions, a través de la governança i amb uns sistemes socials interconnectats, que cobreixin des de l'àmbit local fins al global.

Si la crisi ara és sistèmica, la solució també ho ha de ser. En aquesta línia s'expressava recentment el papa Francesc, vuit anys després de la seva coneguda carta encíclica *Laudato si'*, publicada el 2015 en el context de l'impuls de l'Agenda 2030. En aquesta ocasió, introduïa la noció de la Terra com a "casa comuna" i denunciava l'"ús irresponsable i l'abús dels seus béns" per part dels qui se senten "propietaris i dominadors, autoritzats a espoliar-la".³⁹ En una de les seves darreres exhortacions apostòliques, *Laudate Deum*, adreçada a totes les persones de bona voluntat sobre la crisi climàtica, el papa apuntava els problemes de tenir aquesta visió de la natura com un ens extern quan assenyalava que "ni tan sols podem dir que la natura és un mer 'marc' on desenvolupem la nostra vida i els nostres projectes, perquè hi estem inclosos, en som part i n'estem interpenetrats, de manera que el món no es contempla des de fora, sinó des de dins".⁴⁰ Així mateix, reconeixia les arrels sistèmiques d'aquests problemes en concloure que "aquesta situació no té a veure només amb la física o amb la biologia, sinó també amb l'economia i amb la nostra manera de concebre-la. La lògica del màxim benefici al menor cost, disfressada de racionalitat, de progrés i de promeses il·lusòries, fa impossible qualsevol preocupació sincera".⁴¹

Tot sembla indicar que estem començant a experimentar els signes d'esgotament i la insostenibilitat d'aquest model, ja no a llarg termini,

📌 Els riscos de la inestabilitat geopolítica creixent

El darrer *Informe de Riscos Globals*, publicat pel Fòrum Econòmic Mundial l'any 2023, alertava d'un **increment de la bretxa entre l'oferta i la demanda de recursos naturals**, i constata així una amenaça creixent a la resiliència de les cadenes de valor, amb els consegüents costos econòmics, socials i humans, que es tradueixen en un encariment de la vida i en la inseguretat alimentària de grans capes de la població mundial.⁴⁴ Les previsions de creixement demogràfic, que parlen de 8.500 milions de persones l'any 2030, comportaran un augment de la demanda d'aliments i d'aigua.⁴⁵ Si ja avui el 25% de la població mundial té greus dificultats per accedir a l'aigua potable, aquesta xifra es podria incrementar fins al 60% el 2050.⁴⁶ Tot això s'agreuja amb la crisi d'un model agrícola que es troba avui també davant de "la fi del menjar barat", després de segles de millores en la productivitat que han permès proporcionar aliments assequibles a grans masses de població. Factors com la sequera i l'alteració general de les condicions climàtiques, amb els seus efectes en la deterioració del sòl agrícola, estan començant

sinó en el present immediat. En aquesta línia, l'any 2022 el president francès Emmanuel Macron anunciava "la fi de l'era de l'abundància" com un advertiment i un reconeixement de la imminència de la fi de l'accés als recursos naturals, a l'energia i al crèdit financer a baix cost:

*"El que estem vivint avui és una espècie de gran punt d'inflexió o una gran convulsió [...]. Estem vivint el final del que podria haver semblat una era d'abundància [...], el final de l'abundància de productes i de tecnologies que semblaven sempre disponibles [...], el final de l'abundància de terres i materials, inclosa l'aigua."*⁴²

Pel que fa als recursos naturals, s'ha definit també el moment actual com "el final de la natura barata", un moment en què **cada vegada serà més difícil apropiari-se dels recursos que proporciona la natura a baix preu sense haver de fer front al cost mediambiental de la seva regeneració.**⁴³ En conseqüència, s'espera que l'encariment i l'esgotament progressiu de les fonts d'energia i dels materials barats amb uns alts índexs de retorn energètic, que han possibilitat el desenvolupament industrial als darrers segles, tindran uns efectes socials i econòmics de llarg abast, que poden arribar a ser dràstics i traumàtics. A l'apartat següent, intentem apuntar les interrelacions i els riscos interdependents d'aquesta crisi sistèmica, des de les seves diferents perspectives i vessants.

a reduir greument la productivitat.⁴⁷ Així mateix, la crisi recent dels fertilitzants, derivada de la guerra a Ucraïna i del gran augment del cost de les primeres matèries que s'utilitzen en la seva producció, com el sofre, posa encara més en perill la seguretat alimentària.⁴⁸ Segons les Nacions Unides, la escassetat de recursos pot ser el factor principal que arribarà a intensificar els ritmes de migració i de desplaçament forçós en un futur proper.⁴⁹

Aquest escenari d'escassetat creixent i de fi de l'abundància actual com a catalitzador de les tensions geopolítiques i dibuixa un futur en què la competició per l'accés als recursos pot incentivar la proliferació de conflictes i enfrontaments militars. Només l'any 2022, després de l'inici de la guerra a Ucraïna, la despesa militar va augmentar un 3,7% a escala global i un 13% a Europa, la qual cosa representa l'increment anual més pronunciat des del final de la Guerra Freda, una despesa que, d'altra banda, ha anat creixent cada any des de l'aprovació de l'Agenda 2030, amb un augment total del 19%.⁵⁰ El

2023, han sorgit nous conflictes a Àfrica, com el cop d'estat a Níger, en el marc de la lluita pel control dels valuosos recursos naturals que atresora el país, com l'urani, o l'inici de la guerra a Gaza, amb els riscos afegits que suposaria una escalada del conflicte a escala

regional. Així mateix, la guerra comercial entre la Unió Europea i la Xina s'ha accentuat encara més, després de l'anunci d'un hipotètic aranzel als fabricants de vehicles elèctrics xinesos.

Horitzons geopolítics i de recursos per al 2030⁵¹

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe del Fòrum Econòmic Mundial (2023): *The Global Risks Report 2023*

06

Tots aquests conflictes constitueixen un retrocés evident a la cooperació a escala global, tan necessària per assolir els Objectius de Desenvolupament Sostenible, així com per definir les prioritats d'inversió a fi de mitigar el canvi climàtic. En aquest context, el Fòrum Econòmic Mundial dibuixa quatre horitzons hipotètics per a l'any 2030, en funció de l'evolució de la confrontació geopolítica i de l'acció climàtica:

1. COMPETÈNCIA DE RECURSOS: el perill de les autarquies de recursos. La desconfiança empeny els països rics a l'autosuficiència i aprofundeix les divisions entre regions. La intervenció estatal se centra a assegurar l'accés als recursos crítics i això porta a l'escassetat, a guerres de preus i a la transformació dels models de negoci a diferents sectors. Els canvis de poder en l'accés als recursos porten a formar nous blocs i provoquen bretxes en les aliances que existeixen entre els països rics i els pobres en minerals, a mesura que augmenta el perill d'un conflicte geopolític.

2. CONTROL DE RECURSOS: el perill de les guerres per recursos. Les dinàmiques geopolítiques exacerbent l'escassetat d'aliments i d'aigua generada pel canvi climàtic. Això ocasiona una veritable crisi global de multirecursos, que accentua els impactes socioeconòmics previstos en altres escenaris, tant en abast com en intensitat, com ara la fam, la falta d'aigua i les crisis de refugiats. Els enfrontaments geoeconòmics es multipliquen i els conflictes agressius entre els estats esdevenen una de les poques vies per assegurar el proveïment de les necessitats bàsiques de les poblacions.

3. COL-LABORACIÓ DE RECURSOS: el perill de l'escassetat natural. S'estableixen mecanismes i mesures efectives d'acció climàtica; les cadenes de valor són flexibles i, mitjançant la cooperació, mitiguen els impactes del canvi climàtic en la crisi alimentària. Tanmateix, l'escassetat de recursos comporta una pujada de preus i esclaten crisis humanitàries en alguns països en via de desenvolupament, però comparativament són contingudes.

4. LIMITACIÓ DE RECURSOS: el perill de l'angoixa divergent. La crisi de recursos dificulta i alenteix l'acció climàtica i exposa els països més vulnerables a possibles crisis energètiques i alimentàries, encara que parcialment col·laborin per afrontar les constriccions. A manca d'intervencions cooperatives a gran escala, l'escassetat d'aigua i de minerals actua com un factor multiplicador d'altres riscos: una crisi de multirecursos i una crisi humanitària en alguns països en via de desenvolupament, agreujades per l'impacte del canvi climàtic i per les disruptcions globals en el comerç, l'estabilitat política i el creixement econòmic.

La transició energètica i el risc d'un nou extractivisme verd

Si bé l'economia circular cada dia és més necessària, la situació global empitjora i s'ha registrat una reducció de la circularitat de les nostres economies: del 9,1% el 2018 es va passar al 8,6% el 2020 i al 7,2% el 2023, la qual cosa evidencia que **el planeta depèn pràcticament de manera exclusiva de l'extracció de matèries verges**.⁵² Per causa, en gran part, de la necessitat de materials crítics per a la transició energètica, l'extracció de recursos minerals ha augmentat un 55% als darrers vint anys i s'espera que la producció amb metalls d'extracció minera registri el 2030 un creixement acumulat del 250% respecte de l'any 2000.⁵³ **La demanda global de minerals crítics per a la transició energètica s'ha doblat als darrers anys** fins assolir els 320.000 milions, i s'espera que ho torni a fer al final de la dècada.⁵⁴ A tall d'exemple, mentre un vehicle convencional incorpora menys de 50 kg de minerals, un vehicle elèctric en requereix més de 200 kg, i aquestes projeccions també són aplicables a les infraestructures de producció d'energia renovable.⁵⁵

En aquest context, des de l'àmbit de l'ecologia s'alerta que els processos creixents d'extracció accelerada d'aquests recursos poden estar provocant un nou extractivisme verd.⁵⁶ Les activitats d'extracció de materials han estat les causants principals de la vulneració dels drets humans, la tendència a la desforestació, la pèrdua de biodiversitat i el col·lapse dels ecosistemes, de manera que l'augment de la demanda d'energia renovable pot exacerbar significativament aquesta crisi a llarg termini. Això implica que iniciatives com els plans d'electrificació del parc automobilístic es poden basar en un nou impuls d'aquests processos.

NOVES PRÀCTIQUES EXTRACTIVES COM EL DEEP-SEA MINING PODEN AGREUJAR LA CRISI DE LA BIODIVERSITAT

Com un dels màxims exponents d'aquest nou extractivisme verd, les pràctiques de *deep-sea mining*, que consisteixen en l'extracció de minerals de les profunditats del sòl marí, es poden accelerar en un futur immediat i provocar greus impactes mediambientals, en alterar el funcionament dels ecosistemes en una proporció encara desconeguda.⁵⁷ Per aquest motiu, empreses com BMW, Samsung, Volvo o Google han anunciat una moratòria en l'ús dels materials provinents del *deep-sea mining* fins a conèixer-ne tots els seus riscos.⁵⁸ El *High Seas Treaty*, signat al juny del 2023 a les Nacions Unides, és el primer tractat internacional de protecció dels oceans, però en poden quedar exemptes les pràctiques del *deep-sea mining*.⁵⁹

La transició energètica no es pot fer a costa de la biodiversitat

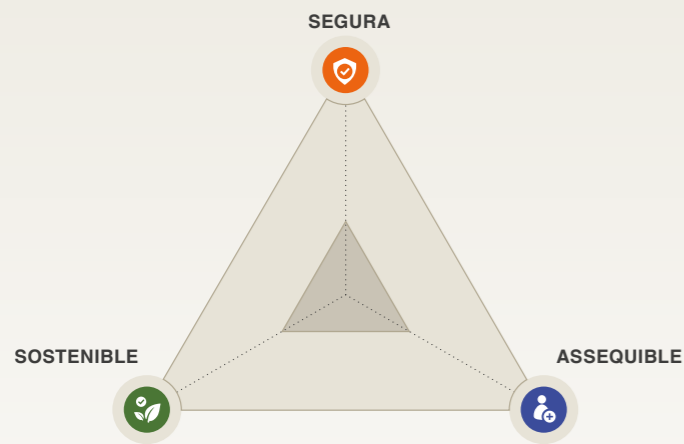
La transició energètica és l'única resposta possible a la substitució massiva d'unes energies fòssils que estan alterant profundament el clima. Les energies renovables hauran d'igualar les proporcions màximes del carbó (55%) i del petroli (41%) tres vegades més ràpid que aquestes primeres matèries i representar la major part de l'energia primària l'any 2050 –fins al 70% en l'escenari del zero net d'emissions de l'Agència Internacional de l'Energia–.

Aquesta transició ràpida continua essent un repte ingent, molt difícil d'assolir, i ha de resoldre el conegut trilema energètic, consistent a tenir simultàniament una energia assequible, sostenible i segura.

El trilema energètic

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe de McKinsey (2023): *An affordable, reliable, competitive path to net zero*

07

- Subministrament fiable i estable** d'energia a preus raonables per satisfer les necessitats de la població.
- Garantir que l'accés** a l'energia sigui assequible i just per a tothom, inclosos els grups més vulnerables i desafavorits.
- Reduir les emissions** amb efecte d'hivernacle i altres efectes negatius sobre el medi ambient, promovent l'ús de fonts d'energia netes i renovables.

L'energia assequible pot no ser bona per al medi ambient (carbó i gas). L'energia sostenible pot ser intermitent, variable i insuficient per alimentar els usos industrials (energia renovable). I l'energia sostenible pot no ser segura i no estar disponible localment, cosa que porta a l'ús continuat de combustibles fòssils per tal de garantir-ne l'autosuficiència (seguretat energètica).

Des de l'àmbit empresarial, alguns plantegen fins i tot un quadrilema energètic, ja que als tres aspectes esmentats caldria afegir el de la competitivitat industrial. És a dir, durant la transició energètica,

s'hauria de garantir també que els països, les regions i les empreses a títol individual continuïn essent competitius perquè, en cas contrari, el progrés cap al zero net es podria estancar. Si les iniciatives de reducció d'emissions d'un país incrementessin els costos de producció, els seus productes podrien esdevenir menys competitius en els mercats globals. Alguns països o regions podrien ser especialment vulnerables a l'efecte de l'augment d'aquests costos. Durant la transició, algunes indústries heretades i algunes dotacions naturals podrien esdevenir menys rellevants, i això afectaria les ocupacions i les comunitats.

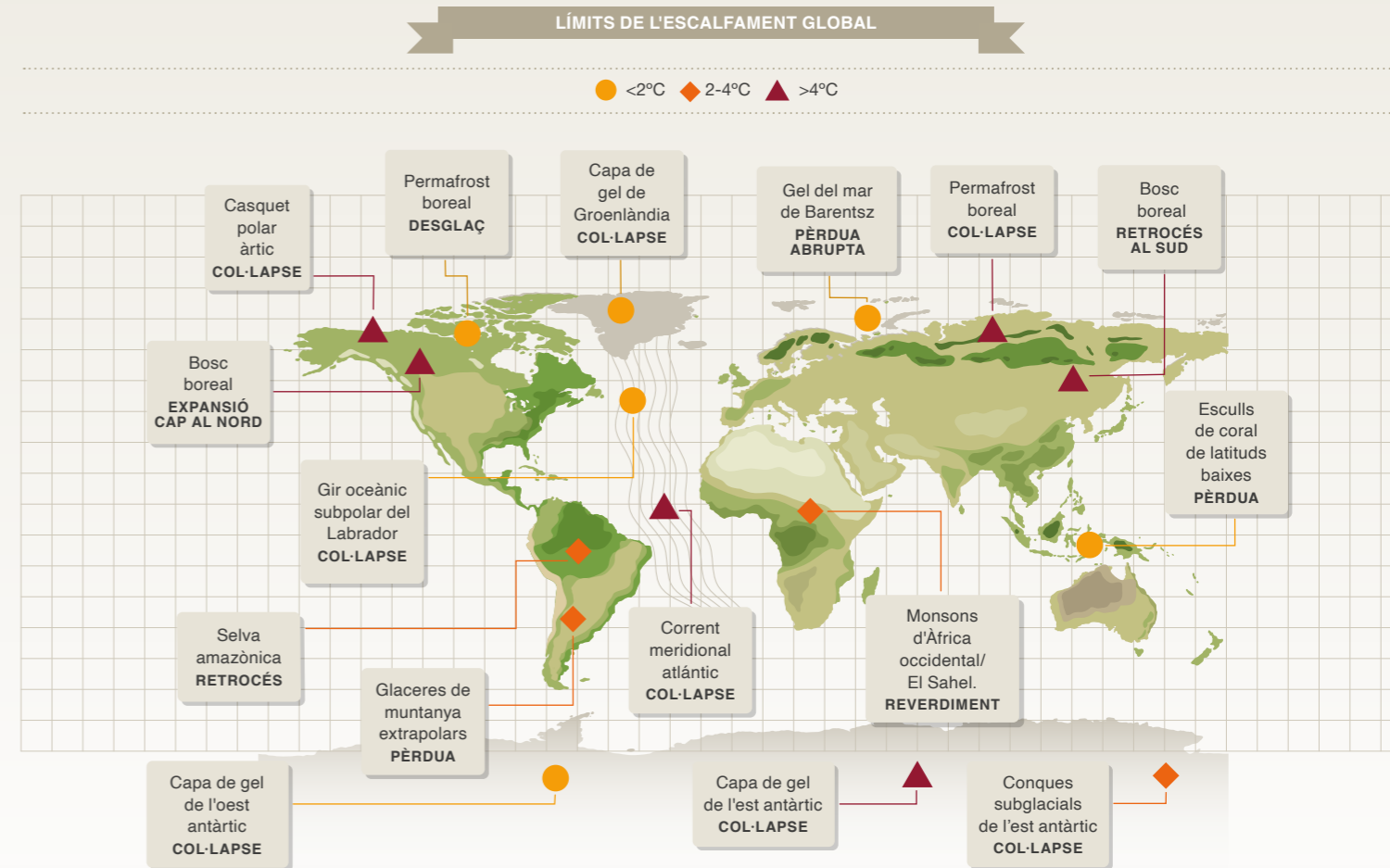
Un dels factors que contribueix més a agreujar les tensions internes de la transició energètica és que les prioritats climàtiques de reducció de les emissions i la necessitat d'aplicar-les amb rapidesa puguin situar la protecció de la biodiversitat en un segon pla. En aquest punt, **és important tenir en compte les interdependències de la crisi ecològica.** Com expliquen els científics del Stockholm Resilience Centre, "actualment les perturbacions antropogèniques en el medi ambient s'aborden bàsicament com a qüestions separades p. ex., el canvi climàtic, la pèrdua de biodiversitat o la contaminació. Aquest enfocament ignora les interaccions no lineals entre aquestes perturbacions, que es tradueixen en efectes agregats en el conjunt del sistema planetari".⁶⁰

Un enfocament sistèmic, centrat en les interrelacions, ha de reconèixer també que la biodiversitat és la base de les nostres economies, en la mesura que ofereix uns serveis ecosistèmics sense els quals el mercat no podria funcionar (com la pol·linització dels cultius, la purificació de l'aire i de l'aigua o la protecció contra les inundacions i les esclavissades). **Segons alguns estudis, el 55% del PIB mundial depèn del bon funcionament dels ecosistemes i la biodiversitat.**⁶¹ Tanmateix, els serveis ecosistèmics no són remunerats ni es reflecteixen en els balanços financers de les empreses, de manera que actuen *de facto* com a béns gratuïts, proporcionats per la natura. Per tant, **el risc d'un col·lapse dels ecosistemes i de la biodiversitat és, en darrera instància, un risc econòmic i financer de gran magnitud.**

Els 16 tipping points climàtics

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe de la University of Exeter (2023): *No Time To Lose. New Scenario Narratives for Action on Climate Change*

08

En el camp de la biodiversitat, s'han de tenir en compte els anomenats *tipping points* i els canvis de règim, entesos com a punts d'inflexió que generen escenaris en què els equilibris i les relacions pròpies dels ecosistemes estan alterats sistèmicament. En el cas dels oceans, els rècords d'altres temperatures de l'aigua que es van registrar l'any passat ens introdueixen en un nou règim de baixos nivells de cobertura del gel marí, que poden provocar la desaparició d'espècies, l'alteració dels corrents, la pujada del nivell del mar o uns nivells més elevats d'escalfament global,

deguts a la pèrdua de l'efecte de reflectivitat generat pel gel.⁶² Junt amb això, un estudi recent estima que el corrent del golf Atlàntic podria experimentar un col·lapse en una data tan propera com l'any 2025, alterant el seu cicle de funcionament dels darrers 12.000 anys.⁶³ Així mateix, un escalfament global per sobre dels 2°C comportaria una pèrdua irreversible de l'habitabilitat dels ecosistemes marins.⁶⁴

L'ENFOCAMENT PER ECOSISTEMES

L'enfocament per ecosistemes constitueix un paradigma que pot resultar valuós per pensar en les interdependències de la nostra crisi ecològica i orientar la gestió pràctica dels gestors dels ecosistemes (ja siguin comunitats locals, responsables polítics nacionals o empreses). L'enfocament per ecosistemes el defineix la Convenció sobre la Diversitat Biològica com "una estratègia per a la gestió integrada del sòl, l'aigua i els recursos vius que en promou la conservació i l'ús sostenible d'una manera equitativa. Es basa en l'aplicació de metodologies científiques apropiades, centrades en nivells d'organització biològica que engloben els processos, les funcions i les interaccions essencials entre els organismes i el seu entorn. Reconeix que els éssers humans, amb la seva diversitat cultural, són un component integral dels ecosistemes".⁶⁵ Els principals components per a una traducció operativa de l'enfocament per ecosistemes són:

1. Centrar-se en les relacions i en els processos dins l'ecosistema.
2. Millorar la distribució de beneficis.
3. Utilitzar pràctiques de gestió adaptativa.
4. Dur a terme accions de gestió a l'escala adequada al problema que s'estigui abordant, amb una descentralització al nivell més baix, si escau.
5. Garantir la cooperació intersectorial.

L'enfocament per ecosistemes implica superar la concepció dualista, que entén la natura i la societat com a realitats externes i aïllades, per passar a comprendre la natura com a matriu en la qual es desplega l'activitat humana. **En general, s'haurien de seguir dos principis centrals a l'hora d'articular una nova relació amb la natura: 1) no s'haurien d'extreure més recursos dels que els ecosistemes siguin capaços de regenerar i 2) no s'hauria de contaminar o generar més residus dels que els ecosistemes siguin capaços d'absorbir.** Com es detalla i s'analitza al tercer capítol de l'informe, la biodiversitat és una de les grans qüestions que les empreses obliden en les seves estratègies de sostenibilitat i en les seves anàlisis de materialitat.

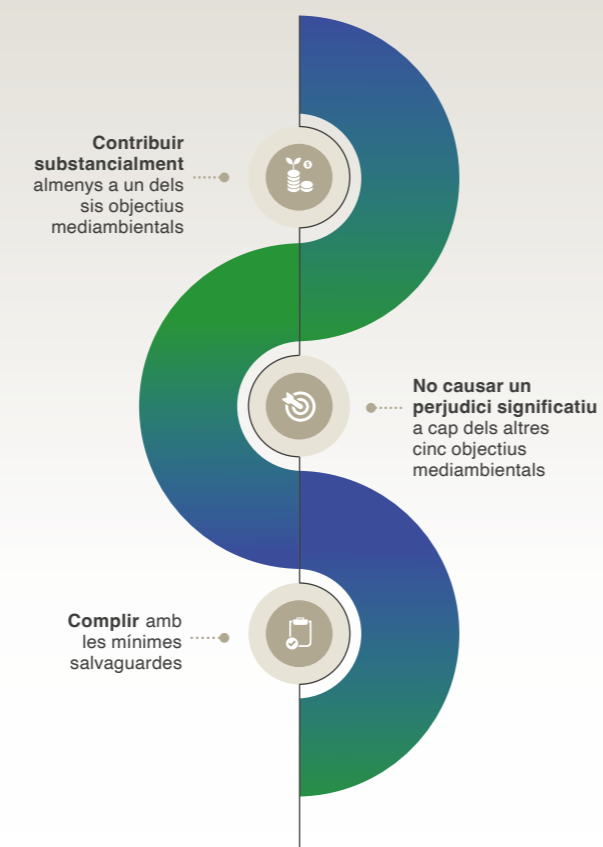
EL PRINICIPI DO NOT SIGNIFICANT HARM DE LA UE⁶⁶

La nova taxonomia europea, que classificarà les activitats de les empreses en funció de la seva contribució als objectius mediambientals, també incorporarà el criteri *Do Not Significant Harm* (DNSH). Amb aquest principi, les empreses s'han d'assegurar que, mentre contribueixen a un dels objectius fixats per la taxonomia (adaptació al canvi climàtic, economia circular, reducció de les emissions, protecció dels ecosistemes, etc.), no ocasionen un perjudici important als altres. D'aquesta manera, s'aprofundeix la interrelació entre aquests objectius, cercant solucions holístiques per a tots ells.

L'alineament amb la taxonomia europea

09

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe del EU Technical Expert Group on Sustainable Finance (2020): *TEG final report on the EU taxonomy*

Elts costos socials de la crisi sistèmica no els han de suportar els més vulnerables

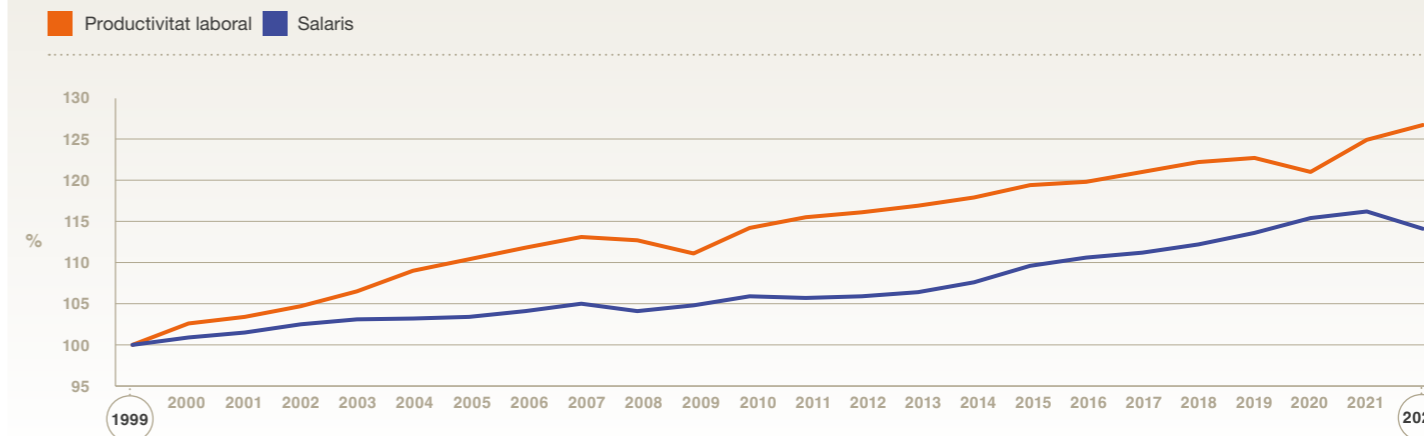
Els riscos que resulten d'un augment de la fragilitat social de les nostres societats són un altre factor que s'explica per les interdependències derivades de la crisi sistèmica mundial. Per fer-hi front, **cal evitar que els costos socials de la crisi sistèmica siguin suportats pels països i pels segments de població més vulnerables.** En aquest sentit, l'Organització Internacional del Treball alerta que **l'augment**

del cost de la vida, derivat del context inflacionari, s'accentua per la manca d'equiparació dels salaris reals amb la inflació i la productivitat. Atès que l'augment de preus s'ha produït en un grau més elevat en els productes de primera necessitat, són les rendes més baixes les que estan més exposades a aquesta reducció generalitzada del poder adquisitiu.⁶⁷

Tendències en els salaris reals mitjans i productivitat laboral a 52 països de rendes altes. Anys 1999-2022 (en %)

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe de l'Organització Internacional del Treball (2023): *Global Wage Report 2022-23*

10

L'informe *Social Progress Index* alerta que, l'any 2023, per primera vegada en molts anys, el món viu una recessió del progrés social, causada principalment per les seqüeles de la COVID-19, les turbulències econòmiques i els efectes derivats del canvi climàtic.⁶⁸ El *World Inequality Report* apunta que **la desigualtat global se situa actualment en uns nivells similars als del principi del segle xx**, amb un augment significatiu de les desigualtats a dins de cada país en les darreres dècades.⁶⁹ La riquesa acumulada pel 50% més pobre de la població representa el 2% de la riquesa global, mentre que la del 10% més ric representa el 76%. L'evolució històrica mostra que, entre els anys 1995 i 2021, l'1% més ric es va fer amb el 38% de l'increment global de la riquesa, mentre que el 50% més pobre en va capturar tan sols el 2%. Els anomenats "superrics" són el sector que ha augmentat més la seva riquesa als darrers anys, amb una eclosió de les fortunes bilionàries, que han incrementat del 7% a l'11% la riquesa en mans del 0,1% més ric. Aquesta situació genera una espiral de la qual és difícil sortir, per tal com la riquesa és una font de guanys econòmics futurs, de poder i d'influència que es tradueix en uns augments més grans de les desigualtats i de les barreres estructurals als canvis. Així

mateix, els impactes generats pel canvi climàtic varien en funció de la riquesa, atès que l'1% més ric és responsable de més emissions que el 66% més pobre.⁷⁰ **Los científics del Potsdam Institute for Climate Impact Research sostenen que "hem de transformar l'economia cap a un sistema que afavoreixi la satisfacció de les necessitats bàsiques de totes les persones, en comptes del consum excessiu per part dels més rics".⁷¹**

GREEDFLATION

El concepte de *greedflation* s'ha popularitzat després que diversos estudis indiquessin que les grans corporacions mundials han aprofitat el context de crisi per incrementar els preus més del que han augmentat els seus costos, la qual cosa ha generat un impacte afegit en la inflació i en l'increment del cost de la vida.⁷²

ALGUNES RECOMANACIONS PER A UNA TRANSICIÓ ECOSOCIAL

1. Recuperar la iniciativa del sector públic

La riquesa pública ha caigut dràsticament als darrers cinquanta anys i aquesta tendència s'ha accentuat encara més durant la pandèmia, quan el deute dels governs es va incrementar entre un 10% i un 20% del PIB.⁷³ Segons el grup d'economistes que elaboren el *World Inequality Report*, "aquest fet té conseqüències profundes en la capacitat dels estats per abordar les desigualtats i per afrontar en el futur els grans reptes del segle XXI, inclòs el canvi climàtic".⁷⁴ En aquest context, iniciatives com el *Green New Deal* reconeixen la necessitat de reconstruir la iniciativa del sector públic per poder no tan sols garantir les prestacions socials en sanitat, educació o protecció social, sinó també ajudar a orientar l'economia cap a la transició sostenible, acompanyant el mercat a assolir unes readaptacions que poden implicar el tancament dels sectors i de les activitats insostenibles.

2. Implementar nous tipus impositius

Les necessitats de finançament de la transició ecosocial reclamen unes polítiques públiques que combatin l'evasió fiscal i desenvolupin nous tipus impositius que gravin les grans fortunes a escala mundial. L'informe recent del Tax Observatory de la Unió Europea assenyala que la tipus impositiu efectiu a la riquesa dels grans bilionaris d'arreu del món se situa entre el 0% i el 0,5%, com a conseqüència dels múltiples mecanismes d'evasió fiscal de què disposen a través d'"empreses pantalla".⁷⁵ Tanmateix, s'estima que es poden produir avanços rellevants per combatre el frau fiscal si existeix la voluntat política de fer-ho, com ho demostren les millores introduïdes als darrers deu anys amb la implementació de l'intercanvi automàtic d'informació bancària. Tant l'informe del Tax Observatory de la UE com el World Inequality Lab coincideixen a assenyalar que una política essencial en aquest camp seria establir un impost global mínim als bilionaris, de prop del 2% de la seva riquesa, que permetria recaptar més de 250.000 milions de dòlars anuals. Aquest impost s'hauria de complementar amb l'enfortiment d'un tipus impositiu mínim per a les multinacionals globals, atès que avui el 35% dels beneficis obtinguts per aquestes a fora dels seus països d'origen anirà a parar a paradisos fiscals.⁷⁶

3. Millorar la confiança en les institucions

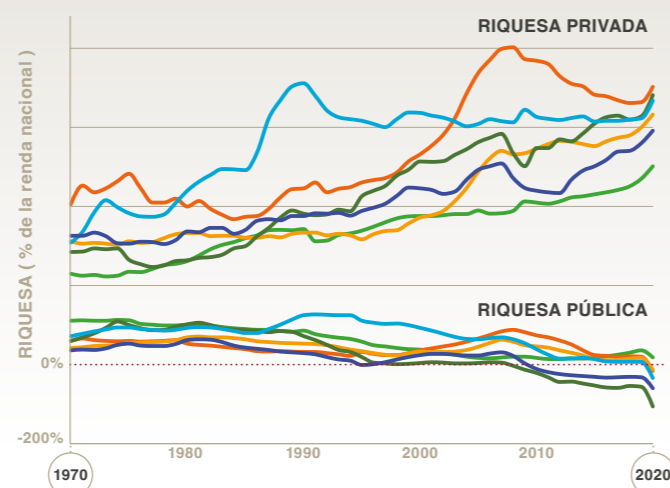
El suport a les polítiques de transició a Europa està molt relacionat amb la confiança en les seves institucions i la seva capacitat per abordar els problemes estructurals a què ens enfrontem. L'ascens de l'extrema dreta a Occident ha generat una onada de desconfiança cap a les polítiques climàtiques –ja sigui qüestionant la pèrdua de poder dels estats i la centralitat de la Unió Europea, des d'una perspectiva nacionalista, o bé negant directament el canvi climàtic. En aquest context, és crucial reconèixer que l'augment de la desigualtat comporta inevitablement més obstacles per pal·liar aquestes disparitats. La incapacitat de les institucions polítiques per aportar solucions als "perdedors de la globalització" ha generat una situació en què aquestes mateixes capes socials poden considerar no legítima qualsevol política climàtica.

L'increment de la riquesa privada i el declivi de la riquesa pública als països rics. Anys 1970-2020

11

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe del World Inequality Lab (2022): *World Inequality Report 2022 World Inequality Report 2022*

■ Espanya ■ Regne Unit ■ Japó ■ França ■ EUA ■ Alemanya

4. Resoldre la bretxa salarial i valoritzar l'economia de la cura

La bretxa salarial continua essent una realitat estructural i arreu del món segueixen havent-hi greus dificultats per equiparar la retribució de les dones a la dels homes. La crisi de la COVID-19 ha eixamplat aquesta bretxa, particularment als països d'ingressos mitjans i baixos.⁷⁷ A més, les dones continuen suportant, en gran part, la càrrega relacionada amb les tasques reproductives i, en el cas d'Espanya, s'estima que el valor d'aquest treball domèstic no remunerat se situa per sobre del 40% del PIB.⁷⁸ Es podria afirmar que el model econòmic actual, igual que extreu recursos de la natura sense compensar el cost de regenerar-los, també s'aprofita del treball reproductiu no remunerat, sense el qual la societat tampoc no podria funcionar. És així com, igual que hem parlat de l'energia, la natura i els menjars "barats" com a components centrals del sistema econòmic actual, podem incloure-hi ara la dimensió del "treball barat" no remunerat, realitzat majoritàriament per dones.⁷⁹

ELS AVANÇOS I ELS RETROCESSOS DE LES COP

La 28a Conferència de les Parts (COP), impulsada per la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic (CMNUCC), va tenir lloc a l'Expo City de Dubai (Emirats Àrabs Units), del 30 de novembre al 12 de desembre de 2023.

El punt central de debat d'aquesta conferència era avaluar els progressos que s'han assolit des que es va signar l'Acord de París el 2015. A més, es va posar el focus en dues qüestions principals més: 1) l'eliminació o no dels combustibles fòssils i el ritme de la seva gradualitat i 2) els compromisos en el sistema de finançament dels països del sud global. La COP28, malgrat el clima de tensió i polarització que va escenificar, es va cloure amb un consens sense precedents.

Balanç dels acords de la COP28

● **Els resultats del primer balanç mundial mostren que, malgrat l'impuls cap al zero net, no estem en el camí de complir l'objectiu de l'Acord de París de limitar l'escalfament a 1,5°C.**⁸⁰ L'informe de síntesi indica que, fins i tot si es complissin plenament tots els compromisos actuals, estem en via de registrar un escalfament d'entre 2,4 i 2,6°C. A la cimera, es va refermar l'objectiu dels 1,5°C, reconeixent que això implicaria retallar el 43% de les emissions per al 2030 i el 60% per al 2035 respecte als nivells del 2019. Tanmateix, el compromís de definir el pic d'emissions globals el 2025 fou eliminat de l'acord final.

● **La COP28 es va cloure amb un acord que anuncia "l'inici del final" dels combustibles fòssils.**⁸¹ Finalment, es va aprovar una declaració que instava a abandonar progressivament el carbó, el petroli i el gas d'una manera justa, ordenada i equitativa. Les seves implicacions se circumscriuen, de moment, a l'eliminació dels subsidis "ineficients" a aquests combustibles i a l'abandonament dels que no disposin d'una tecnologia de captura de carboni. Aquests acords també inclouen compromisos per triplicar la capacitat de les energies renovables i doblar les millores en eficiència energètica per al 2030. Malgrat que ha estat la primera vegada que la COP feia un esment de l'abandonament dels combustibles fòssils, l'acord queda molt lluny del que n'esperaven diversos

països, ONG i organitzacions científiques. El text no va aconseguir l'aprovació d'alguns petits estats insulars, com Samoa, que són els més vulnerables i s'exposen a desaparèixer per la pujada del nivell de la mar, en un escenari en què se superin els 1,5°C.

● **S'ha arribat a un acord sobre el llançament del fons per a pèrdues i danys.** La COP28 ha estat l'escenari d'un acord històric per ajudar les nacions més vulnerables, que s'enfronten als pitjors impactes del canvi climàtic. El text final manté la crida a doblar el finançament per a l'adaptació i els plans d'avaluació i seguiment de les necessitats d'adaptació als propers anys. Aquests plans inclouran "la promoció d'una mobilitat humana equitativa, segura i digna en forma de desplaçament, reubicació i migració, en casos de pèrdues i danys temporals i permanents". Un altre fet positiu és que s'ha integrat en el text aprovat una data explícita del 2030 per als objectius en matèria de seguretat hídrica, restauració dels ecosistemes i salut. I se'n constituirà una junta directiva geogràficament diversa i el fons serà administrat inicialment pel Banc Mundial. Les primeres promeses dels països rics de donar suport al fons es van concretar a Dubai i actualment ja s'han reunit prop de 700 milions de dòlars, una suma encara petita, comparada amb l'estimació real dels danys als països en via de desenvolupament. Manquen encara alguns detalls sobre les expectatives i els objectius concrets de finançament de la COP29. Les necessitats reals de finançament dels països en via de desenvolupament per a l'adaptació s'estimen entre 215.000 i 387.000 milions de dòlars a l'any en aquesta dècada.

● **Mes de 130 primers ministres i presidents han signat la Declaració sobre agricultura sostenible, sistemes alimentaris resilents i acció climàtica.**⁸² Per primera vegada, les nacions es comprometen a adaptar i a transformar els seus sistemes alimentaris com a part de l'acció climàtica, inclòs l'establiment d'objectius en les seves contribucions determinades a escala nacional i en els seus plans nacionals d'adaptació per al 2025. Els països signataris representen el 70% de la producció mundial d'aliments. La COP28 ha estat pionera també a posar sobre la taula les repercussions del canvi climàtic en la salut.

TRES VALORACIONS GENERALS DE LA COP28

1.

Per fi es parla de l'elefant a l'habitació

Per primera vegada després de trenta anys de conferències mundials sobre el clima, es reconeix inequívocament que el sistema energètic mundial s'ha d'allunyar de l'ús dels combustibles fòssils: carbó, petroli i gas. Com va dir Simon Stiell, secretari executiu de l'organisme climàtic de l'ONU, el resultat de Dubai és "el principi del final" de la indústria dels combustibles fòssils.

2.

L'acord assolit és millor del que es temia, però menys del que cal

En signar-se l'acord, Anna Rasmussen, negociadora principal de l'Aliança de Petits Estats Insulars, va comentar que "hem aconseguit avançar de forma incremental respecte del que passa sempre quan el que realment necessitàvem era fer canvi exponencial en les nostres accions i suport". És indubtable que es va assolir un acord a la COP28, però la batalla pels 1,5°C es pot perdre. És un èxit diplomàtic del multilateralisme i una decepció per a les aspiracions i les recomanacions científiques, perquè s'ha evitat el suïcidi econòmic d'alguns països (molt dependents dels combustibles fòssils), però estem en camí de cometre un ecocidi. Sabem que és necessari reduir les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle un 43% per al 2030 respecte als nivells del 2019 per tal de limitar l'augment de la temperatura global a 1,5°C. I aquest objectiu no tan sols continua estant lluny del nostre abast, sinó que s'espera que les emissions augmentin un altre 2% enguany. Es compleix, doncs, una doble i tràgica paradoxa moral: **el que és políticament acceptable podria ser ecològicament desastrós i el que és ecològicament necessari ha estat políticament impossible.**

3.

Quatre preguntes fonamentals

L'ambigüitat del resultat final de la cimera s'ha evidenciat en les respostes (dues de negatives i dues de positives) a quatre preguntes fonamentals:

1. Hem assolit un acord global sobre els futurs compromisos que hem d'assumir en relació amb l'emergència climàtica? Sí, i hem de celebrar-ho.
2. Hem reconegut de manera inequívoca la necessitat d'abandonar els combustibles fòssils? Sí, i això representa una fita històrica (encara que arribi molt tard).
3. Estem essent prou ambiciosos per aturar les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle? No. Mitiguem poc i emetem més del que mitiguem.
4. Anem prou ràpids per limitar l'augment de la temperatura global a 1,5°C? No. Estem avançant molt lentament en els terminis fixats.

En definitiva, el problema principal no són les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle (GEI), sinó les energies fòssils que generen la majoria d'aquestes emissions. Serveix de poc mitigar si no ataquem d'arrel aquest problema. El repte és que no podem eliminar les energies fòssils sense disposar, de manera immediata, segura i assequible, d'un model energètic alternatiu. Potser per això el compromís principal de descarbonització que s'ha assumit per accelerar l'avanç cap als objectius establerts a l'Acord de París és que 118 països s'hagin compromès a triplicar la capacitat de l'energia renovable a escala mundial i a doblar el percentatge mitjà anual de millora de l'eficiència energètica del 2% actual a més del 4% cada any fins al 2030. L'establiment d'una data fixa (2030) és molt important. L'absència d'excepcions indica l'ampli suport que ha rebut, la qual cosa contribuirà a impulsar la indústria solar i l'eòlica. Segurament, aquest és l'acord més important de la cimera. Si s'assoleix, canviarà la indústria elèctrica i ens aproximarà una mica més als objectius de l'Acord de París.

OBJECTIU DE FINANÇAMENT CLIMÀTIC

S'ha avançat en el nou objectiu col·lectiu quantificat, que es basa en els 100.000 milions de dòlars promesos pels països desenvolupats per **finançar iniciatives de mitigació i d'adaptació** al canvi climàtic als països en via de desenvolupament. En particular, aquesta fita de 100.000 milions de dòlars encara no s'ha assolit (però sembla que està ben encaminada enguany) i està molt per sota del que es necessita.

La COP 28 va acordar redactar un objectiu de finançament posterior al 2025 abans de la COP29. Aquest és un pas endavant, però els detalls només es definiran l'any vinent. La discussió sobre com pagar el canvi climàtic es retardarà fins a la COP29.

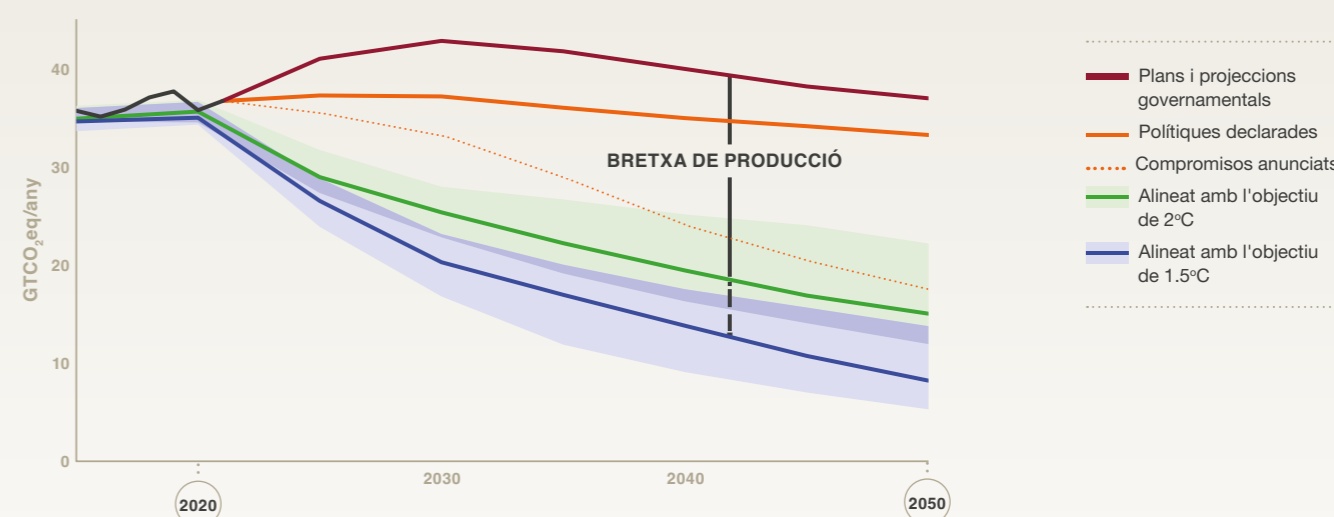
S'ha anunciat la creació del **fons Altèrra**, de 30.000 milions de dòlars, per a solucions climàtiques globals. Aquest fons té com a objectiu atreure 250.000 milions de dòlars d'inversió per al final d'aquesta dècada i se centra a impulsar iniciatives climàtiques globals amb un enfocament centrat a millorar l'accessibilitat del finançament per al sud global.

Aquest fons té una doble estratègia:

- ▶ **Altèrra Acceleration**, un fons de 25.000 milions de dòlars per a capital institucional, destinat a inversions climàtiques a gran escala.
- ▶ **Altèrra Transformation**, un fons de 5.000 milions de dòlars per a capital de mitigació de riscos, destinat a incentivar fluxos d'inversió cap al sud global.

La bretxa de producció de combustibles fòssils

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe de la UNEP (2023): *The 2023 Production Gap Report: Phasing down or phasing up?*

Malgrat els acords assolits a la COP28, el *Production Gap Report* que s'ha publicat recentment palesa que hi continua havent una gran desalineació entre els compromisos dels governs i els nivells de producció mundial de combustibles fòssils. Així, per al 2030, els governs encara planegen produir més del doble de la quantitat de combustibles fòssils que seria necessària per limitar l'escalfament global a 1,5°C. Per entendre aquest

fet i valorar la responsabilitat dels productors de combustibles fòssils des d'una perspectiva sistèmica, cal tenir en compte la interdependència entre els sectors, que explica que la dependència dels combustibles fòssils no concerneix únicament les empreses petrolieres, sinó tots els sectors que en depenen en les seves operacions diàries.

ELS NOUS INSTRUMENTS LEGISLATIUS QUE AFECTEN L'EMPRESA

Un element de gran importància per accelerar el compliment d'aquests acords seran els instruments legislatius i de finançament que implementin els organismes públics i reguladors. Especialment a Europa, el nou paquet de legislació sense precedents en matèria de transició ecològica que entrarà en vigor gradualment als propers anys serà determinant per decantar la incorporació de la sostenibilitat com un component central per a les empreses. Igualment, l'orientació dels fons *NextGenerationEU* cap a aquests objectius és també un experiment sense precedents en l'àmbit del finançament. Als propers anys, caldrà fer un balanç detallat dels resultats de la implementació d'aquests mecanismes i avaluar si són pertinents com a impulsors de canvis sistèmics.

La Unió Europea, en augmentar les exigències a les grans empreses, vol provocar un efecte de contagi a la resta de l'economia a favor de la sostenibilitat. Sobre aquesta qüestió, cal destacar la Directiva 2022/2464 sobre informació corporativa en matèria de sostenibilitat (CSRD), lligada a les Normes europees d'informació sobre sostenibilitat (ESRS); la proposta de directiva sobre la diligència deguda, o els reglaments sobre la taxonomia i sobre la divulgació d'informació relativa a la sostenibilitat en el sector dels serveis financers (SFDR), vinculats al Pla d'acció sobre finances sostenibles de la UE. La CSRD exigeix a les empreses que divulguin la seva contribució a la sostenibilitat des de la perspectiva financera i d'impacte (doble materialitat), avaluant tant els riscos i les oportunitats de la sostenibilitat per a l'empresa com les repercussions de la seva activitat en el planeta i en les persones. La **proposta de directiva europea sobre la diligència deguda** exigeix a les empreses que es responsabilitzin de les vulneracions dels drets humans i del medi ambient en les seves operacions, les operacions de les seves filials i les operacions efectuades pels seus socis comercials al llarg de la cadena de valor, obligant-les a establir mecanismes de detecció dels riscos, mitigació, control, seguiment i reparació dels danys.

Finalment, els reglaments sobre la **taxonomia verda** i sobre la **divulgació d'informació relativa a la sostenibilitat al sector dels serveis financers** són dues peces fonamentals del Pla d'acció sobre les finances sostenibles que la Comissió Europea ha adoptat amb

l'objectiu de reorientar el capital cap a una economia més sostenible, incorporar la sostenibilitat en la gestió dels riscos i fomentar la transparència a llarg termini. La taxonomia europea proporciona un sistema de classificació que permet determinar si una activitat econòmica es pot considerar sostenible en funció de la seva alineació amb els objectius verds de la UE. Per la seva banda, el reglament de divulgació de les finances sostenibles, adreçat al sector financer, obligarà a divulgar informació detallada amb relació a les polítiques ESG implementades i a les característiques dels seus productes financers amb objectius d'inversió sostenible.

En matèria de biodiversitat, el 2023 ha estat el primer any des de l'entrada en vigor dels acords sobre biodiversitat de la COP15, celebrada a Mont-real. És important destacar els darrers desenvolupaments de la iniciativa *Taskforce on Nature-related Financial Disclosures* (TNFD), dedicada a elaborar un marc de gestió de riscos i de report per a les empreses en matèria de biodiversitat.⁸³ **La TFND parteix del reconeixement que la societat, l'economia i el sistema financer estan imbricats en la natura i no hi són externs i, per tant, la seva resiliència depèn de la resiliència de la natura i la seva biodiversitat a través dels serveis ecosistèmics.** Així doncs, s'entén que el risc de pèrdua de biodiversitat és un risc sistèmic central de l'estratègia, i no una mera qüestió de responsabilitat social corporativa. A aquest efecte, la TFND proporciona una gran varietat de guies sectorials i per ecosistemes per tal de desenvolupar anàlisis d'escenaris i identificar, gestionar i divulgar aquestes qüestions.⁸⁴ Al tercer capítol d'aquest informe, se'n desenvolupen les implicacions per a l'empresa.

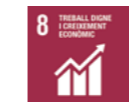
Davant d'aquest context, que s'ha definit també com un "tsunami regulador", les empreses han de comprendre el grau d'ambició de les noves exigències i donar-hi resposta incorporant talent, fent canvis organitzatius o establint aliances. Així mateix, **serà clau la tracció que puguin exercir les grans empreses en les pimes, posant a la seva disposició mecanismes que els permetin incorporar aquests criteris d'una manera fàcil i sense haver-hi de destinar grans recursos, evitant la polarització entre grans i petites empreses en matèria de sostenibilitat.**

EL PARADIGMA DEL CREIXEMENT, A DEBAT

*"El nostre PIB té en compte, en els seus càlculs, la contaminació atmosfèrica, la publicitat del tabac i les ambulàncies que recolliran els ferits de les nostres autopistes. En canvi, no mesura la bellesa de la nostra poesia, ni la solidesa dels nostres matrimonis. No es preocupa d'avaluar la qualitat dels nostres debats polítics, ni la integritat dels nostres representants. No pren en consideració el nostre valor, la nostra saviesa o la nostra cultura. No diu res de la nostra compassió ni de la dedicació al nostre país. En una paraula: el PIB ho mesura tot llevat d'allò que fa que valgui la pena viure la vida."*⁸⁵

— Robert F. Kennedy, 1968

La revisió de la concepció clàssica de creixement econòmic és avui el centre de molts debats al voltant de la transició verda. Es tracta d'una qüestió cada vegada més present a l'agenda pública, tant des de l'àmbit acadèmic com des del social i institucional, i que pot arribar a tenir afectacions en el món empresarial. **L'origen de la discussió parteix de la inquietud que genera la dificultat de desacoblar la relació entre el creixement econòmic, el consum energètic i l'ús dels recursos naturals.** En aquest capítol, descrivim els principals posicionaments d'aquest debat, sense deixar de subratllar-ne la complexitat. Sobretot tenint en compte que l'Agenda 2030, el principal marc global per al desenvolupament sostenible, preveu explícitament i sense matisos el creixement econòmic a l'ODS 8. Un dels reptes teòrics i pràctics dels propers anys serà determinar fins a quin punt aquest objectiu és compatible amb els altres ODS.

Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a tots

L'informe *Els límits del creixement*, publicat pel Club de Roma l'any 1972, fou pioner en afirmar que l'economia no pot aspirar a un model de creixement infinit.⁸⁶ En les seves conclusions, s'indicava que, en cas que no s'introduïssin mesures per moderar el creixement exponencial, la humanitat s'acabaria trobant en una conjuntura de declivi sobtat i desordenat en termes de població i de capacitat industrial, per l'esgotament dels recursos i la deterioració del medi ambient, i situava aquest escenari entre els anys 2030 i 2040, aproximadament. En aquest context, s'estimava que el creixement

econòmic s'interrompria, sorgirien problemes de subministrament alimentari i es reduirien els estàndards de vida, la qual cosa generaria un risc de col·lapse de la civilització. Darrerament, alguns científics, com William J. Ripple i Johan Rockström, han tornat a plantejar aquesta qüestió. Al seu darrer article, signat també per deu investigadors més, conclouen que és poc probable que el creixement econòmic, tal com s'entén convencionalment, ens permeti assolir els nostres objectius socials, climàtics i de biodiversitat.⁸⁷ El repte fonamental radica en la dificultat de desvincular el creixement econòmic dels seus impactes ambientals nocius. Si bé els avanços tecnològics i les millores en l'eficiència poden contribuir a un cert grau de desacoblament, sovint no aconsegueixen mitigar la petjada ecològica general de les activitats econòmiques.

Els models elaborats pel Club de Roma i les afirmacions escèptiques sobre les possibilitats de desacoblar el creixement econòmic de la degradació del medi ambient han estat qüestionats per diversos economistes. William Nordhaus apunta que factors com el desplegament ràpid de les tecnologies de la informació i de la intel·ligència artificial, en travessar un determinat llindar de singularitat en el seu desenvolupament, podrien generar un llarg període de ràpid creixement econòmic.⁸⁸ Per la seva banda, Daron Acemoğlu sosté que no hi ha dades que facin pensar que una acció climàtica ambiciosa s'hagi de fer a costa del creixement econòmic.⁸⁹ En aquest sentit, el creixement econòmic es podria beneficiar d'unes polítiques verdes ben dissenyades, que orientessin l'economia cap a activitats menys intenses en recursos i integressin les externalitats climàtiques amb taxes a les activitats més perjudicials per al medi ambient.⁹⁰ Altres visions més crítiques apunten que l'equació del creixement es presenta d'una manera diferent en funció del grau de desenvolupament econòmic que han assolit els diferents països, raó per la qual és injust limitar el creixement dels països en via de desenvolupament.

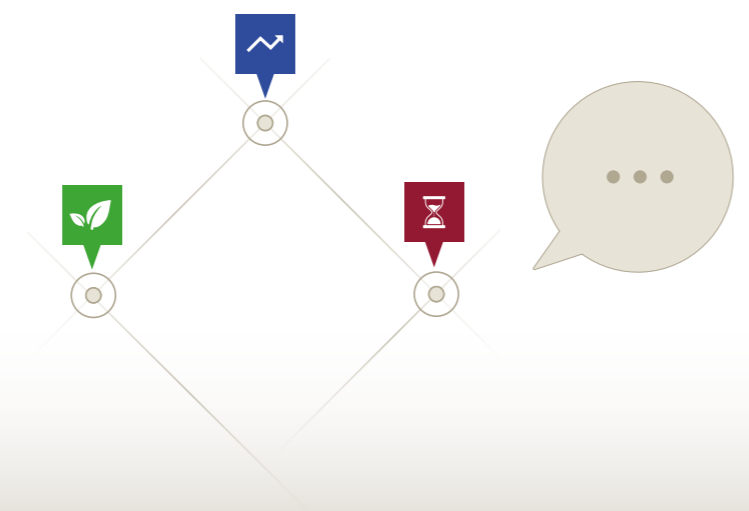
Davant la proliferació d'aquests debats a l'esfera pública, al maig del 2023 es va celebrar la *Beyond Growth 2023 Conference* al Parlament Europeu, a la qual va assistir Ursula von der Leyen, presidenta de la Comissió, que en la seva conferència inaugural va afirmar que "el model de creixement centrat en els combustibles fòssils simplement és obsolet".⁹¹ Tanmateix, va afegir que el Pacte Verd Europeu ja integra aquesta crítica i incorpora un model de creixement verd al servei de les persones i de les generacions futures.

LES DIFERENTS POSICIONS EN EL DEBAT SOBRE EL CREIXEMENT ECONÒMIC

Business as usual. Aquest paradigma convencional aposta per mantenir l'orientació de les nostres economies cap al creixement i el model empresarial vigent als dos darrers segles, sense introduir-hi canvis substancials. Pel que fa a les empreses, sosté la primacia dels accionistes, la maximització dels beneficis i l'externalització dels impactes socials i mediambientals. Sens dubte, aquest és el paradigma encara predominant en el món, tenint en compte que el sector públic continua destinant milers de milions de dòlars de diners públics a subvencions als combustibles fòssils, concretament 7 bilions de dòlars l'any 2023, equivalents al 7,1% del PIB mundial.⁹² Així mateix, tractats internacionals com l'*Energy Charter Treaty*, permeten a aquestes empreses rebre compensacions enfront dels governs que introdueixen polítiques climàtiques.⁹³

Creixement verd. Aquest nou paradigma pretén assolir una síntesi entre el creixement econòmic, la transició ecològica i la justícia social, alhora que confia en l'aparició i l'extensió a gran escala de les noves tecnologies, més eficients i sostenibles. Per mitjà d'un programa de descarbonització, inversions en energies renovables i economia circular, es busca crear ocupació i desacoblar el creixement econòmic del consum de combustibles fòssils i d'altres primeres matèries. El creixement generat permetria, al seu torn, finançar polítiques socials de redistribució de la riquesa. En aquest plantejament, hi podem incloure les propostes del *Green New Deal* elaborades –si bé encara no plenament desenvolupades– als Estats Units i el Pacte Verd Europeu a la UE, la ràpida transició de la Xina cap a les energies renovables amb la Iniciativa per al Desenvolupament Global (2021) o el recent Pla de descarbonització industrial del Govern espanyol.

Postcreixement/decreixement. Aquests paradigmes alternatius posen el focus en les contradiccions estructurals del creixement econòmic i qüestionen que el creixement verd pugui esdevenir realment una realitat en vista de la dificultat de desacoblar el creixement del consum de combustibles fòssils. Davant d'aquest escenari, proposen avançar cap a uns models econòmics alternatius, que no depenguin del creixement, així com canviar de paradigma cultural, assumint que és possible –i fins i tot desitjable– viure bé consumint menys recursos. El decreixement es pot definir, doncs, com un procés de reorganització econòmica, política i social que té com a objectiu la reducció dràstica de la producció i el consum d'energies i materials. En aquest plantejament, hi podem incloure les propostes presentades a la *Beyond Growth 2023 Conference* el maig de 2023 al Parlament Europeu, recollides en el *Manifesto for an intergenerationally just post-growth European economy*.⁹⁴

Igualment, bona part d'aquests debats, en qüestionar que el creixement econòmic hagi de ser el principi rector i l'objectiu primordial de les economies, apunten en la direcció de reemplaçar el PIB com a principal indicador de benestar. L'any 2020, el secretari general de les Nacions Unides afirmava que “cada dia més persones reconeixen els límits dels mesuradors convencionals com el PIB, a través dels quals les activitats de degradació del medi ambient

són concebudes com a positives econòmicament”.⁹⁵ És il·lustrativa, en aquest sentit, la iniciativa d'encarregar al Comitè d'Alt Nivell de Programes un informe titulat *Valuing What Counts*, per tal de cercar nous indicadors econòmics que permetin reemplaçar el PIB.⁹⁶ Recentment, l'IPCC també ha alertat sobre el risc de no incorporar models alternatius per mesurar el benestar.⁹⁷

El debat al voltant del PIB i els indicadors econòmics

Font: elaboració pròpia a partir de Gross National Happiness USA: *Genuine Progress Indicator*.

Com afirmava Donella Meadows, una de les autores de l'informe del Club de Roma, “durant massa temps s’ha assumit que la qualitat de vida sempre augmentarà en un país que aconsegueixi incrementar el seu PIB”.⁹⁸ Un d'aquests nous indicadors alternatius al PIB podria ser el *Genuine Progress Indicator* (GPI), l càlcul del qual comença amb el consum i s’ajusta amb les desigualtats d’ingressos, així com amb els costos socials i mediambientals de l’activitat econòmica.⁹⁹ Comptabilitzant negativament els costos i positivament els beneficis del creixement, aquest indicador ens permet obtenir una visió més equilibrada de les nostres economies. El GPI ja s’ha introduït en alguns estats dels Estats Units,

mentre que al Canadà s’ha desenvolupat el *Canadian Index of Wellbeing*.¹⁰⁰ L’evolució històrica del GPI mostra que va créixer amb el PIB als països occidentals fins a la dècada dels anys setanta; des de llavors, està estancat, en la mesura que els costos socials i mediambientals del creixement a l’era de la globalització han estat prou grans per cancel·lar els increments de la capacitat de consum.¹⁰¹ En una línia similar, amb la introducció d’aquests indicadors, altres iniciatives proposen **integrar els costos socials i mediambientals en el sistema de preus i en els balanços de les empreses com una via de sortida per “reinventar el capitalisme”**.¹⁰²

Si bé la introducció de nous indicadors alternatius al PIB pot contribuir a alleujar alguns incentius que orienten les economies cap al creixement, diversos autors dubten que aquests puguin resoldre, per si sols, el problema de la pressió sobre els ecosistemes naturals. Sostenen que l'increment del consum d'energia i de materials no es produeix únicament perquè els polítics, els economistes o les empreses persegueixin voluntàriament el creixement, sinó perquè el propi sistema econòmic s'organitza al voltant d'un imperatiu d'expansió constant i indefinida.¹⁰³ Per això, el PIB no és un indicador arbitrari fàcil de substituir per (un) altre(s), sinó que és l'indicador que quantifica el benestar a partir dels criteris definits pel sistema econòmic actual. És a dir, **el model econòmic actual necessita el creixement del PIB per validar-se i depèn estructuralment del creixement en un sentit concret que implica directament les activitats empresarials.**

Les dinàmiques del sistema en què operen actualment les empreses les empenyen majoritàriament a fer créixer constantment el volum de negoci per tal d'augmentar la quota, la valoració en el mercat i els beneficis. Això els assegura la competitivitat i la capacitat d'inversió en el futur. Tanmateix, la competitivitat i els beneficis també es poden veure amenaçats per les conseqüències d'aquesta lògica del creixement infinit. I és que, com ja hem vist, les constants vitals de l'hàbitat en què opera el sistema econòmic –la natura i els seus recursos– estan ja greument alterades. D'altra banda, la solució eventual d'internalitzar els costos socials i mediambientals del creixement també resulta problemàtica, atès que la seva aplicació podria implicar, a la pràctica, la fi del creixement i de la capacitat de generar beneficis, per un augment exponencial dels costos. Arribats en aquest punt, **és essencial preguntar-se, com apunten alguns autors, si l'accés als recursos naturals a baix cost no és una externalitat negativa del creixement econòmic, sinó més aviat el seu prerequisit.**¹⁰⁴

Iniciatives com el *Green New Deal* als Estats Units o el Pacte Verd a Europa es construeixen sobre la hipòtesi que efectivament és possible desacoblar progressivament el creixement econòmic de l'ús dels recursos naturals i les emissions. Per bé que hi ha exemples de reduccions relatives en aquests àmbits, en sectors o regions molt concrets, i casos d'innovacions tecnològiques que augmenten exponencialment l'eficiència, **avui dia no existeixen dades científiques concloents sobre la viabilitat d'un desacoblament absolut i generalitzat a escala global en un futur pròxim. Encara que s'aconseguís descarbonitzar del tot l'economia, sembla molt difícil fer-ho tan ràpid com per poder assolir els 1,5°C o els 2°C si el PIB continua creixent al ritme actual.** Més creixement, lligat també a l'augment de la població, suposa més demanda d'energia, i això dificulta encara més la generació d'energia renovable per cobrir aquesta demanda.

En general, sembla ja molt assumit que l'orientació al creixement econòmic com a aspiració, sense cap atribut més, ha deixat de tenir sentit. Avui la via del creixement verd sembla l'aposta que la majoria dels governs i de les institucions faran a curt i a mitjà termini. El paradigma del creixement verd està subjacent en les principals aproximacions teòriques i pràctiques a la sostenibilitat corporativa, representades per conceptes com la *triple bottom line*, el valor compartit o la cerca del *business case for sustainability*. En totes elles, la sostenibilitat empresarial es concep des de l'òptica de l'oportunitat de negoci. Tanmateix, la gran majoria d'aquestes aproximacions eviten considerar el sistema en conjunt com una possible barrera a la sostenibilitat empresarial. En aquest sentit, tant els líders empresarials com els polítics podrien adoptar una actitud desideologitzada, més flexible i oberta en els debats sobre els paradigmes del postcreixement. **Aquests poden resultar útils per pensar en escenaris alternatius si, en el futur immediat, no s'aconsegueix desacoblar el creixement econòmic de la seva base extractiva.**

L'EMPRESA, CRIDADA A ADOPTAR UNA PERSPECTIVA SISTÈMICA

“L'enfocament sistèmic proporciona una base sòlida per a la sostenibilitat de les organitzacions, perquè reconeix implícitament i explícitament que les empreses són entitats interdependents en un ecosistema obert que és crucial optimitzar per al seu èxit futur.”¹⁰⁵

— Cambridge Institute for Sustainable Leadership

Per bé que cada vegada més empreses incorporen la sostenibilitat en les seves estratègies, els seus impactes agregats semblen encara insuficients per aturar i revertir les tendències globals de degradació del medi ambient, com posa de manifest l'incompliment actual dels ODS.¹⁰⁶ Per aquest motiu, cada vegada guanyen més centralitat els plantejaments que consideren que les empreses han de desenvolupar una visió global de les seves operacions i actuacions en clau de sostenibilitat. Sense pretensió de ser exhaustius, a continuació descrivim breument tres components centrals de la perspectiva sistèmica a partir de diversa literatura adreçada específicament al món empresarial.

▼ L'ampliació de la mirada empresarial

A més d'actuar “de dins cap enfora”, l'empresa ha d'adoptar una perspectiva “de fora cap endins”. És a dir, l'empresa compromesa hauria de revisar els reptes de la sostenibilitat i després reorientar el model de negoci amb solucions que permetin superar-los.¹⁰⁷ És així com està començant a sorgir la noció del **pensament sistèmic** dins l'empresa. Així doncs, les empreses han d'impulsar accions que promoguin la sostenibilitat integral en els seus sectors, al llarg de la cadena de valor, en el conjunt de l'economia i en la interacció del mercat amb els ecosistemes naturals. En aquest context, iniciatives com la proposta de directiva sobre la diligència deguda o la taxonomia de la Unió Europea s'orienten tant a ampliar el marc de responsabilitat de l'empresa al llarg de la cadena de valor com a prioritzar les activitats econòmiques que, des d'una perspectiva sistèmica, estiguin més alineades amb la sostenibilitat.

LA INCORPORACIÓ DE LA PERSPECTIVA SISTÈMICA A L'EMPRESA¹⁰⁸

Una empresa que actua com a dinamitzadora del canvi sistèmic hauria de plantejar la seva estratègia i el seu model de negoci com a resposta a les necessitats del seu entorn i de l'ecosistema on opera, mirant de respondre les preguntes següents:

- 1 Quines qüestions mediambientals i socials urgents es podrien resoldre si hi dediquéssim els nostres recursos, competències, talents i experiències?
- 2 Com podem transformar les nostres operacions per tal d'oferir solucions més directes i mesurables a les qüestions més urgents en matèria de sostenibilitat?
- 3 Com podem adaptar les nostres estructures de governança per respondre millor a les preocupacions de la societat?
- 4 Què podem fer pel nostre compte i en quins aspectes hem de desenvolupar estratègies col·laborant amb tot el sector o entre sectors?
- 5 Quines barreres sistèmiques a la sostenibilitat hem detectat a través de les nostres operacions?
- 6 Com ens podem comprometre a dur a terme activitats orientades a canviar les regles de joc, a eliminar aquestes barreres i a promoure un canvi sistèmic?

▼ L'anàlisi dels riscos sistèmics

Als darrers anys, la interrelació entre els riscos climàtics i els riscos financers s'ha accentuat i ha sorgit com una qüestió material de primer ordre per a les empreses. **Segons el World Business Council for Sustainable Development, qualsevol CEO ha d'estar preparat per enfrontar-se, com a mínim, a una gran disrupció sistèmica (p. ex., escassetat de recursos naturals o d'energia, ruptura de les cadenes de subministrament o factors disruptius, com la pandèmia de la COVID-19 o la guerra a Ucraïna) durant el seu mandat i liderar en conseqüència.**¹⁰⁹ Les pressions sistèmiques creixents han posat a prova, als darrers anys, els sistemes de gestió de les crisis i els riscos de les empreses, que incorporen cada vegada més la previsió d'escenaris i tests d'estrès climàtics en els seus models de governança. Així doncs, les empreses han d'ampliar el marc de visió

per tal de comprendre la complexitat i les interdependències entre aquests riscos. Aquesta nova mirada empresarial pot servir, alhora, per identificar noves oportunitats en l'àmbit de la sostenibilitat i de l'impacte ESG: per exemple, oportunitats de participar en aliances intersectorials per tal d'assolir una "simbiosi industrial"¹¹⁰ que permeti aconseguir uns processos de producció circulars o tenir oportunitats de participar en aliances sectorials per resoldre els grans reptes globals del sector, com la millora de la traçabilitat dels productes.¹¹¹ La nova regulació europea i la incorporació de la doble materialitat també apunten a una integració més gran entre la dimensió financera i la dimensió de la sostenibilitat, que pot tenir importants conseqüències organitzatives i estratègiques per a la gestió de les empreses.

▼ La revisió del curterminisme i la construcció de resiliència a llarg termini

Si bé la integració d'aquests riscos sistèmics i l'orientació cap a la sostenibilitat requereixen un enfocament a llarg termini, la majoria de les empreses actualment planifiquen i executen les seves estratègies en cicles de cinc anys, i els plans d'operacions no solen abastar més d'un o dos anys. Aquests models són inadequats per fer front a possibles disrupcions i riscos sistèmics, ni per concebre els objectius de l'empresa en matèria de sostenibilitat. **L'orientació a curt termini apareix, molt sovint, lligada a l'orientació a favor de la creació de valor per als accionistes i la prioritització del benefici econòmic immediat.** Encara avui, "les regles econòmiques predominants, i les estructures i els sistemes d'incentius que les suporten, apunten a la prioritització del valor per als accionistes a curt termini, al cost

que sigui".¹¹² La **resiliència** del negoci és l'habilitat d'anticipar i de preparar-se per al canvi, adaptant-se a les circumstàncies d'una manera que ofereixi més possibilitats de prosperitat a llarg termini. La construcció de resiliència és també una estratègia clau de la Unió Europea per als propers anys.¹¹³ Per a guanyar resiliència a llarg termini, és convenient que les empreses comencin a treballar per trobar fórmules de contrarestar les dinàmiques curterministes i puguin plantejar estratègies i mecanismes d'adaptació que s'estenguin més enllà del període d'una dècada. En aquest camí, caldria revisar la centralitat que encara tenen els informes trimestrals (*quarterly reports*) i les retribucions variables en funció dels beneficis.

LES EMPRESSES DAVANT DEL REPTA DEL CANVI SISTÈMIC

El paper dels líders empresarials avui és més determinant que mai i els responsables de sostenibilitat, en concret, cada dia són més importants a l'hora de definir i orientar l'estratègia i el propòsit de les organitzacions. Tanmateix, la magnitud i la complexitat dels reptes sistèmics superen amb escreix la capacitat d'actuació individual d'aquests lideratges i organitzacions. Per això, cada vegada és més necessari establir debats empresarials des de l'honestedat i la confiança mútua, per poder comprendre la complexitat dels reptes actuals i construir una gran espai deliberatiu i pràctic que permeti activar els canvis necessaris. Aquest diàleg no s'ha de circumscriure només a la realitat de les empreses, sinó que ha d'adoptar una visió integral i holística que permeti a les empre-

ses responsabilitzar-se del futur dels sistemes econòmics, ecològics i socials en què operen. Des de l'Observatori dels ODS, considerem que, per aconseguir-ho, és clau **introduir el pensament sistèmic en la sostenibilitat corporativa i desenvolupar nous models de lideratge, capaços d'abordar els reptes que el canvi sistèmic planteja a les organitzacions.** Com a primer pas en aquest procés, hem volgut tractar de: 1) la qüestió dels riscos sistèmics existents per a les empreses; 2) els mecanismes de construcció de resiliència a llarg termini i les barreres amb què es troben; 3) l'anàlisi de les dinàmiques actuals del sistema econòmic i el paper que l'empresa pot aconseguir en la seva revisió.

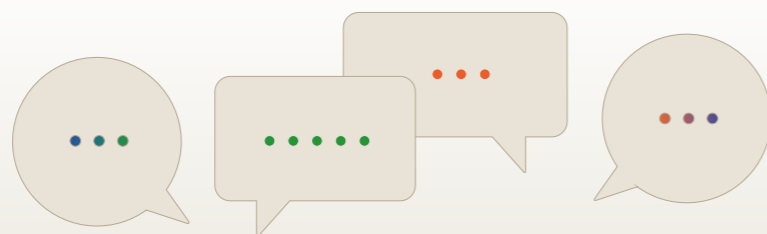
INTRODUCCIÓ

En aquest capítol, es descriuen els resultats de la dinàmica dels *focus groups* i les entrevistes realitzades amb el grup d'empreses pilot (GEP) que col·laboren amb l'Observatori dels ODS, amb l'objectiu de promoure un espai de reflexió i de debat sobre el paper de les empreses davant del repte del canvi sistèmic. En aquest procés, que es va realitzar entre els mesos d'octubre i desembre de 2023, van participar responsables de sostenibilitat i representants de l'alta direcció de les empreses següents.

EMPRESAS PARTICIPANTS:

Acciona, CaixaBank, Colonial, DKV Seguros, Fluidra, Iberdrola, Melià Hotels International, Naturgy, NTT Data, Repsol, Telefónica i Veolia.

Per bé que la majoria dels participants han subratllat la complexitat d'algunes de les qüestions plantejades, també han destacat la importància de promoure entorns de confiança que afavoreixin aquests debats:

- ✓ *"Hem generat un espai de confiança i diàleg sincer, que no sempre és senzill..."*
- ✓ *"Agraeixo als companys la sinceritat, perquè no sempre és fàcil; no tot és meravellós ni fàcil en la sostenibilitat..."*
- ✓ *"Que es creï un clima de confiança per abordar els desequilibris del sistema crec que és positiu..."*
- ✓ *"Crec que cada vegada es van fent més xerrades a porta tancada d'aquest tipus..."*
- ✓ *"Hi ha hagut un exercici d'honestat i transparència; no s'ha tractat de quedar bé, sinó d'explicar com estan les coses..."*
- ✓ *"Les perspectives sectorials influeixen molt..."*
- ✓ *"He notat l'absència d'alguns sectors que tenen molt a aportar: el del gran consum i el de la distribució."*

Riscos sistèmics emergents

Els principals riscos sistèmics que les empreses han identificat

Font: elaboració pròpia

"Hem parlat d'oportunitats, que són bàsiques, però també és molt important parlar de riscos: identificar quins són els riscos materials i, d'entre ells, quins són els més rellevants. Això afecta l'estratègia i la gestió d'un mode central; no és lletra morta."

— Eugenio Solla, CaixaBank

"També veiem com està augmentant el risc associat a la pèrdua de biodiversitat. Sabem que és un tsunami que ja està arribant però, com passava amb el canvi climàtic fa uns quants anys, no totes les empreses l'estan considerant un risc imminent."

— Sonia Hernández, Repsol

"Per nosaltres, un risc sistèmic clar són les exigències de descarbonització. Si ens demanen una descarbonització molt ràpida d'avui per demà, és difícil aconseguir-la perquè es requereix un pla d'inversió costós, que necessita el seu temps."

— María Rodrigo, Colonial

"Avaluem els riscos físics de tots els nostres actius. I, pel que fa a la transició, a partir de diferents escenaris de temperatura, traduïm les vies de reducció de les emissions en termes de valor per a l'empresa, preu i impacte del CO₂. Mantenir l'equilibri és complex, amb la situació geopolítica actual."

Núria Rodríguez, Naturgy

"El món de l'energia és subjacent a gairebé tots els altres sectors, és molt transversal, i el repte és claríssim: reduir les emissions. Però cal tenir en compte la competitivitat; no podem fer-ho a qualsevol preu. Això s'ha evidenciat recentment a la guerra d'Ucraïna, amb el gas i la seguretat de subministrament."

— Mónica Oviedo, Iberdrola

"Hi ha un risc no menor a les empreses, que és disposar del talent necessari per abordar la sostenibilitat des de la perspectiva de la tecnologia, del disseny de productes i serveis verds, que contribueixin a una veritable cadena de valor sostenible."

María Jesús Villa, NTT Data

LA GESTIÓ DE RISCOS A NIVELL SECTORIAL

El Consorci de Compensació d'Assegurances (CCS) és una entitat pública, adscrita al Ministeri d'Economia, Comerç i Empresa, que fa tasques de servei al sector assegurador espanyol. Una de les seves funcions principals és la cobertura de riscos extraordinaris, com terratrèmols o atacs terroristes. El CCS es fonamenta a partir d'una contribució estreta de totes les pòlisses d'assegurances, cobrant un recàrrec mínim de 2,10 €, per exemple, de cada assegurança de l'automòbil. Aquest fons s'activa quan es produeixen esdeveniments de gran magnitud que depassen les indemnitzacions preestablertes, i d'aquesta manera es converteix en una salvaguarda, i assumeix la responsabilitat de donar suport financer a tot tipus d'assegurances.

Transcendent les dinàmiques de la competència i orientant-se a la resiliència, el CCS es responsabilitza de la gestió del risc sistèmic en el sector de les asseguradores i constitueix un mètode comú per administrar-lo. Allunyant-se de la pràctica de l'Estat com a mer ens reassegurador, el CCS constitueix un instrument d'aliança sectorial que proposa una bona pràctica, que es pot replicar en altres sectors.

01. LA CONSTRUCCIÓ DE LA RESILIÈNCIA A LLARG TERMINI

▼ Risc sistèmic = risc financer

Ha augmentat l'atenció als riscos derivats del canvi climàtic i d'altres disruptcions sistèmiques, per la seva vinculació inextricable amb la materialitat financera de les empreses. Aquest fet ha impulsat el grup

d'empreses participants a intensificar el desenvolupament d'estratègies d'adaptació i de mitigació orientades a construir resiliència a llarg termini.

“Els riscos físics poden derivar en riscos financers. La sequera, per exemple, és un risc físic: quan financem explotacions agràries que es veuran afectades per la sequera, aquesta circumstància pot afectar la seva capacitat de generar ingressos i podria implicar dificultats per a la viabilitat del projecte.”

— Eugenio Solla, CaixaBank

“El canvi climàtic s'ha convertit en un element molt important del sistema. Abans, la nostra referència era la pluviometria tradicional, però ara ja no és vàlida.”

— Dulcinea Mejjide, Veolia

“Algunes asseguradores americanes ja han anunciat que no asseguraran habitatges, indústries ni fàbriques que estiguin en zones de risc d'inundacions, pluges i incendis. Això s'estendrà i el nombre de riscos no assegurables anirà creixent, la qual cosa tindrà un impacte significatiu en l'economia.”

— Miguel García Lamigueiro, DKV

“Fins fa uns quants anys, les empreses utilitzàvem un model de riscos a cinc anys, però avui aquest enfocament ja no és suficient. Als darrers anys, s'ha començat a treballar en els riscos emergents amb un horitzó més llarg, a deu anys.”

— Sonia Hernández, Repsol

Les empreses es reorganitzen davant de les noves exigències de divulgació no financera

La Directiva sobre informació corporativa en matèria de sostenibilitat (CSRD) i la nova taxonomia europea insten les empreses a aprofundir en la presentació de dades i a establir associacions de valor entre les qüestions de sostenibilitat i les associades tradicionalment a l'àmbit financer. Algunes empreses estan començant a reubicar les comissions de sostenibilitat dins el departament financer. Aquest canvi atorga a les dades no financeres un valor estratègic sense precedents per a les empreses.

“La clau radica en la necessitat d'establir connexions econòmiques i financeres amb les qüestions de sostenibilitat. Hem d'integrar aquests aspectes en el model de negoci, traduint-los en indicadors i mètriques que reflecteixin el seu impacte en el valor empresarial.”

— **Lourdes Ripoll, Melià Hotels**

“Abans depeníem de Recursos Humans i ara hem passat a Finances i Transformació. Això ens permetrà estar sota el paraigua dels inversors i aprofitar la infraestructura del departament per alinear més la informació financera amb la no financera.”

— **Carla Coloma, Fluidra**

“La demanda dels inversors compromesos amb els criteris ESG cada vegada és més gran; per això es va decidir incloure l'àrea dins del departament de Finances.”

— **Mónica Oviedo, Iberdrola**

La doble materialitat mourà l'agulla

La introducció de la doble materialitat en el report i el desenvolupament futur de la taxonomia europea són una oportunitat que les empreses han de saber identificar. Aquesta nova regulació pot afavorir el diàleg amb els grups d'interès i la identificació d'intervencions clau en matèria de sostenibilitat que es tradueixin també en oportunitats de negoci. La capacitat de pensar sistèmicament per comprendre la complexitat i les interrelacions a tota la cadena de valor és un factor que pot ajudar a identificar aquestes oportunitats.

“Hi ha llocs fit-for-purpose; el tema és saber-los veure. Les empreses tindran una potència molt gran en la mesura que siguin capaces de llegir el context i anteposar-hi la solució, i això implica abraçar la complexitat. En alguns sectors, aquest avantatge competitiu ja es dona; el problema és que hi ha gent que no s'ho creu i creu que ho actuem per un tema de relacions públiques, i no perquè hi guanyarem més.”

— **José Luis Blasco, Acciona**

“Si tu tens uns actius més sostenibles, que tenen un consum energètic baix, és una oportunitat perquè en millora les taxacions i els revalora.”

— **María Rodrigo, Colonial**

“És essencial tenir en compte que una estratègia corporativa centrada a curt termini no es traduirà en rendibilitat a llarg termini. Més enllà del paradigma de la resiliència, estem avançant cap a un enfocament regeneratiu. Aquesta evolució cap a un plantejament que cerqui no tan sols un impacte neutre, sinó tenir un impacte positiu en diverses dimensions, serà fonamental.”

— **Alejandro Domínguez, Acciona**

Persisteixen alguns sistemes d'incentius que dificulten el canvi

Un entramat d'incentius a curt termini continua dificultant la construcció de la resiliència a llarg termini de les empreses. A més, la definició d'un propòsit empresarial vinculat a la sostenibilitat es pot veure compromès per barreres que prioritzen el retorn econòmic immediat, l'orientació a la maximització dels beneficis i els criteris d'inversió tradicionals. Aquesta situació es pot veure amb la centralitat que encara tenen els reports trimestrals (*quarterly reports*) per a les grans empreses cotitzades.

“Jo estic lluitant des del 2014 perquè no es publiquin resultats trimestrals, i no ha estat possible.”

— **Elena Valderrábano, Telefónica**

“Moltes vegades el curt termini fa perdre perspectiva sobre els riscos sistèmics, i això encara els fa més perillous. Les empreses cotitzades s'avaluen cada sis mesos, cosa que reflecteix la tirania dels mercats. Per molt que tinguem mecanismes i una visió a llarg termini, quan arriba el moment de la veritat els analistes i els inversors se centren en els resultats immediats. Això és un gran problema a l'hora d'abordar la resiliència i els canvis profunds.”

— **Núria Rodríguez, Naturgy**

“En una empresa, els informes economicofinancers comparen els resultats de l'any actual amb els de l'any anterior, per tal de mostrar-ne l'evolució. Quina visió a llarg termini ofereixen els informes de sostenibilitat? Realment cap. En alguns casos, s'esmenta el pla a mitjà termini, però sense donar-ne xifres concretes. És una oportunitat impulsar una cultura amb una visió a llarg termini per promoure els canvis.”

— **Lourdes Ripoll, Melià Hotels**

Un món inversor polaritzat

Els inversors ESG, encara que cada vegada són més, continuen essent minoritaris i coexisteixen amb els inversors tradicionals, predominants en el capitalisme financer de les darreres dècades, orientats a la cerca de la màxima rendibilitat a curt termini. Les empreses identifiquen aquests diferents corrents d'inversió com un factor que pot afectar els objectius de sostenibilitat. No s'entreveuen quines poden ser les palanques per consolidar el paper preponderant de la inversió amb criteris ESG.

“Veiem que s'estan polaritzant les posicions dins del món inversor, especialment amb els inversors americans. L'acompliment ESG cada vegada és més important, però avui dia no és difícil trobar finançament no verd.”

— **Núria Rodríguez, Naturgy**

“En pocs anys, les nostres interaccions amb els inversors en matèria de sostenibilitat s'han multiplicat per deu; hem passat del 15% al 40% d'inversors ESG. Això també permet tenir un accés més fàcil al finançament.”

— **Mar Granados, Repsol**

“Qui ha elaborat les bases dels criteris ESG és el món inversor, cercant la sostenibilitat de les empreses en què inverteix a llarg termini. Està molt ben traçat; és la sostenibilitat econòmica. El món inversor busca el llarg termini, però també hi ha oportunisme en alguns corrents inversors. Això és el que cal tractar de combatre. La regulació el premia, i això suposa una pressió molt gran.”

— **Elena Valderrábano, Telefónica**

LA POLITITZACIÓ DE LA SOSTENIBILITAT POT LIMITAR L'ACCIÓ EMPRESARIAL

La politització de la sostenibilitat genera tensions en l'acció empresarial davant la necessitat d'adoptar posicionaments públics que afecten la presa de decisions estratègiques i la gestió de la reputació corporativa. Aquest fet, especialment visible en la mobilització de col·lectius negacionistes del canvi climàtic, genera tensions internes en la política de les empreses i facilita la possible alienació d'una part dels clients. Malgrat que, de moment, s'ha donat bàsicament als Estats Units, la politització de la sostenibilitat pot ser crucial en el futur d'altres països i mercats.

“Als Estats Units, s'observa una tendència contrària a l'enfocament ESG. La politització de la sostenibilitat a les darreres eleccions espanyoles ressona amb aquesta situació. Les respostes negatives de clients contraris a la sostenibilitat plantegen dubtes a l'hora de fer les anàlisis de materialitat de l'empresa.”

— Ángela Sagastibelza, Fluidra

Aquests plantejaments no tan sols impacten en l'àmbit de la sostenibilitat, sinó en qualsevol posicionament de l'empresa, com ho demostra el cas del boicot a Bud Light. L'abril de 2023, l'empresa cervesera nord-americana es va enfrontar a un boicot per la seva associació amb la *influencer* transgènere Dylan Mulvaney. La campanya publicitària va desfermar les crítiques dels col·lectius conservadors, que acusaven la marca de polititzar la beguda. Mulvaney va patir assetjament per aquest fet, sense que Bud Light el condemnés i això també li va valer la pèrdua de certificacions

de diversitat, com la *Human Rights Campaign*, i crítiques dels col·lectius progressistes. El boicot va fer caure les vendes de Bud Light entre un 11% i un 26%, amb la qual cosa va perdre el lideratge davant de Model. Posteriorment, l'empresa va adoptar una posició més neutral, per no perdre els clients pro-LGBT/ESG i evitar tensions, cercant de restablir la seva reputació entre el públic tradicional, circumstància que li va valer més crítiques des d'altres posicions.

02. CAPITALISME I CANVI SISTÈMIC

↳ Persisteix la contradicció entre sostenibilitat i rendibilitat

Les empreses es troben sovint amb situacions en què la sostenibilitat i la rendibilitat econòmica no van plegades, cosa que genera tensions que desequilibren la perspectiva tradicional de la *triple bottom line*. Si bé observem que aquesta contradicció es pot anar diluint a mesura que s'incorporen models econòmics a llarg termini que poden tenir un gran creixement als propers anys, la dimensió econòmica tendeix a prevaler quan aquests elements no estan alineats clarament.

La superació d'aquesta barrera es presenta com una de les qüestions clau de la sostenibilitat corporativa. Algunes mesures per resoldre aquesta situació, com la introducció de retribucions variables alineades amb la sostenibilitat, resulten insuficients davant d'una lògica sistèmica d'incentius que prioritzen el valor econòmic.

“Actualment, algunes palanques de descarbonització tenen un cost més alt. Hem de descarbonitzar, però mantenint la sostenibilitat econòmica de l'empresa, mantenint l'equilibri entre els diferents aspectes.”

— Dulcinea Meijide, Veolia

“Fins i tot quan hi ha una part de la retribució definida clarament per als executius com a dependent de la consecució dels objectius ESG, l'impacte és mínim. Això és degut al fet que el sistema general d'incentius de tota l'organització i de les xarxes comercials de distribució treballa amb uns objectius centrats a curt termini.”

— Miguel García Lamigueiro, DKV

“No es poden aplicar a les inversions sostenibles els mateixos criteris de recuperació a curt termini. Això implica un canvi cultural i una visió a llarg termini, que també necessita més recursos per dur a terme aquestes accions.”

— Ángela Sagastibelza, Fluidra

“Tenim una responsabilitat davant dels nostres inversors i clients i, per tant, només financem projectes que siguin viables, des del punt de vista financer. La prima de risc que paguem per inversions a molt llarg termini i molt incertes no es justifica en termes de capital, llevat que comptem amb el suport d'alguns fons que en mitigui la possible pèrdua. A Europa, existeixen fons d'aquest tipus que ajuden a assumir part d'aquesta pèrdua eventual.”

— Eugenio Solla, CaixaBank

“En la decisió d'inversió, el nostre focus se centra en les renovables. Tot i així, quan la rendibilitat d'aquestes inversions la mesurem de la mateixa manera que les inversions tradicionals, veiem que no podem valorar igualment els dos tipus d'inversions. Hem d'aconseguir traslladar a la decisió d'inversió uns indicadors de sostenibilitat que tinguin impacte econòmic en el càlcul de la rendibilitat. Si no hi ha rendibilitat, la transformació no es produirà.”

— Núria Rodríguez, Naturgy

La competitivitat sectorial pot fer de barrera a la creació de valor social

Les pressions que generen les lògiques de la competència en alguns mercats poden portar les empreses a prioritzar l'orientació a l'increment de les vendes i al creixement extractiu, a costa de la sostenibilitat. En aquestes situacions, les empreses es veuen incentivades a reproduir i perpetuar aquestes lògiques per sobreviure i no perdre competitivitat, malgrat que es tradueixin en efectes agregats perjudicials en la creació de valor social. Així mateix, les lògiques de la competència poden dificultar la compartició de dades amb vista a trobar solucions conjuntes als problemes sectorials.

“La sostenibilitat requereix integrar i analitzar altres dades i preguntar-nos quines són les externalitats i els impactes que es generen o quants recursos es consumeixen. Les empreses han de ser generoses i compartir dades, amb l'objectiu de poder determinar la capacitat d'un territori i la disponibilitat present i futura dels seus recursos.”

— Lourdes Ripoll, Melià Hotels

La internalització de les externalitats planteja dubtes sobre qui n'ha de suportar els costos

La producció amb criteris de sostenibilitat suposa, en moltes ocasions, un increment del preu dels productes. Igualment, la integració de les externalitats negatives en el preu també pot comportar sobre costos. Aquestes realitats plantegen dos debats centrals: la necessitat d'incorporar criteris que vagin més enllà de la variable del preu en les decisions de compra dels clients i de les empreses, i la qüestió de

qui ha d'assumir els costos de la internalització de les externalitats negatives. Si bé les empreses destaquen la necessitat d'introduir canvis culturals en els clients perquè puguin assumir preus més elevats, també hi ha casos en què les empreses assumeixen aquesta responsabilitat. A més, les empreses apunten que aquests esforços s'han de fer de manera coordinada, per evitar perdre competitivitat.

“Els nostres clients avui dia segueixen molt pendents de l'aspecte econòmic. No s'arrisaran a perdre un projecte per incloure en la seva oferta productes sostenibles –que avui certament són més cars– per fomentar la sostenibilitat. No funcionarà si no aconseguim traspasar aquesta barrera.”

— Àngela Sagastibelza, Fluidra

“La tecnologia ja suposa el 4% de les emissions mundials, i programar només un algorisme ja consumeix tanta energia com 100 llars. Prescindir-ne no és una opció, perquè els beneficis de l'ús de la tecnologia, especialment de la intel·ligència artificial, per a la sostenibilitat, són exponencials, però és urgent prendre consciència d'aquest ús massiu.”

— María Jesús Villa, NTT Data

“Durant la COVID-19, totes les asseguradores mèdiques del país vam decidir unànimement cobrir-ho, per bé que estava exclòs explícitament de les cobertures dels contractes, i això va tenir un impacte significatiu en els comptes. Però, en el futur, no sabem a quines situacions podem enfrontar-nos i si el sector serà capaç de fer el mateix.”

— Miguel García Lamigueiro, DKV

Revisant el capitalisme

Les empreses i els seus responsables de sostenibilitat assumeixen que hi ha aspectes del sistema capitalista actual que estan fallant. Tot i així, no hi ha posicions definides a les empreses que vagin més

enllà de reflexions individuals sobre com activar palanques per al canvi sistèmic.

“Encara hi ha gent que pensa que les empreses són dels seus accionistes, que creu que els consells d'administració integrats per accionistes –no independents– estan creant valor. Els accionistes i els inversors cerquen extreure'n valor, no crear-lo. Les empreses són dels clients, del talent, de la regulació. Jo crec que el capitalisme d'una sola variable, d'un sol compte de resultats, mutarà per poder sobreviure.”

— José Luis Blasco, Acciona

“Cada vegada més veus animen a revisar el capitalisme i la globalització, tal com l'hem entesa, perquè és evident que és incompatible amb un món més sostenible. I això és responsabilitat de tots: dels ciutadans, de les institucions i, per descomptat, de les nostres empreses.”

— María Jesús Villa, NTT Data

“És evident que el sistema actual no sembla el més adequat. El creixement no pot anar en detriment del planeta, de la salut, de la igualtat social... Possiblement les dimensions humanístiques haurien de tenir més presència en el propi sistema.”

— Dulcinea Meijide, Veolia

“És impossible créixer infinitament. És essencial que tots els actors rellevants mantinguin un compromís des de la perspectiva de la sostenibilitat i incorporin al seu model econòmicofinancer també la dimensió mediambiental i social.”

— Lourdes Ripoll, Melià Hotels

Els problemes de competir amb diferents regles de joc

Els diferents ritmes del compromís a favor de la regulació de la sostenibilitat entre les regions –essent Europa la més ambiciosa– provoquen desequilibris que poden generar pèrdues de competitivitat per a les empreses. L'absència d'una governança global i d'unes regles de joc compartides en aquestes qüestions genera inquietud a les

empreses. Mentre que algunes interpreten aquestes disparitats com a obstacles negatius que generen pèrdues de competitivitat, d'altres les perceben com a oportunitats per liderar en els seus respectius sectors, a escala mundial.

“Europa està molt ancorada en la sostenibilitat, però això avui pot fer perdre competitivitat, descapitalitzar la indústria i perdre llocs de treball. La necessitat de trobar un equilibri és molt important i no ha s'ha d'oblidar el nivell regulador.”

— Mar Granados, Repsol

“Hi ha un problema relacionat amb el fet que no tots estem jugant amb les mateixes cartes. Des del moment que no tots actuem en un mercat global amb les mateixes condicions, la situació esdevé summament complexa. Aquí estic segur que totes les empreses hi estem molt compromeses. Tanmateix, en sortir al mercat global, aquesta mentalitat s'esvaeix i cal trobar un equilibri. Tots hem de seguir les mateixes regles.”

— José María Bolufer, Telefónica

“Nosaltres tenim els competidors als Estats Units i això ho complica. Des del punt de vista legal, estem en desavantatge: la regulació europea no els afecta a ells. Estem intentant unir empreses del sector i ens agradaria treballar junts, però les regles són molt diferents.”

— Carla Coloma, Fluidra

El futur del capitalisme

DEBAT

Havent superat ja el pas d'equador de l'Agenda 2030, i davant de les greus dificultats per assolir-ne els objectius, ens trobem en un escenari en què els plantejaments sobre cap a on ha d'avançar el sistema econòmic actual són més pertinents que mai. Dins del sector empresarial, aquesta tendència es comença a aclarir amb formulacions com les de l'informe del 2020 del World Business Center for Sustainable Development (WBCSD), titulat *Reinventing Capitalism*.¹¹⁴ Segons el WBCSD, les empreses, d'una banda,

han de “predicar amb l'exemple”, adaptant i alineant els seus models de negoci i les seves preses de decisions a un model de capitalisme que aporti “valor real” a tots els grups d'interès, inclòs el medi ambient. D'altra banda, haurien d’“aprofitar les seves relacions amb els stakeholders” per influir en les normatives que puguin modificar el capitalisme, en conjunt.

No obstant això, s'observen pocs progressos substancials en aquest àmbit i hi manca un debat significatiu i mesures a escala empresarial. Durant les entrevistes, les persones participants han remarcat la necessitat de trobar més espais i canals per abordar aquestes qüestions, traduir-les en polítiques i en posicionaments corporatius concrets, i influir en els debats dels màxims òrgans de govern de les empreses. Aquesta situació revela una bretxa entre les declaracions d'intencions i la implementació d'unes mesures que resultin tangibles.

Malgrat la manca de canals per abordar aquestes qüestions, s'observa una gran diversitat d'opinions a títol personal. N'hi ha que mantenen un optimisme moderat, confiant en l'eficàcia del lliure mercat i en el desenvolupament tecnològic, metre que altres perspectives són més pessimistes i critiquen la tardança de moltes legislacions.

“Estem en un moment d'evolució d'un model capitalista basat únicament en el valor per a l'accionista a un model basat en el valor per als grups d'interès i per al planeta. Tenim clar que les organitzacions han d'evolucionar cap aquí, però ens trobem amb moltes resistències; són pocs els casos d'organitzacions que avancen d'una manera decidida i compromesa en aquesta direcció.”

— Miguel García Lamigueiro, DKV

“Hi ha molt pocs espais de debat per reflexionar sobre el sistema. Això es produeix només a la comissió de sostenibilitat, i no en grans termes.”

— Núria Rodríguez, Naturgy

“El capitalisme té alguns problemes, com el curterminisme o el creixement efímer, però és un error revelar-se contra el món empresarial, perquè és el que sempre ha creat el desenvolupament. Ens hem de recolzar en els avantatges del sistema capitalista per resoldre aquests problemes, utilitzant-ne les coses bones i tractant d'eliminar les que no funcionen.”

— Elena Valderrábano, Telefónica

“L'eix social s'ha deixat de tenir en compte, potser des del principi. L'increment de les desigualtats és un desavantatge d'un sistema basat en el mercat. Es parla ara de capitalisme inclusiu, de capitalisme dels stakeholders. Per mi, aquest és el mantra de l'Agenda 2030. No és un no al capitalisme, sinó un sí al capitalisme inclusiu.”

— Mónica Oviedo, Iberdrola

“Casar el capitalisme amb la sostenibilitat no serà fàcil, perquè el sistema econòmic necessita beneficis i rendibilitats, i els costos de la sostenibilitat són elevats. Però veiem que els camins dels inversors i els dels mercats de capitals van convergint en la sostenibilitat.”

— María Rodrigo, Colonial

Dins d'aquest mateix debat, es postulen diferents opinions sobre quin hauria de ser el paper dels mercats i de la regulació. Mentre que alguns confien en la mà invisible del mercat, d'altres atorguen a la regulació un paper crucial.

El procés de transformació de les empreses i la seva integració estratègica de la sostenibilitat s'estan accelerant per dos factors determinants: la pressió que generen els nous riscos sistèmics i el grau d'ambició de la nova regulació. Així ho constaten els representants de les empreses entrevistades, que destaquen que aquests factors estan essent el motor de canvis organitzatius i de governança orientats a alinear la sostenibilitat amb la materialitat financera. També reconeixen que la resiliència dels seus models de negoci a llarg termini depèn de la capacitat de dur a terme aquest procés d'integració.

“S'espera que les empreses generin guanys. Tanmateix, el mercat i la societat comencen a valorar cada vegada més també com obté els resultats una empresa.”

— Sandra González, CaixaBank

“Nosaltres ho hem estat veient, i fins i tot sentim una mica de vertigen. Des del 2019-2020, l'augment de la producció de renovables és absolutament exponencial. Sembla que el sistema està mutant sol.”

— José Luis Blasco, Acciona

Les dinàmiques i els sistemes d'incentius del model econòmic actual –com l'orientació al benefici econòmic, el curt termini o la lògica de la competència– constitueixen, molt sovint, barreres estructurals a l'hora de sostenir i d'accelerar les transformacions. Moltes empreses, malgrat reconèixer els seus efectes adversos, es mostren impotents davant l'impacte negatiu d'aquestes tendències i sistemes d'incentius, que escapen al seu control. En el món empresarial, hi ha la voluntat de començar a plantejar debats sobre la transformació sistèmica d'aquestes dinàmiques, d'una manera col·lectiva, coordinada i justa.

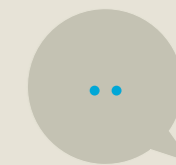
“En llegir sobre la teoria del decreixement, que veu factible l'equilibri econòmic amb la preservació dels recursos, s'esmenta la necessitat de reestructurar els sistemes de producció, de reavaluar els valors, de relocalitzar la producció... Són transformacions difícils d'assumir i amb actituds poc inclinades a fer-ho en diversos sectors mundials. Sense ser catastrofista, és difícil visualitzar unes dinàmiques diferents.”

— Dulcinea Meijide, Veolia

“Necessitem una combinació de mesures coercitives, impulsades pel poder públic, i mesures d'autolimitació per part de les empreses.”

— Miguel García Lamigueiro, DKV

Als propers anys, els líders empresarials hauran de jugar un paper actiu en el debat creixent sobre la necessària revisió del model capitalista. Per a això, hauran de desenvolupar les seves posicions basant-se en plantejaments centrats en el pensament sistèmic, que s'orientin a nous models transformadors del lideratge. Els líders responsables de la sostenibilitat seran perfils determinants a l'hora d'introduir, desplegar i estendre aquests debats.

Empreses i persones entrevistades

ANNEX

- **Acciona:**
José Luis Blasco, director de Sostenibilitat Global, i Alejandro Domínguez, membre de l'equip de Sostenibilitat Global.
- **CaixaBank:**
Eugenio Solla, director de Sostenibilitat i membre del Comitè de Direcció, i Sandra González, gerent d'Estratègia i Seguiment de la Sostenibilitat.
- **Colonial:**
María Rodrigo, responsable de Control de Gestió.
- **DKV Seguros:**
Miguel García Lamigueiro, director de Comunicació i Negoci Responsable, i Alicia Bové, responsable de *Reporting* i Mesurament.
- **Fluidra:**
Carla Coloma, directora de ESG y Ángela Sagastibelza, professional de Global ESG.
- **Iberdrola:**
Mónica Oviedo, responsable de Gestió de la Sostenibilitat i Agenda 2030, i Irene Schiavón, membre de l'equip de Gestió de la Sostenibilitat i Agenda 2030.
- **Meliá Hotels:**
Lourdes Ripoll, vicepresidenta de Sostenibilitat.
- **Naturgy:**
Núria Rodríguez, directora de Medi Ambient i RSC, i José Guerra, especialista sènior d'ESG.
- **NTT Data:**
María Jesús Villa, directora de Sostenibilitat i ESG.
- **Repsol:**
Mar Granados, gerent d'Estratègia i *Reporting* d'ESG, i Sonia Hernández, gerent de Model i Plans de Sostenibilitat.
- **Telefónica:**
Elena Valderrábano, directora de Sostenibilitat Global, i José María Bolufer, director de Negoci Responsable i Innovació Sostenible.
- **Veolia:**
Dulcinea Mejjide, directora de Sostenibilitat i Equitat.

EL REPORT DE LES EMPRESES COTITZADES ESPANYOLES EN RELACIÓ AMB ELS ODS

La divulgació d'informació no financera és un pilar fonamental en el seguiment de la transició cap a un sistema socioeconòmic més sostenible. Aquest exercici implica l'avaluació dels impactes, els riscos i les oportunitats materials de les empreses en matèria de sostenibilitat; constitueix un exercici de rendició de comptes davant Dels grups d'interès, i permet impulsar la inversió financera cap a projectes amb impacte positiu. L'anàlisi de la informació no financera és una eina valuosa per avaluar la contribució del sector privat als Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Com hem fet a tots els informes anteriors, aquest capítol se centra en l'anàlisi de les memòries no financeres de les empreses que cotitzen a Bolsas y Mercados Españoles (BME) amb seu a Espanya. Analitza els esments que fan les empreses dels diferents ODS, els seus processos i les matrius de materialitat, i el seu acompliment en els àmbits de la governança, de les persones i del planeta. Enmig d'un tsunami de canvis reguladors i normatius en l'àmbit de la sostenibilitat, aquest capítol també ofereix una explicació assequible d'alguns avanços relacionats amb els marcs legislatius i de report, i alguns consells i bones pràctiques per a la integració de la sostenibilitat corporativa.

LA DIVULGACIÓ D'INFORMACIÓ NO FINANCERA

L'Agenda 2030 de les Nacions Unides, adoptada l'any 2015, suposa una crida global a l'acció per a la transició cap a un món més sostenible i constitueix un dels primers marcs d'actuació compartits entre les empreses, els països i la societat civil per recórrer aquest difícil camí. Tres anys més tard, Espanya va aprovar la Llei 11/2018,¹¹⁵ que obligava les grans cotitzades espanyoles a fer divulgacions de qüestions mediambientals, socials i de governança.

Més recentment, al juliol de 2023, la Comissió Europea ha adoptat les Normes europees d'informació de sostenibilitat (ESRS),¹¹⁶ vinculades a la Directiva sobre informació corporativa en matèria de sostenibilitat (CSRD).¹¹⁷ Aquestes normes de report entraran en vigor entre els anys 2024 i 2028 per a les grans empreses, les pimes que cotitzen i les empreses no europees que tenen una activitat significativa dins la Unió Europea.

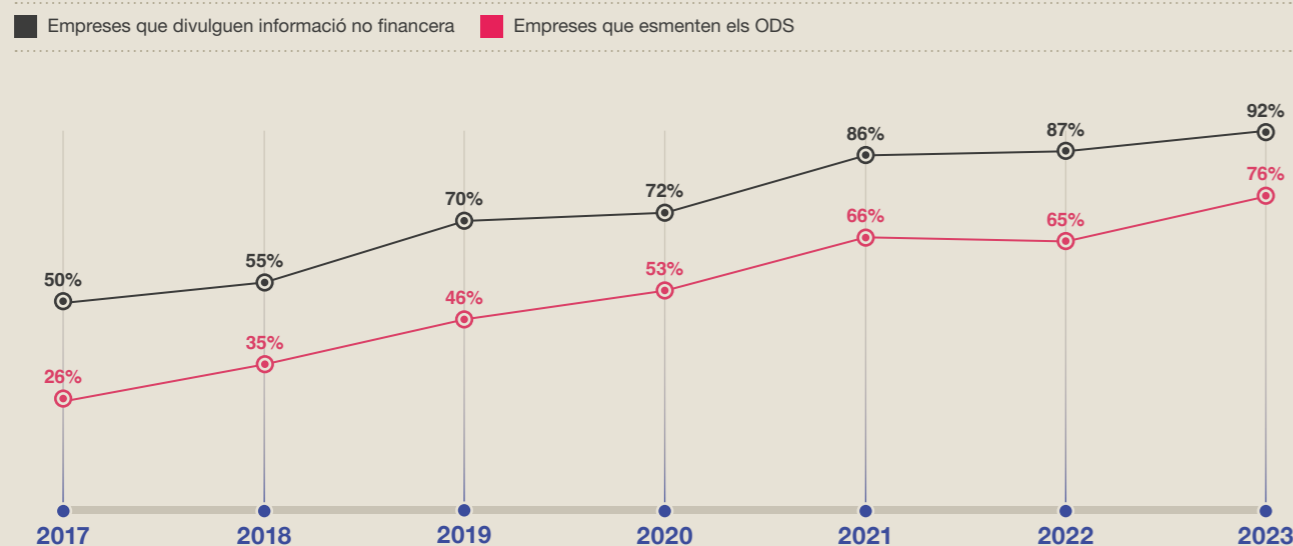
El 92% de les empreses que cotitzen a *Bolsas y Mercados Españoles (BME)* amb seu a Espanya han divulgat informació no financera. Aquest valor ha pujat 5 punts percentuals després de dos anys en què semblava que s'havia estancat. També ha augmentat el percentatge d'empreses que esmenten l'Agenda 2030. El valor avança del 65% al 76% en aquesta edició i triplica la xifra reportada l'any 2017 (26%).

Si atenem les dades que ha proporcionat KPMG,¹¹⁸ s'estima que el 2022 el percentatge mitjà d'empreses que van fer divulgacions en matèria de sostenibilitat va arribar al 76% entre les 100 empreses més grans de cada país i al 96% entre les 250 empreses més grans del món. En matèria d'ODS, el report fou del 71% i el 74%, respectivament.

Empreses cotitzades espanyoles que divulguen memòries no financeres i esmenten l'Agenda 2030

Font: elaboració pròpia

15

Base 2017: 143 Base 2018: 141 Base 2019: 137 Base 2020: 134 Base 2021: 117 Base 2022: 116 Base 2023: 114

El lideratge de la Unió Europea en la transició sostenible

La Unió Europea és una de les regions més actives en el desenvolupament de normativa per accelerar la incorporació de la sostenibilitat al sector privat. Aquest tsunami regulador de mesures ja implementades o en vies de fer-ho està impactant significativament en els sistemes de governança de les empreses, en les seves operacions i procediments, i en les divulgacions que han de fer sobre aquesta matèria. Entre les iniciatives que s'han desenvolupat als darrers anys destaquen:

El Reglament sobre la taxonomia verda europea.¹¹⁹ Sistema de classificació vigent per impulsar la inversió verda, que aclareix quines inversions i activitats econòmiques es poden considerar sostenibles en el context del Pacte Verd Europeu i les classifica.

La proposta de Directiva sobre diligència deguda de les empreses en matèria de sostenibilitat (*Corporate sustainability due diligence*).¹²⁰ Pendent d'aprovació definitiva, proposa imposar a empreses d'una certa dimensió l'obligació de determinar, prevenir, eliminar i mitigar els impactes negatius en matèria de drets humans i sobre el medi ambient al llarg de la cadena de valor i fer divulgacions sobre aquest tema.

La Directiva de presentació d'informació sobre sostenibilitat per part de les empreses (*Corporate sustainability reporting directive*).¹²¹ Pendent de transposar al marc regulador espanyol, ampliarà significativament les exigències legals actuals sobre divulgació corporativa en matèria de sostenibilitat, que ara estan recollides al codi legislatiu espanyol a través de la Llei 11/2018:

- ▶ Estén l'àmbit d'aplicació a les grans empreses, les pimes cotitzades i les empreses de països tercers amb un volum de negocis important dins de la UE.
- ▶ Obliga a identificar els temes materials per a l'empresa a través d'una anàlisi de doble materialitat que tingui en compte tant els riscos i les oportunitats de la sostenibilitat per a l'empresa com els seus impactes sobre el planeta i sobre les persones.
- ▶ Determina unes normes de divulgació (ESRS)¹²² molt específiques, davant dels requisits ambigus de la Llei 11/2018.
- ▶ Incorpora la divulgació d'intangibles i d'informació prospectiva addicional sobre els objectius fixats.
- ▶ És coherent amb les altres iniciatives de la UE, com la taxonomia verda i la de la diligència deguda.
- ▶ Les seves normes de divulgació s'alineen amb els principals marcs de report i incorpora criteris d'interoperabilitat.

El puzzle dels marcs de divulgació en matèria de sostenibilitat

Tan bon punt entrin en vigor el 2024, les ESRS de la UE constituïran el primer marc de divulgació no financera de compliment obligatori per a les empreses. El seu desenvolupament ha tingut en compte els principals marcs que existeixen per al report en matèria de sostenibilitat i incorpora criteris d'interoperabilitat amb altres marcs. Entre les principals iniciatives vinculades al report en matèria de sostenibilitat, algunes encara en desenvolupament, cal identificar les següents:

- ▶ **Global Reporting Initiative (GRI).** Marc per a la divulgació dels impactes de l'empresa en les persones i en el planeta.
- ▶ **Green House Gas Protocol (GHG).** Metodologia per al càlcul de la petjada de carboni.
- ▶ **Carbon Disclosure Project (CDP).** Marc per al mesurament, l'acció i la divulgació de la sostenibilitat ambiental.

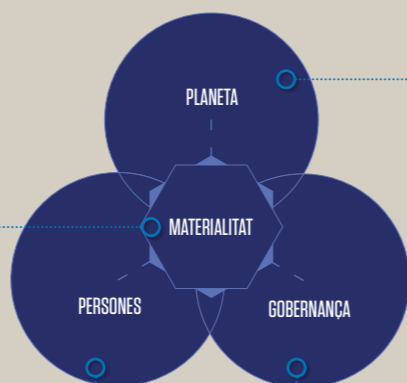
- ▶ **Science-Based Targets initiative (SBTi).** Iniciativa que proporciona un full de ruta personalitzat per a la descarbonització, de conformitat amb els objectius de l'Acord de París.
- ▶ **International Sustainability Standards Board (ISSB).** Marc per analitzar i divulgar els riscos i les oportunitats de l'empresa relacionats amb la sostenibilitat ambiental i social.
- ▶ **Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (TCFD).** Marc per mesurar i reportar riscos i oportunitats de l'empresa relacionats amb la crisi climàtica.
- ▶ **Task Force on Natural-Related Financial Disclosures (TNFD).** Marc per analitzar i comunicar els riscos, les oportunitats i els impactes existents entre l'empresa i la biodiversitat.

MODEL D'ANÀLISI

El model d'anàlisi de l'Observatori dels ODS es basa en un sistema d'indicadors, agrupats en quatre grans blocs considerats prioritaris per diverses organitzacions i institucions, com les Nacions Unides (ONU), la *Global Reporting Initiative* (GRI) o la Unió Europea (UE), entre d'altres. Un d'aquests pilars centrals correspon al concepte de materialitat. La resta es reparteixen en tres dimensions específiques que relacionen l'empresa amb el seu entorn: els principis de governança, de les persones (societat) i del planeta (medi ambient).

Components del model d'anàlisi

Anàlisi de (doble) materialitat. Procés a través del qual s'identifica, s'avalua i s'informa tant d'aquells temes relacionats amb la sostenibilitat que poden repercutir internament en el valor de l'empresa en conjunt (materialitat financera) com dels impactes positius i negatius que l'empresa provoca externament, al medi ambient i a les persones (materialitat d'impacte).

Planeta. Inclou aspectes relatius a l'impacte de l'organització en el canvi climàtic, el medi ambient i la seva preservació per a les necessitats de les generacions futures, així com els relacionats amb la circularitat, l'ús de les energies renovables, les emissions atmosfèriques o les polítiques de protecció de la biodiversitat.

Persones. Inclou elements relacionats amb les condicions d'ocupació que generen les empreses, com els relatius a les polítiques socials i de gènere, la gestió de la cadena de valor i l'impacte local a les regions i comunitats on operen.

Governança. Inclou aspectes relacionats amb la integració de la sostenibilitat a l'organització i el sistema de bon govern corporatiu que determina el funcionament de l'empresa, com l'existència de comissions de sostenibilitat, la proporció de dones a la direcció i al consell, la transparència fiscal o l'ètica empresarial.

GUIA DE LECTURA

La relació amb els ODS

Per a enllaçar els components del nostre model d'anàlisi amb els diferents ODS, s'ha situat al costat de cada títol una referència a l'objectiu i a la fita que interpel·la el contingut de l'apartat corresponent.

L'ambició i la intencionalitat en les divulgacions no financeres

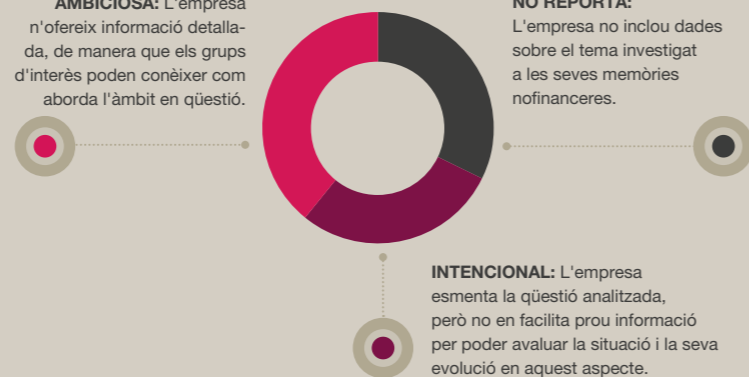
En l'anàlisi qualitativa de les memòries, s'ha establert un doble criteri de classificació (ambiciosa/intencional) en funció del grau de concreció amb què es divulga la informació i la seva coherència amb els requisits exigits legalment o per altres estàndards.

Tipologia d'esments, segons el nivell de detall

AMBICIOSA: L'empresa n'ofereix informació detallada, de manera que els grups d'interès poden conèixer com aborda l'àmbit en qüestió.

NO REPORTA: L'empresa no inclou dades sobre el tema investigat a les seves memòries no financeres.

INTENCIONAL: L'empresa esmenta la qüestió analitzada, però no en facilita prou informació per poder avaluar la situació i la seva evolució en aquest aspecte.

Mostra

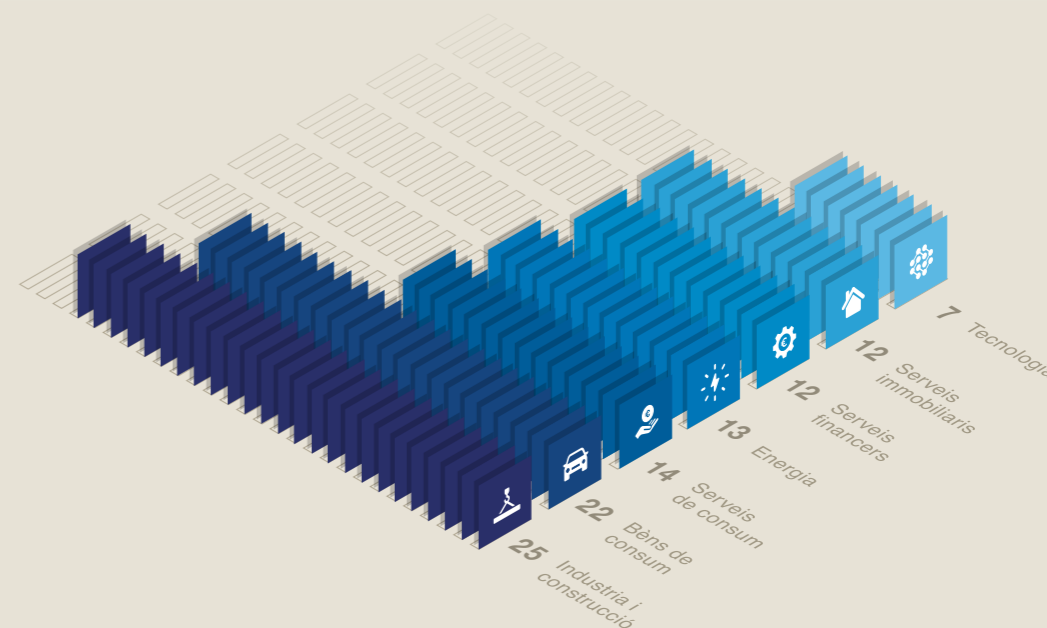
La mostra d'aquest informe està composta pel conjunt d'empreses que cotitzen a Bolsas y Mercados Españoles (BME), amb seu a Espanya, que van divulgar informació no financera abans del 31 de

juliol de 2023. Enguany, tenim 105 empreses que satisfan aquests criteris, 4 més que a l'edició anterior.

Nombre d'empreses a la mostra, per sector

Font: elaboració pròpia Base 2023: 105

16

La distribució sectorial varia moderadament. Els sectors d'Indústria i construcció i de Béns de consum són els més representats i constitueixen gairebé la meitat de la mostra. El sector de Tecnologia és el menys representat, amb 7 empreses, mentre que els altres sectors compten amb 12-14 empreses.

Augmenta el nombre d'empreses espanyoles que cotitzen a BME amb un model de negoci vinculat al desenvolupament sostenible. 3 de les 8 empreses que han començat a cotitzar al llarg d'aquest exercici estan molt vinculades a la sostenibilitat ambiental, mentre que només 1 de les 9 empreses que han sortit de BME ho està. Les 4 empreses estan relacionades amb la producció i/o distribució d'energia renovable.

Segons la Llei 11/2018, sobre informació no financera i diversitat, les grans empreses cotitzades han de presentar un estat d'informació no financera (EINF) que contingui també informació sobre el model de negoci i les dimensions ESG. A més, aquesta informació l'ha de verificar un auditor independent.

El 90% de les empreses de la mostra han divulgat un EINF verificat per un auditor independent. Les empreses el publiquen de manera independent, com a part de l'informe de gestió, o de manera integrada amb els seus reports financers. De les 11 empreses que no han verificat les seves divulgacions no financeres, 9 estan exemptes de publicar un EINF per la seva dimensió i fan les divulgacions a través de les seves memòries anuals, de sostenibilitat o de responsabilitat social corporativa. Les 2 empreses restants han presentat un EINF, però no han publicat informes de verificació sobre aquest tema que siguin accessibles. Quan les empreses han publicat informació en matèria de sostenibilitat a través d'informes diferents, hem valorat els seus continguts i analitzat l'informe de més qualitat.

Com a element diferencial de les edicions anteriors, hem incorporat a l'anàlisi els informes de govern corporatiu que les empreses cotitzades reporten anualment a la Comissió Nacional del Mercat de Valors. Aquests informes estandarditzats contenen informació sobre els consells d'administració, que utilitzem per complementar les anàlisis de la governança en matèria de sostenibilitat.

ELS ODS EN EL REPORT NO FINANCIER

Actualment, la majoria de les empreses de tots els sectors vinculen els seus informes a l'Agenda 2030

Analitzar com les empreses alineen les seves memòries no financeres amb els ODS il·lustra sobre els seus impactes en els diferents àmbits de la sostenibilitat, permet avaluar l'alineació dels seus objectius amb la comunitat global i ens ofereix una visió general de la seva contribució a un futur més sostenible. A les pàgines següents, analitzem sectorialment com han evolucionat els esments a l'Agenda 2030 al llarg dels anys, amb quants ODS vinculen les empreses el seu acompliment en matèria de sostenibilitat i amb quin grau de concreció fan aquestes vinculacions.

Augmenta el nombre d'empreses que esmenten els ODS a les seves memòries no financeres. El valor puja 9 punts, després de dos anys en què semblava que s'havia estancat. Aquest augment s'explica per una major vinculació de les divulgacions amb l'Agenda 2030 entre les empreses que ja figuraven a la mostra. Destaquen positivament els sectors d'Energia i de Serveis immobiliaris, on més del 90% de les empreses han esmentat els ODS. Si ens fixem en l'evolució sectorial des del 2018, podem apreciar un inici desigual, seguit d'un procés de convergència –enguany, més del 75% de les empreses de tots els sectors els esmenten.

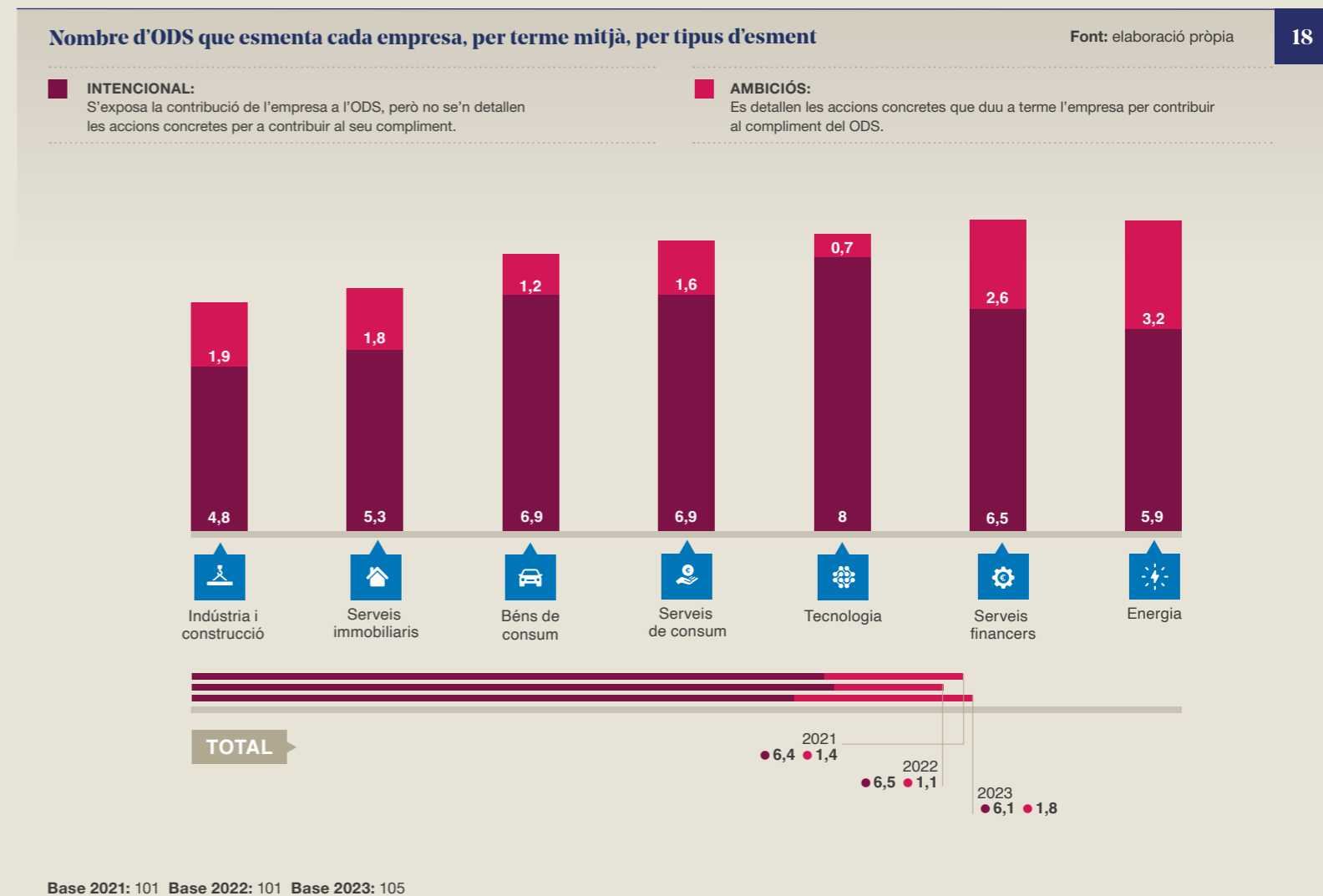
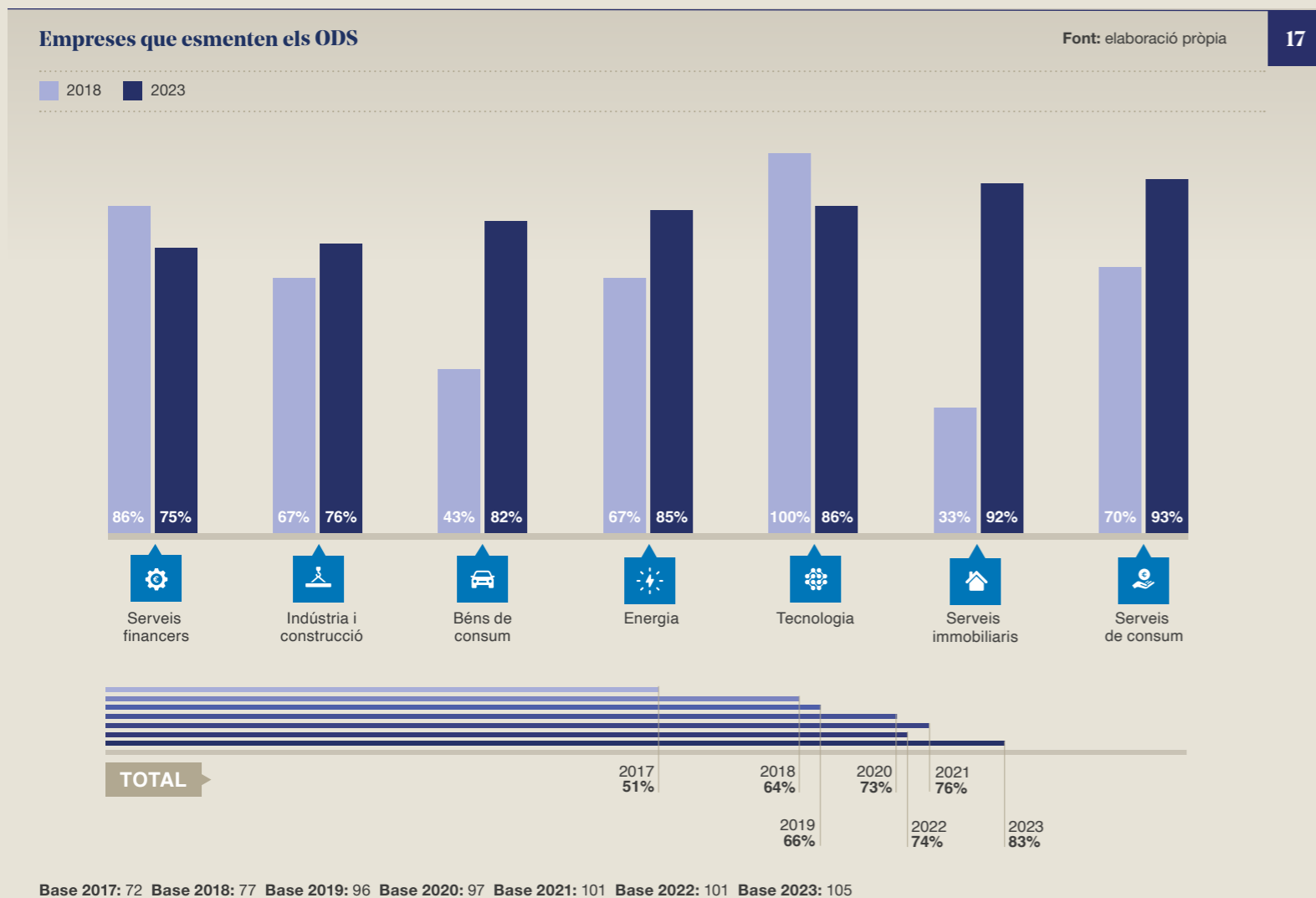
Les empreses esmenten els ODS, però poques vegades els vinculen a accions, projectes o recursos destinats a la seva consecució

Les empreses vinculen les seves actuacions en matèria de sostenibilitat, de mitjana, a 8 dels 17 ODS, valor que augmenta modestament en aquest exercici. L'augment es produeix en la majoria dels sectors, essent el d'Indústria i construcció l'únic que redueix el nombre d'ODS a què vincula la seva activitat. Els sectors que fan més al·lusions a l'Agenda 2030 són Serveis financers i Energia, amb més de 9 ODS esmentats de mitjana.

Les empreses tecnològiques se situen a la cua, atès que només una única empresa en fa esments ambiciosos.

L'Agenda 2030, consensuada entre 193 països, estableix el primer full de ruta per abordar els reptes socials, econòmics i ambientals del nostre temps, i proporciona un llenguatge comú per comunicar esforços i avanços entre els actors dels àmbits privat i públic i de la societat civil. Perquè els grups d'interès puguin tenir una imatge clara de la contribució real de les empreses a l'Agenda 2030, cal vincular millor les accions amb les fites específiques de cada ODS i concretar més les activitats i els projectes realitzats per a la seva consecució, els recursos que s'hi ha destinat i els resultats que se n'han obtingut fins ara.

Augmenta el grau de detall amb què les empreses divulguen les seves contribucions a l'Agenda 2030. La mitjana d'esments ambiciosos augmenta d'1,1 a 1,8 en aquesta edició. Destaquen, de nou, els sectors d'Energia i Serveis financers, que descriuen detalladament les seves actuacions amb relació a 3,2 i 2,6 ODS, respectivament.

S'accentuen les diferències en la contribució del sector privat als diversos ODS

En positiu, destaquen els objectius relacionats amb l'activitat econòmica i financera (ODS 8, 9 i 12), amb el clima (ODS 13) i amb les aliances (ODS 17). Aquests 5 ODS, esmentats a més del 60% de les memòries, són també els que han augmentat més respecte a l'any anterior (entre 6 i 12 punts percentuals) i els que reben més esments ambiciosos.

Al costat oposat, amb menys del 35% dels esments, trobem els ODS relacionats amb la biosfera (ODS 6, 14 i 15) i amb la reducció de la pobresa i la fam (ODS 1 i 2). Tots ells mantenen o redueixen el nombre d'esments respecte a l'exercici anterior i són els que reben menys esments ambiciosos.

En l'anàlisi longitudinal dels darrers cinc anys, destaquen com a objectius ascendents els ODS 12 [Producció i consum], 13 [Clima] i 17 [Aliances], amb increments superiors al 115% en el nombre d'esments, i com a consolidats els ODS 5 [Gènere], 8 [Treball] i 9 [Indústria], també esmentats per un 60% o més de les empreses, però amb augments menys pronunciats. Finalment, entre els objectius postergats, hi ha els ODS 1 [Pobresa], 2 [Fam] i 14 [Vida submarina], esmentats per menys del 20% de les empreses i sense perspectives de millora.

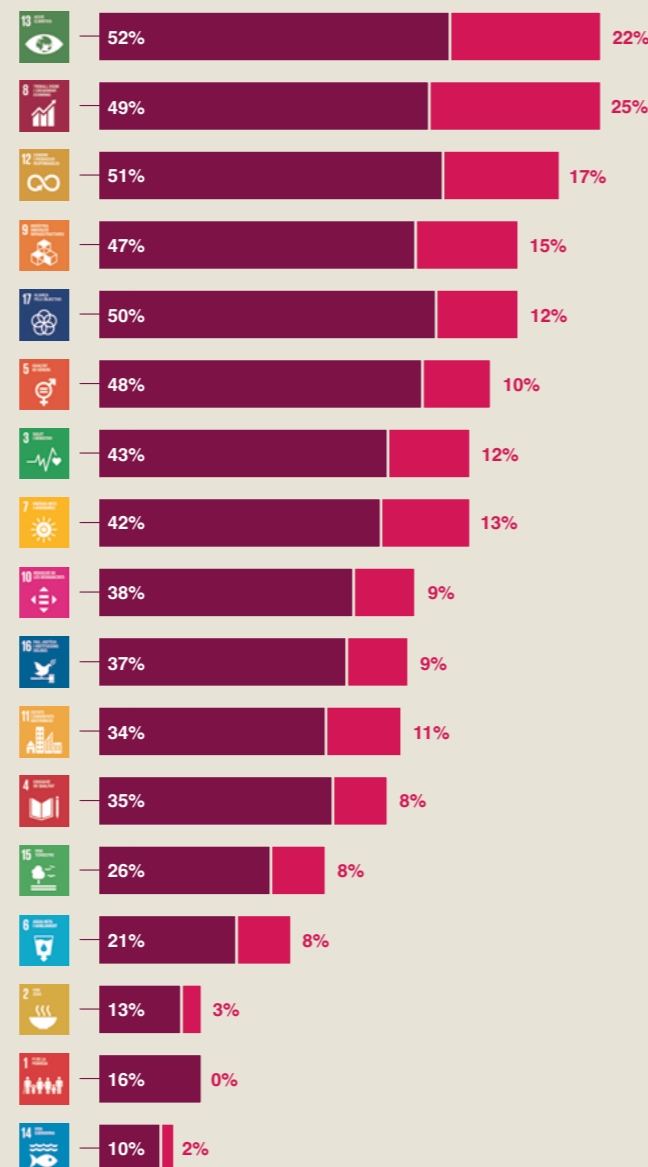
Si analitzem els esments que reben els diferents ODS per sector, destaquen novament els objectius vinculats al treball (ODS 8), al consum sostenible (ODS 12) i al clima (ODS 13), que figuren entre els tres primers a gairebé tots els sectors. En segon pla, entre les empreses energètiques, tecnològiques i de serveis immobiliaris, també destaquen els ODS relacionats amb els seus sectors d'activitat: l'energia (ODS 7), la tecnologia (ODS 9) i les ciutats sostenibles (ODS 11).

Percentatge d'empreses que esmenten cada ODS, per tipus d'esment

Font: elaboració pròpia Base 2023: 105

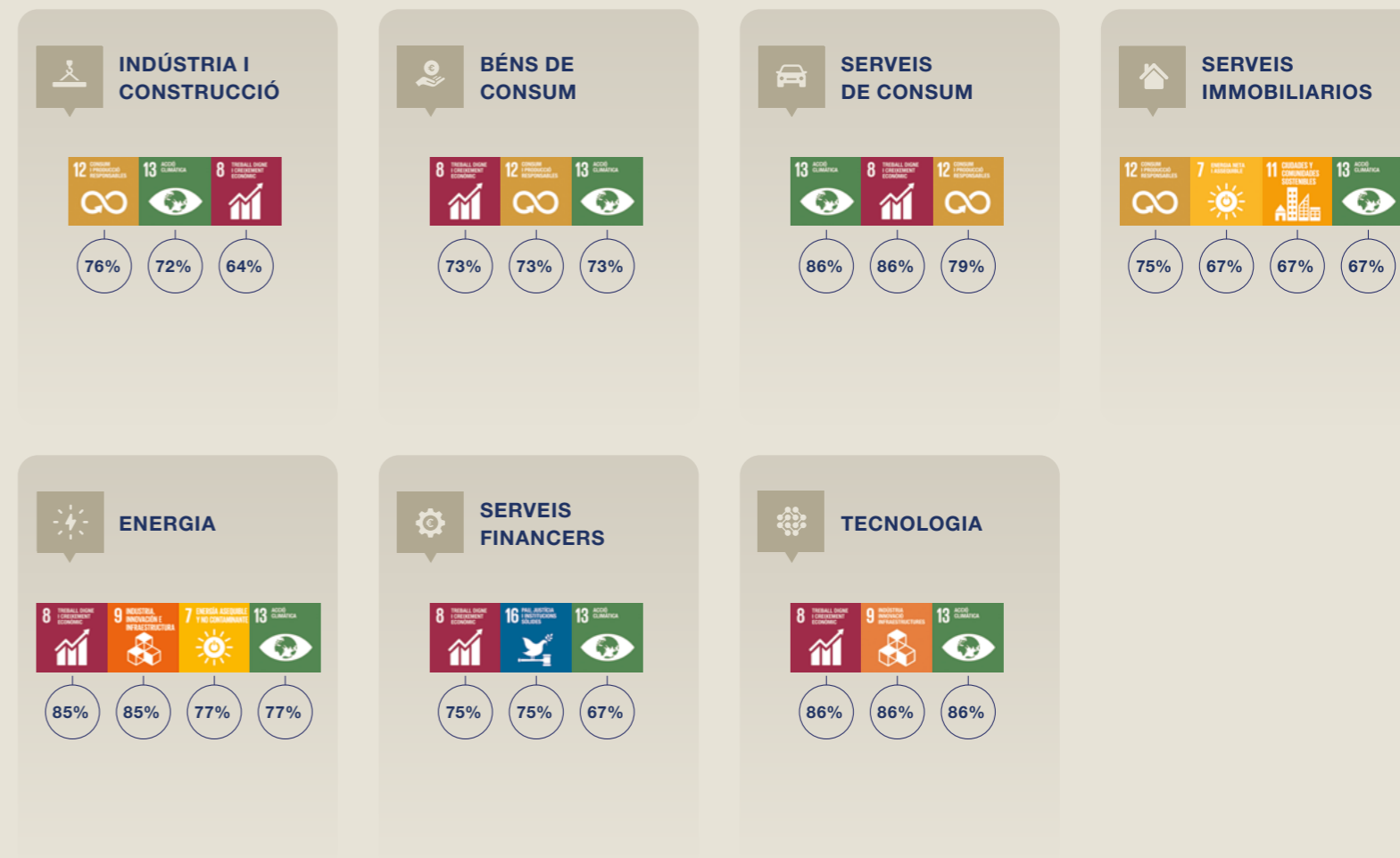
INTENCIONAL: S'exposa la contribució de l'empresa a l'ODS, però no se'n detallen les accions concretes per a contribuir al seu compliment.

AMBICIOS: Es detallen les accions concretes que duu a terme l'empresa per contribuir al compliment del ODS.

Els ODS més esmentats a cada sector

Font: elaboració pròpia Base 2023: 105

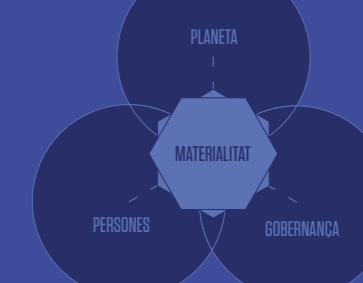
Les empreses tendeixen a vincular l'acompliment en matèria de sostenibilitat amb els ODS relacionats amb el seu model de negoci. Si bé és cert que no és a l'abast de les empreses contribuir a tots els objectius previstos a l'Agenda 2030, és imprescindible una contribució més gran del sector privat a l'assoliment dels objectius relacionats amb la cura de la biosfera (ODS 6, 14 i 15) i l'erradicació de la pobresa (ODS 1 i 2). Aquests objectius, postergats a l'agenda de la majoria de les empreses, són crítics per protegir el capital natural i els serveis ecosistèmics de què depèn el nostre progrés, i per garantir l'estabilitat global i la inclusió social. Això és encara més rellevant si tenim en compte que, segons l'Informe de desenvolupament sostenible 2023,¹²³ la consecució dels ODS 1, 2, 14 i 15 està estancada o en retrocés.

Ateses la interconnexió i la interdependència dels diferents ODS, la postergació d'alguns àmbits de l'Agenda 2030 pot fer perillar el progrés que s'ha fet per a la consecució dels altres objectius.

La rellevància creixent i indiscutible de l'acció pel clima (ODS 13) en el sector privat, present entre els tres ODS més esmentats a tots els sectors, indica el camí que cal seguir per integrar els objectius postergats a les estratègies empresarials: conscienciar més la societat sobre el seu funcionament i les seves conseqüències, crear marcs d'avaluació i de divulgació dels impactes i dels riscos, desenvolupar incentius financers per part dels proveïdors de capital i fer una forta pressió normativa per part de les institucions públiques i dels organismes internacionals.

MATERIALITAT

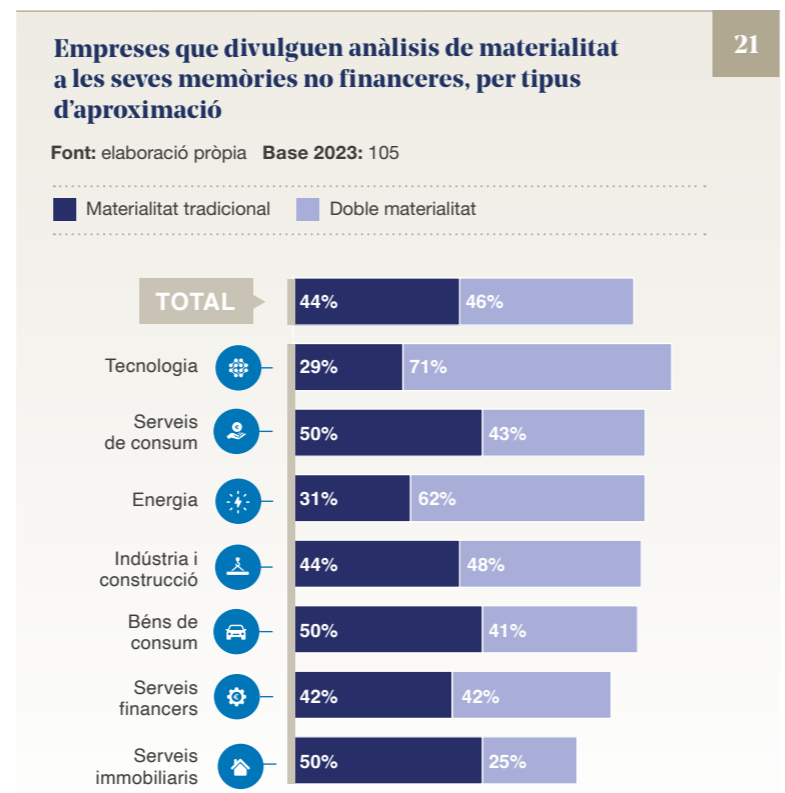
Les empreses comencen a incorporar la perspectiva de la doble materialitat

Les anàlisis de materialitat aconsegueixen un paper crucial en l'orientació de l'estratègia empresarial cap a la sostenibilitat. Aquestes anàlisis permeten a les empreses detectar i prioritzar els riscos, les oportunitats i/o els impactes no financers més rellevants per al desenvolupament del negoci i el benestar dels seus grups d'interès. Són una eina crucial per identificar quins aspectes són més significatius en la presa de decisions empresarials, en termes de sostenibilitat i de responsabilitat corporativa.

El 90% de les empreses inclouen anàlisis de materialitat en els seus informes no financers, un percentatge que ha augmentat 4 punts als darrers dos anys. La majoria de les memòries acostumen a presentar una matriu de materialitat i proporcionar una explicació breu dels passos que han seguit en la seva anàlisi. Tanmateix, les empreses usualment ofereixen poca transparència sobre el desenvolupament del procés o la metodologia que han seguit a l'hora de seleccionar els temes considerats materials.

El ESRS 1 - General principles¹²⁴ determina que, per avaluar la materialitat dels impactes, les empreses s'han de basar en fonts informatives màximament objectives i aplicar criteris i punts de tall quantitius i/o qualitius. Aquests llistats per delimitar quins impactes són materials s'han de basar en la gravetat dels impactes i en la seva probabilitat. La gravetat es vincula a l'escala i a l'abast de l'impacte, i al caràcter irremediabile dels impactes negatius. Si bé les normes europees no prescriuen exactament com aplicar aquests criteris, sí que obliguen les empreses a divulgar com han fixat aquests punts de tall, quins paràmetres i criteris han utilitzat per al seu càlcul i quina hipòtesi han pres en consideració.

El 57% de les empreses esmenten la participació dels grups d'interès en alguna etapa del procés de materialitat. Aquesta participació es vincula a la fase d'identificació dels temes materials, d'avaluació dels temes identificats i/o de validació dels resultats.

Les anàlisis de materialitat esdevenen rellevants a la Directiva europea sobre informació corporativa en matèria de sostenibilitat (CSRD) i les seves normes de report (ESRS). Dins l'àmbit d'aplicació de la directiva, les empreses afectades estaran obligades a fer anàlisis des de la perspectiva de la doble materialitat, tenint en compte tant els riscos i les oportunitats que la sostenibilitat pot tenir en les seves organitzacions com els impactes d'aquesta sobre el planeta i sobre les persones. A més, hauran de divulgar la metodologia que han seguit en l'anàlisi de la materialitat, inclosos els judicis de valor que hagin fet al llarg del procés.

Moltes empreses parlen d'incorporar la doble materialitat per primera vegada l'any 2022 o es comprometen a introduir-la el 2023. Enguany, el 46% de les empreses de la mostra han divulgat una anàlisi de materialitat en què han indicat que han pres en consideració aquesta perspectiva. Destaquen positivament els sectors de Tecnologia i Energia, amb una percentatge que assoleix el 71% i el 62%, respectivament, i de manera negativa els Serveis immobiliaris, el valor dels quals és tan sols del 25%. En algunes ocasions, les empreses especifiquen en les seves anàlisis l'aplicació d'uns criteris objectius per a la selecció i la prioritització dels temes materials. Tanmateix, rarament expliquen com fan aquests càlculs, quins paràmetres utilitzen o quins resultats obtenen dels diversos temes analitzats.

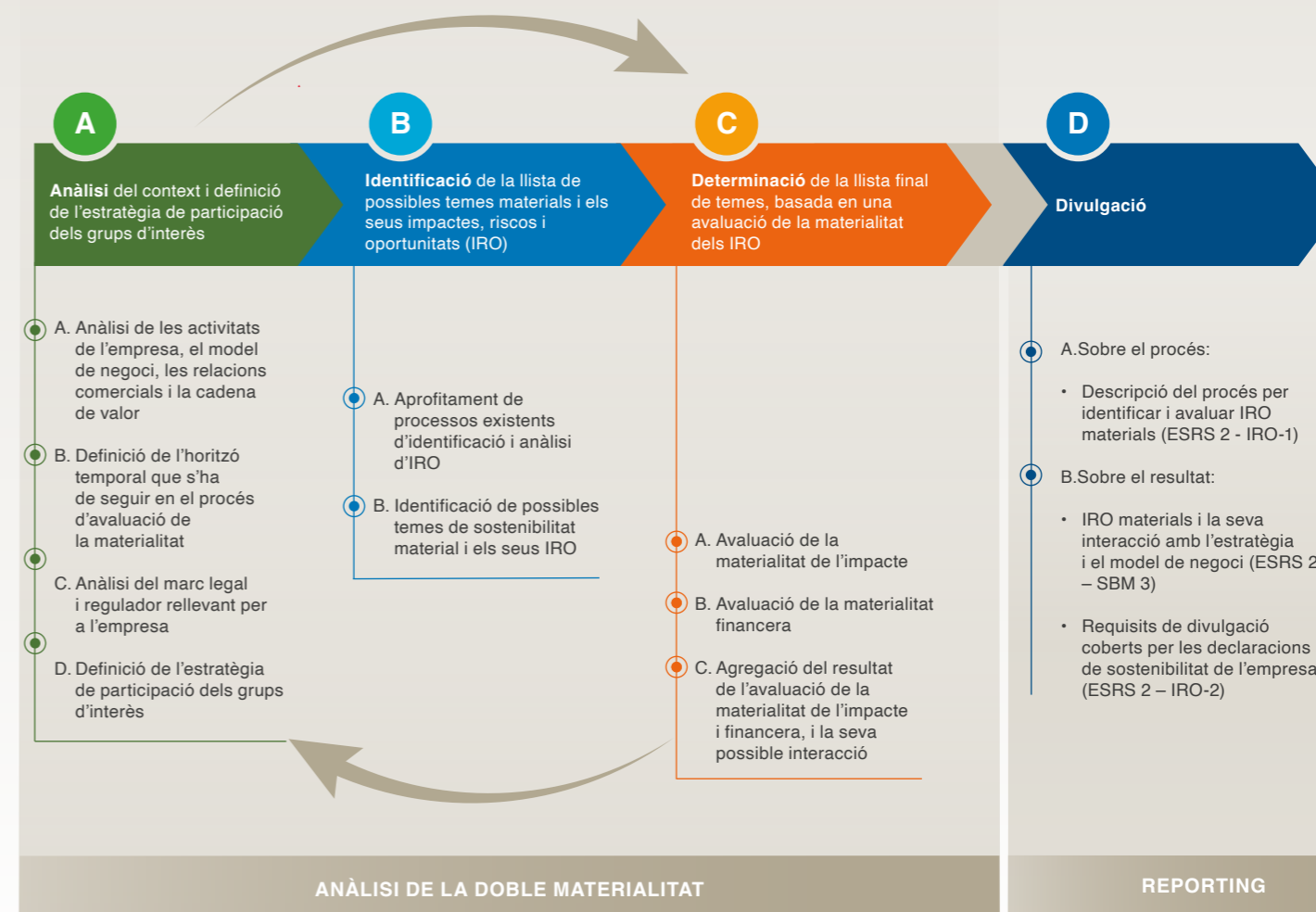
Guia per a la implementació de l'anàlisi de doble materialitat

L'agost del 2023, l'EFRAG va publicar una guia per a la realització d'anàlisis de doble materialitat, per al seu debat públic.¹²⁵ La guia acompanya les ESRS i proporciona una explicació dels passos que hauria

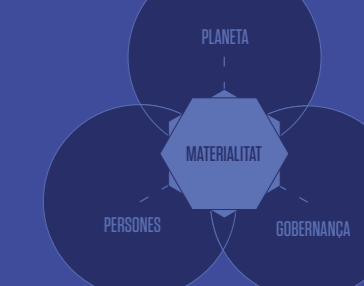
de seguir un procés de materialitat en sintonia amb les seves normes, i com combinar aquest procés amb altres fonts, com la GRI, l'ISSB o els processos de diligència deguda.

Font: elaboració pròpia a partir de la guia de l'EFRAG (2023): Implementation guidance for the materiality assessment

Exemple d'implementació d'un procés de materialitat

MATERIALITAT

La majoria de les empreses no identifiquen cap tema relacionat amb la biodiversitat o les comunitats locals entre els seus deu primers temes materials

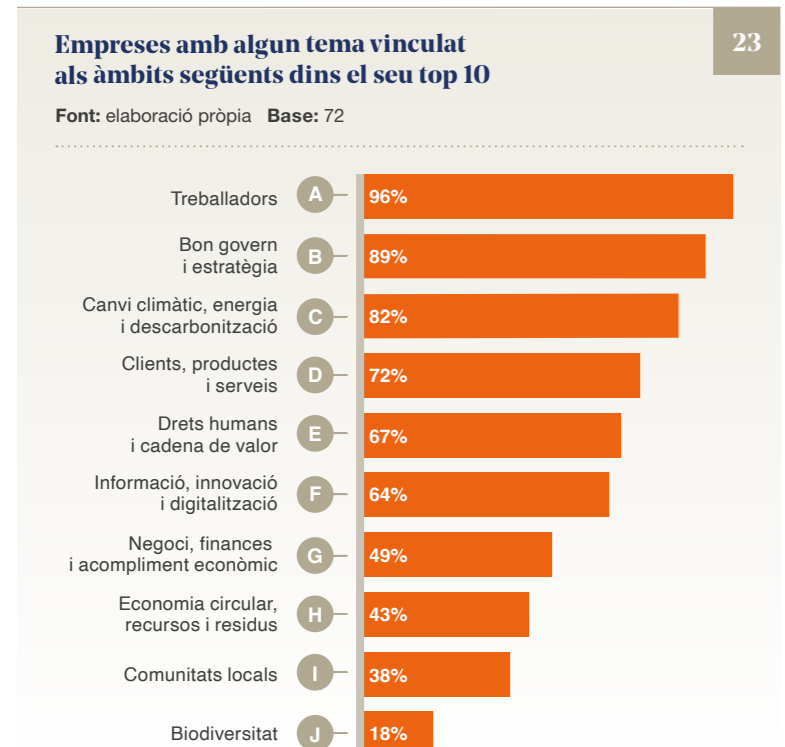
Aquesta secció analitza els deu primers temes que les empreses consideren materials, des d'una perspectiva agregada. En divulgar els resultats de les seves anàlisis de materialitat, a vegades les empreses ofereixen un rànquing amb la prioritització dels seus temes materials. Quan això no ha estat així, hem estimat la prioritització dels diversos temes analitzant les seves matrius de materialitat, assumint que els dos eixos tenen la mateixa rellevància (valoració interna/externa per a les anàlisis de materialitat tradicional i materialitat d'impacte/financera per a les anàlisis aproximades de la doble materialitat).

Hem identificat un total de 720 temes de 72 empreses diferents (corresponents als deu temes principals per a cada empresa, el top 10). Per procedir a la seva anàlisi, els temes s'han agrupat en àmbits temàtics. A vegades, les empreses identifiquen els temes d'una forma molt genèrica i sense facilitar cap explicació sobre el tema, la qual cosa dificulta la comprensió dels resultats de les anàlisis de materialitat.

Més de la meitat dels 10 principals temes analitzats es relacionen amb els àmbits del canvi climàtic, els treballadors o el bon govern i l'estratègia. Els temes relacionats amb les comunitats locals i la biodiversitat només representen el 4% i el 2%, respectivament, de tots els temes analitzats.

Per comprendre de quina manera les anàlisis de la materialitat interpel·len els diversos àmbits temàtics, hem fet l'anàlisi a través d'una doble perspectiva, que té en compte tant la freqüència amb què aquests àmbits temàtics apareixen a les matrius de materialitat analitzades (figura 24) com les diferents prioritats assignades a cadascun d'ells (figura 25).

A Treballadors

Els temes relacionats amb els treballadors són els més recurrents, presents en el 96% dels top 10 analitzats, per bé que només és el sisè àmbit temàtic més prioritzat. Els temes vinculats als treballadors es poden agrupar en tres grans categories: els relacionats amb l'atracció, la retenció i la gestió del talent; els que engloben la seguretat, la salut i el benestar dels treballadors, i els orientats a garantir la igualtat, la diversitat i la no-discriminació.

B Bon govern i estratègia

Els temes relacionats amb el bon govern o l'estratègia empresarial són els segons més freqüents i els tercers més prioritzats. Existeix una àmplia diversitat de temes identificats en aquest àmbit, com l'ètica i la transparència, l'eficàcia del govern corporatiu, el compliment normatiu, la comunicació amb els grups d'interès i la gestió de riscos i oportunitats.

C Canvi climàtic, energia i descarbonització

El 82% de les anàlisis de materialitat analitzades inclouen almenys un tema vinculat a aquest àmbit. A més, és el que es prioritza més. Encara que alguns temes se centren en àrees específiques, com la reducció d'emissions, l'ús de les energies renovables o la millora de l'eficiència energètica, moltes empreses esmenten el canvi climàtic de manera general, sense detallar si n'aborden els riscos i/o els impactes.

D Clients, productes i serveis

El 72% de les empreses identifiquen almenys un tema relacionat amb els clients, els productes i els serveis comercials entre els seus deu temes principals, àmbit que se situa en la quarta posició tant en freqüència com en prioritat. S'observen assumptes vinculats a la gestió de les relacions, a la satisfacció del client i a la reputació de la marca, així com a la seguretat, la qualitat i la sostenibilitat dels productes i serveis oferts.

E Drets humans i cadena de valor

És el segon àmbit menys prioritzat, si bé és present a més de dos terços dels top 10 analitzats. En molts casos, les empreses aborden els drets humans i la cadena de valor de manera general, encara que algunes n'especifiquen aspectes més detallats, com la traçabilitat a la seva cadena de valor, els processos de diligència deguda o les condicions de subcontractació.

F Informació, innovació i digitalització

Els temes vinculats a aquesta categoria d'anàlisi se situen en una posició mitjana, tant en recurrència com en prioritització. S'observen sovint temàtiques relacionades amb la ciberseguretat i l'ús responsable de les dades, la digitalització i l'automatització dels processos, així com l'impuls a la innovació i la inversió en recerca i desenvolupament (R+D).

G Negoci, finances i compliment econòmic

És l'àmbit temàtic que es prioritza més després del canvi climàtic, encara que només és present a la meitat dels top 10 analitzats. En aquesta categoria, trobem diverses temàtiques, com les relacionades amb el model i la continuïtat del negoci, l'acompliment financer i econòmic o la generació de valor per als accionistes i per als inversors.

H Economia circular, recursos i residus

Menys de la meitat de les empreses inclouen un tema material relacionat amb aquesta categoria en el seu top 10, que constitueix el tercer àmbit menys freqüent i l'habitació menys prioritzada. En general, les empreses no se solen centrar en aspectes específics i tendeixen a esmentar l'economia circular de manera general, encara que en algun cas se centren en el tractament de residus o en la gestió de les primeres matèries o de l'aigua.

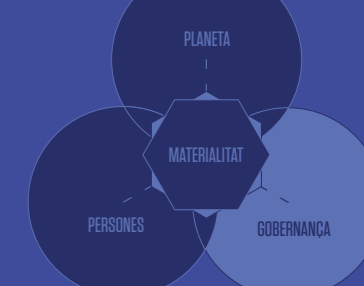
I Comunitats locals

Les comunitats locals són el segon àmbit menys freqüent en els top 10 analitzats i també el segon amb una prioritització més baixa. En general, les empreses esmenten l'impacte a la comunitat local d'una manera genèrica, però a vegades també l'aborden des d'aspectes més concrets, relacionats amb la seva activitat comercial, com pot ser la inclusió digital, la promoció de l'educació, l'accés a l'habitatge o l'accés a una dieta de qualitat.

J Biodiversitat

Els temes vinculats amb la biodiversitat i els ecosistemes són els menys freqüents i els menys prioritzats. Només el 18% de les empreses identifiquen temes vinculats a aquest àmbit entre els seus deu primers temes i els situen, de mitjana, a la setena posició. La majoria de les empreses fan referència a la biodiversitat d'una manera general, però algunes hi identifiquen àmbits d'acció més concrets, com la gestió forestal, la protecció dels recursos més escassos o la gestió del capital natural.

GOVERNANÇA

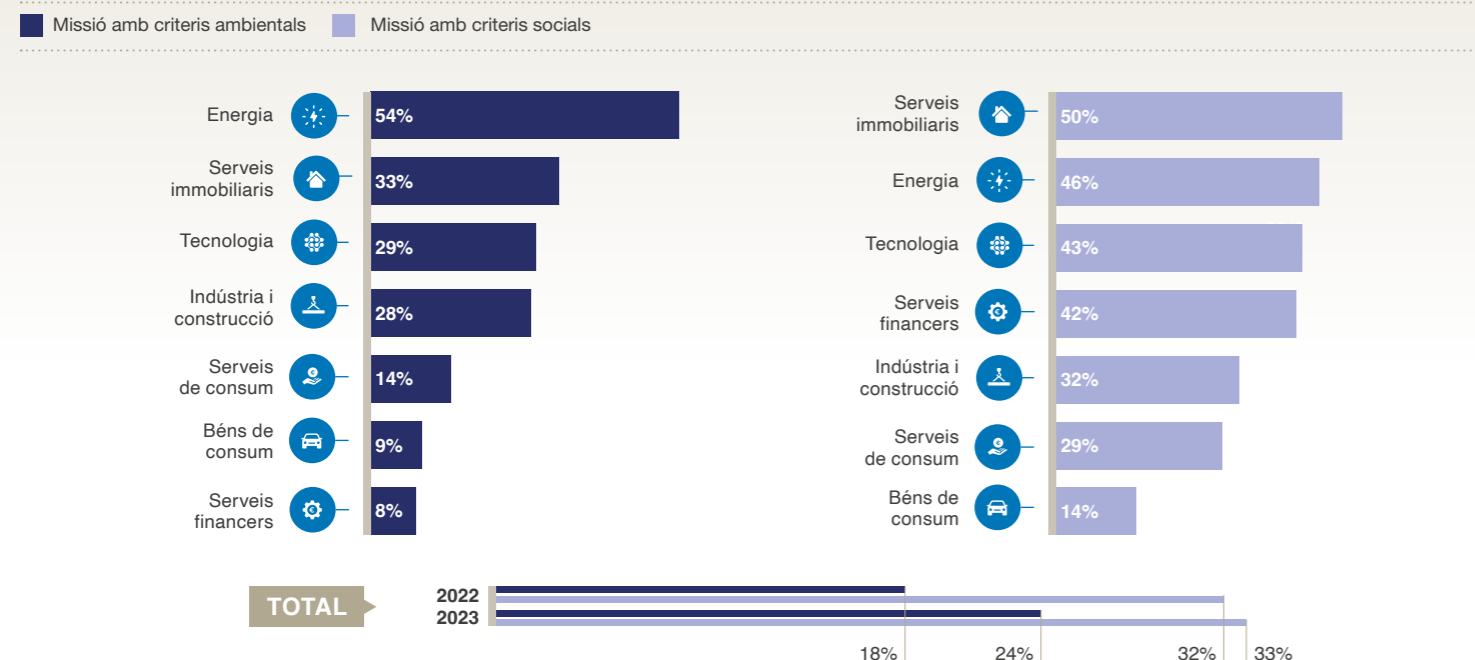
16.6

Les empreses prioritzen la dimensió social a l'ambiental en les seves missions corporatives

Empreses que inclouen criteris socials i ambientals en la seva missió

Font: elaboració pròpia Base 2022: 101 Base 2023: 105

25

Avança la incorporació de la sostenibilitat en la missió de les cotitzades espanyoles. El 33% de les empreses declaren tenir una missió vinculada amb els aspectes socials, mentre que el 24% hi incorporen criteris ambientals, valors que augmenten, respectivament, 1 i 6 punts percentuals en aquesta edició.

d'una banda, i l'impacte social i mediambiental, de l'altra, contribuint així al benestar global, alhora que s'asseguren la pròpia viabilitat financera. A més, això pot representar un element diferencial per a les empreses en matèria de reputació i marca, d'atracció i retenció de talent, o d'accés a nous mercats i clients.

Hi ha diferències importants entre sectors d'activitat. Són més grans amb relació a la incorporació de la dimensió ambiental, on 3 dels 7 sectors presenten un valor inferior al 15%. Així mateix, la preferència pels criteris socials es manifesta a tots els sectors, essent el de l'energia l'únic que incorpora més criteris orientats al planeta que a les persones.

La incorporació de la sostenibilitat en la missió empresarial és un primer pas important per a la seva integració en la cultura corporativa. En alinear els objectius empresarials amb la sostenibilitat, les empreses poden assolir un equilibri entre el benefici econòmic,

La missió es vincula al valor que produeix l'empresa, mentre que el propòsit empresarial es relaciona amb el motiu de la seva existència, per la qual cosa tenir un propòsit que integri la sostenibilitat suposa un compromís encara més ambiciós. Implica passar de generar un impacte positiu en matèria de sostenibilitat a conseqüència de l'activitat de l'organització a fer de la sostenibilitat el motiu de l'existència d'aquesta activitat. La Llei 18/2022, de creació i creixement d'empreses,¹²⁶ va reconèixer les societats de benefici i interès comú (SBIC) com una nova modalitat jurídica en què s'inclouen aquelles empreses que es comprometen amb la generació explícita de l'impacte social i ambiental i que integren aquest propòsit de manera transversal a l'organització.

La poca informació fiscal que divulguen les empreses dificulta l'anàlisi de les pràctiques d'elusió fiscal

L'existència de buits i desajustos en la regulació impositiva a escala internacional permet als grups multinacionals reduir la càrrega fiscal amb estratègies de planificació fiscal d'erosió de la base imposable i de trasllat dels beneficis (BEPS, per les seves sigles en anglès). Aquestes pràctiques permeten eliminar els beneficis, a efectes fiscals, o desplaçar-los cap a filials situades en ubicacions on paguen menys impostos. Des del 2013, l'OCDE, a través dels acords BEPS i del seu pla de 15 accions, ha impulsat una iniciativa internacional per posar fi a aquestes pràctiques.

L'any 2016, arran d'aquests acords, les matrius de grans multinacionals amb seu a Espanya van començar a tenir l'obligació de comunicar en privat a l'Agència Tributària informació relacionada amb la dimensió de l'empresa, els resultats financers i els impostos que pagaven les seves filials, país per país. A partir de juny del 2024, d'acord amb la Llei 28/2022 de foment de l'ecosistema de les empreses emergents,¹²⁷ estaran obligades a fer pública bona part d'aquesta informació en els seus informes no financers. D'altra banda, d'acord amb la Llei 11/2018 sobre informació no financera i diversitat, les grans cotitzades espanyoles tenen l'obligació de presentar, en el seu EINF, els beneficis obtinguts país per país, els impostos sobre els beneficis pagats i les subvencions públiques rebudes.

El 95% de les empreses desglossen els seus beneficis fiscals per països o per regions i, en la majoria dels casos, també els impostos que han pagat. Tanmateix, només el 21% de les empreses divulguen públicament més informació país per país que la que s'exigeix legalment, com la relacionada amb els actius, els treballadors o la seva facturació. Destaquen els sectors de Serveis financers i Tecnologia, en què més del 40% de les empreses fan divulgacions ambicioses.

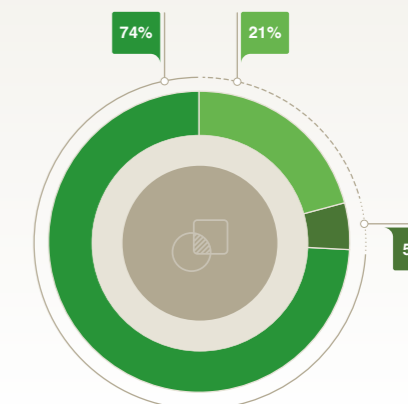
La informació que divulguen públicament les empreses no és suficient per identificar l'existència de pràctiques d'elusió fiscal. L'anàlisi comparada dels beneficis rebuts i dels impostos pagats país per país amb el nombre de treballadors, els actius o la facturació de la matriu, en les seves diferents regions, és una de les poques maneres que tenen els grups d'interès d'identificar el possible trasllat de beneficis entre filials per mitjà d'estratègies BEPS.

Empreses que divulguen informació fiscal, per grau de transparència

Font: elaboració pròpia Base 2023: 105

26

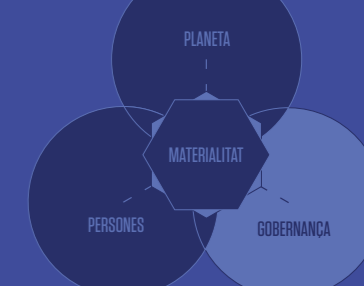
- Aporten més transparència país per país
- Divulguen beneficis per regions
- No divulguen beneficis per regions

L'anàlisi de les estadístiques país per país l'any 2020¹²⁸ aixeca sospites sobre la possible existència de pràctiques BEPS en els grups multinacionals espanyols. Segons les dades agregades que l'Agència Tributària rep de les grans multinacionals amb seu a Espanya, les filials espanyoles van vendre més per empleat que la mitjana, però van ser menys rendibles i van obtenir pitjors resultats abans d'impostos. Igualment, si bé les multinacionals espanyoles declaraven més actius i més facturació a Espanya que a Amèrica, també van pagar proporcionalment menys impostos al seu país d'origen que al continent americà.

21% de les empreses divulguen més informació país per país que l'exigida legalment

GOVERNANÇA

5.5

El sector privat coopera amb les institucions públiques, amb el tercer sector, amb les universitats i els centres de recerca per generar un impacte positiu

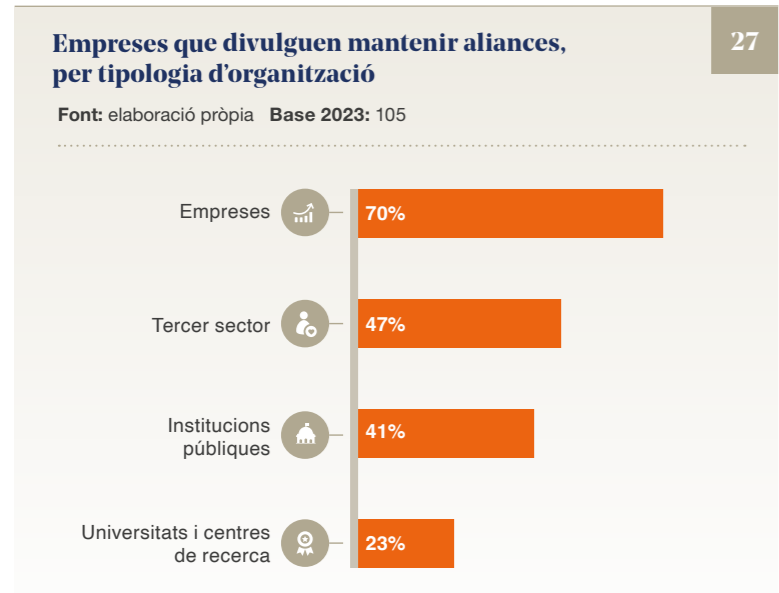
Els reptes relacionats amb la sostenibilitat són de massa envergadura perquè qualsevol entitat o sector els pugui assolir a títol individual. L'Agenda 2030, a través de l'ODS 17, ressalta la importància d'establir col·laboracions i aliances entre actors de naturalesa diferent per a la consecució dels altres objectius. Aquestes aliances tendeixen a ser cada vegada més *multistakeholder*, amb una gran varietat de parts interessades, que amplia la base de coneixements i de recursos disponibles per tal d'impulsar el progrés cap a un món més sostenible.

Les empreses energètiques i tecnològiques lideren el desenvolupament d'aliances amb universitats i centres de recerca. Les aliances d'aquesta naturalesa, que esmenten el 23% de les empreses de la mostra, solen estar centrades en la innovació i el desenvolupament tecnològic, la formació i la capacitació tècnica, així com en la promoció d'iniciatives de recerca i de divulgació a partir d'uns reptes compartits. Tots els sectors se situen entre el 20% i el 31%, a excepció del sector dels Serveis de consum, en què només el 7% de les empreses reporten aquest tipus d'aliances.

El 70% de les empreses esmenten que tenen aliances amb altres organitzacions del sector privat. Aquestes aliances busquen donar solució a reptes compartits d'índole molt diversa. Alguns exemples són les col·laboracions al llarg de la cadena de subministrament per tal de millorar l'eficiència dels processos o per protegir els drets humans, les aliances industrials per a la innovació sostenible o les associacions sectorials orientades a la creació de *lobbies*. Els sectors d'Indústria i construcció i de Serveis financers són els que esmenten menys aquest tipus d'aliances, amb valors inferiors al 60%.

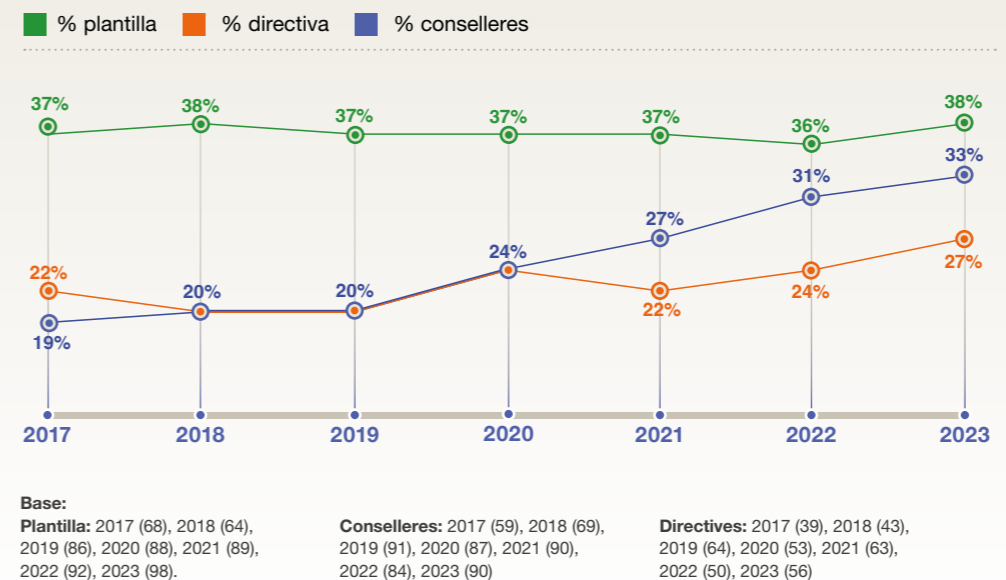
Les empreses s'alien amb fundacions i ONG per generar un impacte social positiu. El 47% de les empreses informen que col·laboren amb el tercer sector a través de donacions, accions de voluntariat corporatiu o el desenvolupament de programes socials conjunts. Aquestes aliances tendeixen a centrar-se en les necessitats dels entorns locals, i entre elles són freqüents les iniciatives relacionades amb la inserció laboral i la capacitació de col·lectius vulnerables. Hi ha diferències importants entre sectors, essent les empreses dels sectors d'Energia, Serveis financers i Serveis de consum les que col·laboren amb més freqüència assolint valors del 60%.

Les aliances entre l'esfera pública i la privada compleixen uns objectius molt diversos i es desenvolupen a escala local, regional i nacional. Aquestes aliances permeten combinar l'experiència operativa i tècnica de les empreses amb els recursos i la capacitat normativa del sector públic, i compleixen funcions molt diverses, com el desenvolupament tecnològic, la protecció de la biodiversitat, l'ocupabilitat o l'assessorament en el desenvolupament de regulació. El 42% de les empreses han divulgat que participen en col·laboracions publicoprivades. Hi destaca el sector dels Serveis financers, en què el 75% de les empreses participen en aliances d'aquesta naturalesa.

Augmenta el pes de les dones en la direcció i en els consells d'administració, però s'estanca la paritat a la plantilla

Percentatge de dones en els diferents nivells de l'empresa, per any

Les dones copen només el 38% de l'ocupació que generen les empreses cotitzades. Destaquen positivament els sectors dels Serveis financers i dels Béns de consum, amb valors pròxims a la paritat. A la cua, trobem la Indústria i construcció i la Tecnologia, amb el 26% i el 28% de les dones a la plantilla, respectivament.

El pes de les dones als consells d'administració augmenta per cinquè any consecutiu. El valor arriba al 33%, encara per sota del llindar mínim del 40% que recomana la CNMV. Els sectors que compten amb més dones conselleres són el de l'Energia i el dels Serveis financers, amb valors propers al 39%, i els que menys, la Indústria i construcció i els Serveis immobiliaris, amb prop del 28%.

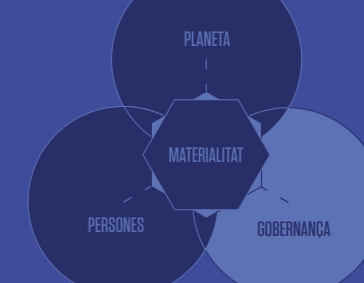
La direcció de les empreses se situa molt lluny de la paritat de gènere. El valor augmenta 3 punts respecte a l'edició anterior i assoleix el 27%. Els sectors de l'Energia i dels Béns de consum són els que puntuen millor, amb valors que superen en 10 punts els de Tecnologia i Indústria i construcció, que n'obtenen els pitjors resultats.

Aquest increment del lideratge de les dones al sector privat coincideix amb les anàlisis de l'índex ClosinGap de 2022,¹²⁹ que també va identificar millores en la paritat de gènere en altres indicadors relacionats amb l'ocupació, l'educació, la conciliació i la digitalització. Així mateix, l'estudi també estima que, sense l'existència de la pandèmia, quedarien 33 anys per cloure la bretxa de gènere a Espanya i que el PIB associat a tancar aquesta bretxa al mercat laboral (en participació, jornada i productivitat) és de 212,2 milions d'euros (xifra equivalent a un augment del 17,6% del PIB del 2021).

La Directiva (UE) 2022/2381 del Parlament Europeu i del Consell, de 23 de novembre de 2022, relativa a un millor equilibri de gènere entre els administradors de les societats cotitzades, estableix que les empreses de la borsa han de tenir, com a mínim, el 33% dels llocs del consell d'administració ocupats per dones, però permet als estats establir uns objectius superiors. En un moment en què les reformes per un tracte igualitari a escala global han arribat al seu punt més baix als darrers vint anys,¹³⁰ és important que Espanya transposi la directiva europea al seu ordenament jurídic de forma ambiciosa.

33% dels llocs als consells d'administració estan ocupats per dones

GOVERNANÇA

La majoria de les empreses encara no tenen una comissió dependent del consell dedicada a abordar la sostenibilitat

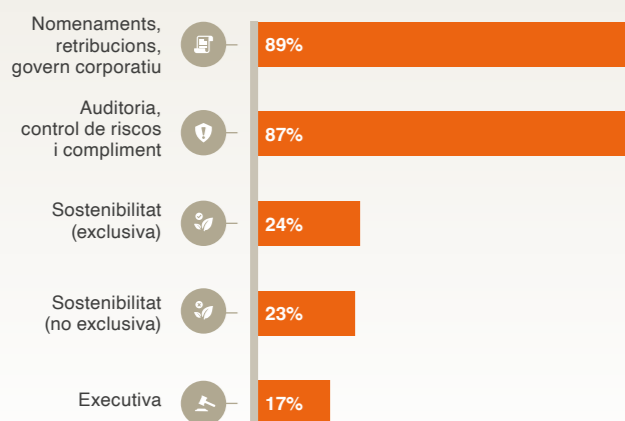
Les comissions dependents del consell d'administració tenen un paper clau en la supervisió i l'orientació estratègica de l'empresa. Aquestes comissions, formades per membres del consell d'administració, es dediquen a tractar d'afers específics i proporcionen un enfocament més detallat i expert en àrees clau de l'empresa, desenvolupant-hi una estructura organitzativa que permet una gestió més efectiva i

especialitzada. La seva existència i les seves funcions varien en funció de l'estructura i de les necessitats particulars de cada empresa. Els informes de govern corporatiu emesos per les empreses cotitzades, d'acord amb els requisits de la CNMV, proporcionen informació sobre l'existència i les funcions d'aquestes comissions.

Empreses que tenen alguna comissió destinada als àmbits següents

29

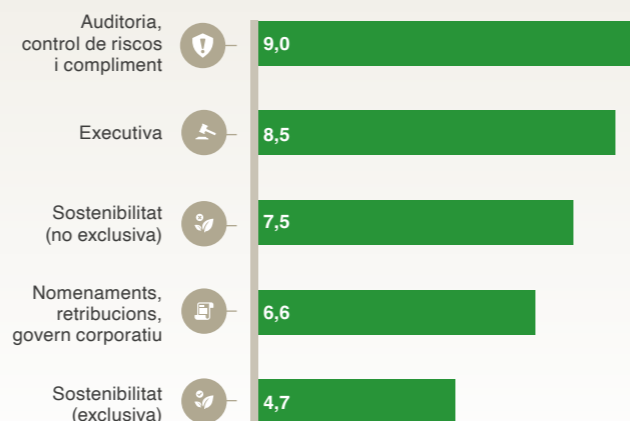
Font: elaboració pròpia Base 2023: 104

Nombre mitjà de reunions anuals per tipus de comissió

30

Font: elaboració pròpia Base 2023: 308

Només una de cada quatre empreses disposa de comissions o comitès destinats a tractar exclusivament dels afers relacionats amb la sostenibilitat. El 89% dels consells d'administració compten amb comissions per tractar assumptes relacionats amb els nomenaments, les retribucions i/o el govern corporatiu i el 87%, amb comissions dedicades a l'auditoria, al control de riscos i/o al compliment. En canvi, només el 47% de les empreses tenen una comissió de sostenibilitat i, en la meitat dels casos, la sostenibilitat comparteix espai amb altres assumptes, generalment relacionats amb les retribucions i amb els nomenaments.

Les comissions de sostenibilitat fan menys reunions anuals que la resta. Les comissions destinades a tractar de la sostenibilitat en exclusiva es reuneixen, per terme mitjà, 4,7 vegades a l'any, una freqüència que és inferior a la de les comissions relacionades amb els nomenaments, les executives o les d'auditoria, amb una mitjana de 6,6, 8,5 i 9 reunions anuals, respectivament.

47% de les empreses compten amb una comissió de sostenibilitat

L'existència de comissions de sostenibilitat varia en funció del sector i són les empreses tecnològiques i energètiques les que més en disposen. El valor arriba al 83% a tots dos sectors i, en la majoria dels casos, aquestes comissions es dediquen exclusivament a tractar d'aquests temes. A la cua, hi ha els sectors dels Serveis immobiliaris i dels Béns de consum, amb valors que no superen el 30%.

Les comissions de sostenibilitat aconsegueixen un paper clau a l'hora d'assumir els reptes mediambientals, socials i de bon govern de les empreses cotitzades. Reforcen la integració dels criteris ESG en l'estratègia corporativa, assumint funcions diverses, com les relacionades amb el desenvolupament de polítiques i estratègies de sostenibilitat, la definició d'objectius, l'avaluació dels impactes, el compliment normatiu, la comunicació amb els grups d'interès o l'educació i la conscienciació dels empleats.

L'informe *Cómo gestionar la sostenibilidad en los consejos de administración*,¹³¹ que vol proporcionar als directius de sostenibilitat eines que els ajudin a integrar la sostenibilitat corporativa, proposa un possible full de ruta per a la implementació i el tractament de les matèries relatives a la sostenibilitat a les empreses.

Etapa 1.
Impuls des de l'òrgan d'administració

Etapa 2.
Integració de la funció de sostenibilitat en la direcció de l'empresa

Etapa 3.
Atribució de les funcions de supervisió, seguiment i suport a una comissió del consell

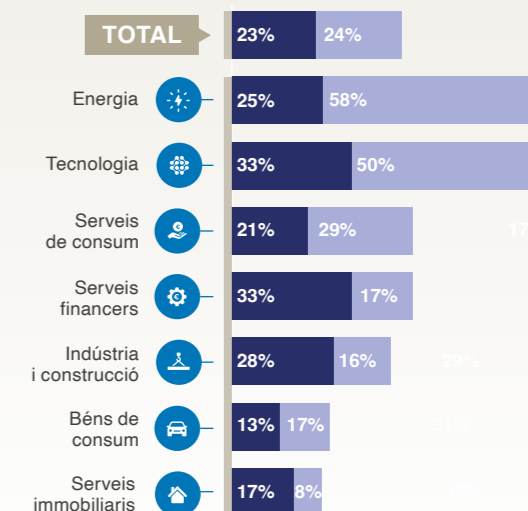
Etapa 4.
Extensió de la sostenibilitat als diferents àmbits de l'empresa

Comissions de sostenibilitat, per sector

31

Font: elaboració pròpia Base 2023: 104

■ Comissió de sostenibilitat (no exclusiva)
■ Comissió de sostenibilitat (exclusiva)

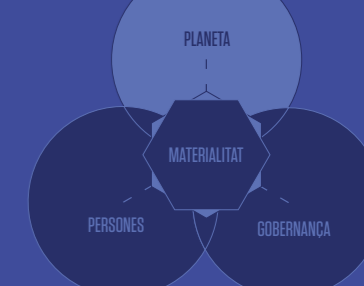
LA INDEPENDÈNCIA ALS CONSELLS D'ADMINISTRACIÓ

La majoria de les empreses cotitzades no compleixen la recomanació de la CNMV sobre la independència als consells d'administració, però bé que es produeix un increment respecte als anys anteriors. Els consellers independents, per la seva posició com a consellers externs, actuen com a garants davant de possibles conflictes d'agència entre els directius i els accionistes, i entre els accionistes representats i els no representats al consell.¹³² El *Código de buen gobierno de las sociedades*

cotizadas, de la CNMV, en la seva recomanació número 17, estipula un líndar mínim del 50% de consellers independents, valor que no assoleixen la majoria de les empreses.

47% dels llocs als consells d'administració estan ocupats per consellers independents

PLANETA

7.3 9.4

Augmenta el compromís amb la descarbonització, però moltes empreses encara no reporten els seus diferents objectius ni dades suficients per tal d'avaluar-ne el compliment

La iniciativa dels objectius basats en la ciència (SBTi, per les seves sigles en anglès) és un dels principals marcs de referència per fixar compromisos de descarbonització i proporciona a les empreses un camí definit per reduir les emissions d'acord amb els objectius de l'Acord de París: limitar l'escalfament global a 1,5°C per sobre dels nivells preindustrials.

El 36% de les empreses reporten que estan compromeses amb els SBT, valor que ha augmentat 14 punts percentuals en dos anys. El grau de compromís varia molt entre sectors; al capdavant, hi trobem el sector de la Tecnologia, amb el 71% de les empreses compromeses amb la iniciativa. A la cua, hi ha els Serveis financers, amb el 8%. La majoria de les vegades, les empreses encara no divulguen el progrés que han fet cap als seus objectius a curt i a llarg termini.

Aquests resultats concorden amb els que va publicar la SBTi al seu informe de seguiment de 2022.¹³³ L'informe identifica un avanç global en el compromís amb la iniciativa i la necessitat de reportar millor el progrés cap als objectius entre les empreses que ja els han validat. L'estudi estima que, a final del 2022, el 34% de l'economia global ja tenia un objectiu validat o s'havia compromès a desenvolupar-lo. També destaca el creixement experimentat al continent asiàtic, liderat principalment per la Xina i el Japó.

36% de les empreses divulguen estar compromeses amb els SBT

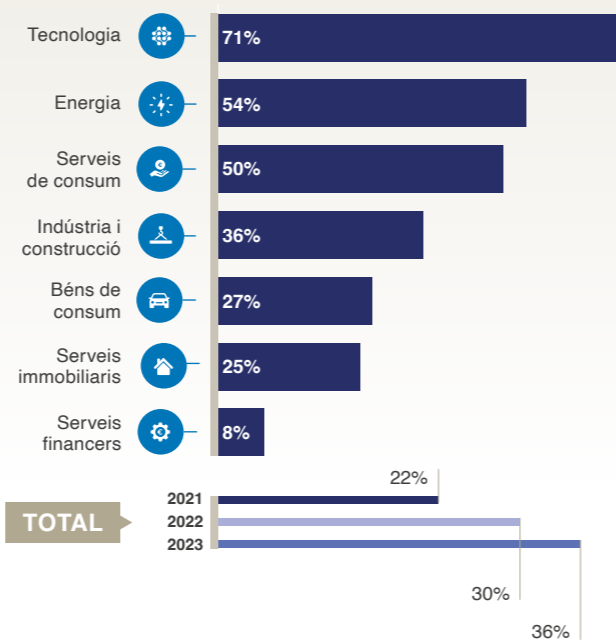
EL MECANISME D'AJUST EN FRONTERA PER EMISSIONS DE CARBONI

Als darrers anys, la Unió Europea ha reduït les emissions internes de gasos amb efecte d'hivernacle, però les emissions derivades de les seves importacions han continuat augmentant.¹³⁴ El Mecanisme d'ajust en frontera per emissions de carboni (CBAM, per les seves sigles en anglès) té com a objectiu establir unes condicions de competència equitativa entre els productors de la UE i de tercers països, i limitar el risc de fugida per carboni igualant el preu del carboni entre els productes de la UE i els productes importats.

El reglament que regula el Mecanisme d'ajust¹³⁵ preveu una fase de transició, que va començar l'octubre del 2023 i finalitzarà al 2026. En aquesta fase, les empreses només estaran obligades a declarar anualment la quantitat de béns importats a la UE i les emissions associades. A partir de l'1 de gener del 2026, el Mecanisme entrarà plenament en vigor i els importadors de béns de la UE estaran obligats a comprar certificats equivalents al preu del carboni que haurien d'haver pagat si els béns s'haguessin produït d'acord amb les normes de fixació del preu del carboni de la UE.

Empreses compromeses amb els Science-based targets

Font: elaboració pròpia Base 2021: 101 Base 2022: 101 Base 2023: 105

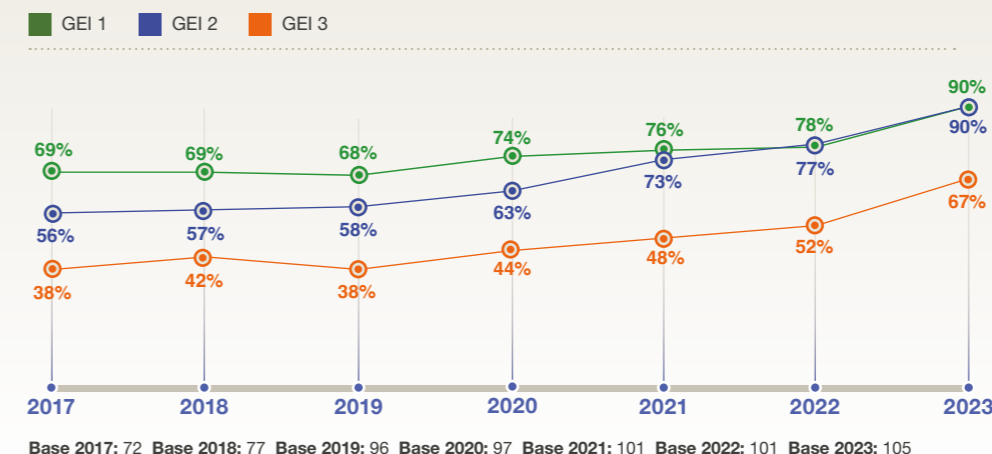

Dos terços de les empreses divulguen les emissions generades al llarg de la cadena de valor

9.4 16.6

Empreses que reporten els abasts de les seves emissions

Font: elaboració pròpia 33

El 90% de les empreses divulguen les emissions directes produïdes per la crema de combustibles (abast 1) i les indirectes associades a l'electricitat comprada (abast 2), però només el 67% reporten les emissions generades indirectament al llarg de la cadena de valor (abast 3). És rellevant destacar l'augment anual de 15 punts del percentatge d'empreses que reporten aquestes últimes emissions. Les empreses que no ho fan es concentren gairebé totes en els sectors de Béns de consum, Serveis financers i Indústria i construcció.

S'estima que les empreses de l'IBEX 35 són responsables del 28% de les emissions de CO₂ de tot el sector productiu espanyol.¹³⁶ Tres quartes parts d'aquestes emissions corresponen al sector de l'Energia. Segons el mateix informe, el 57% de les empreses de l'IBEX 35 no elaboren informes complets de les seves emissions de gasos amb efecte d'hivernacle.

La proposta de directiva europea sobre la diligència deguda preveu obligar les empreses més grans a adoptar un pla que asseguiri que el seu model de negoci i la seva estratègia són compatibles amb la limitació de l'escalfament global segons l'Acord de París.

DESCARBONITZAR LA CADENA DE VALOR

L'estudi *Descarbonitzar la cadena de suministro*¹³⁷ estima que les emissions d'abast 3 representen el 75% de les emissions totals. Si bé és difícil gestionar-les, perquè són més incertes i menys controlades directament, una col·laboració més estreta amb la cadena de subministrament pot oferir oportunitats i beneficis derivats de la diversificació i la gestió de riscos, l'eficiència i la reducció de costos o la innovació i la tecnologia. A més, l'informe proporciona unes recomanacions bàsiques a les grans empreses, les pimes, el sector financer i l'Administració pública.

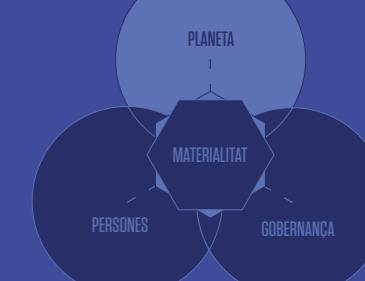
Grans empreses. Construir una estratègia basada en la prioritització i les dades; impulsar la participació i actuar a la cadena de subministrament; preveure'n un seguiment, i adaptar l'estratègia de manera que involucri tot l'ecosistema.

Pimes. Sol·licitar ajudes i incentius financers per a la descarbonització; utilitzar les eines destinades a les pimes per calcular, mesurar i analitzar la petjada de carboni, i participar en els espais col·laboratius dels seus proveïdors i clients, per tal d'ampliar els recursos, compartir costos i accedir a nous coneixements.

Administració pública. Liderar amb l'exemple; simplificar els processos; capacitar les pimes; mobilitzar capital, i facilitar l'accés a la tecnologia.

Sector financer. Definir i adaptar l'estratègia per a un impacte sostenible; millorar la qualitat de les dades; alinear-se amb els actors més rellevants; establir uns objectius ambiciosos i actualitzats; acordar rutes sectorials cap al zero net, i fer accions realistes per finançar la descarbonització.

PLANETA

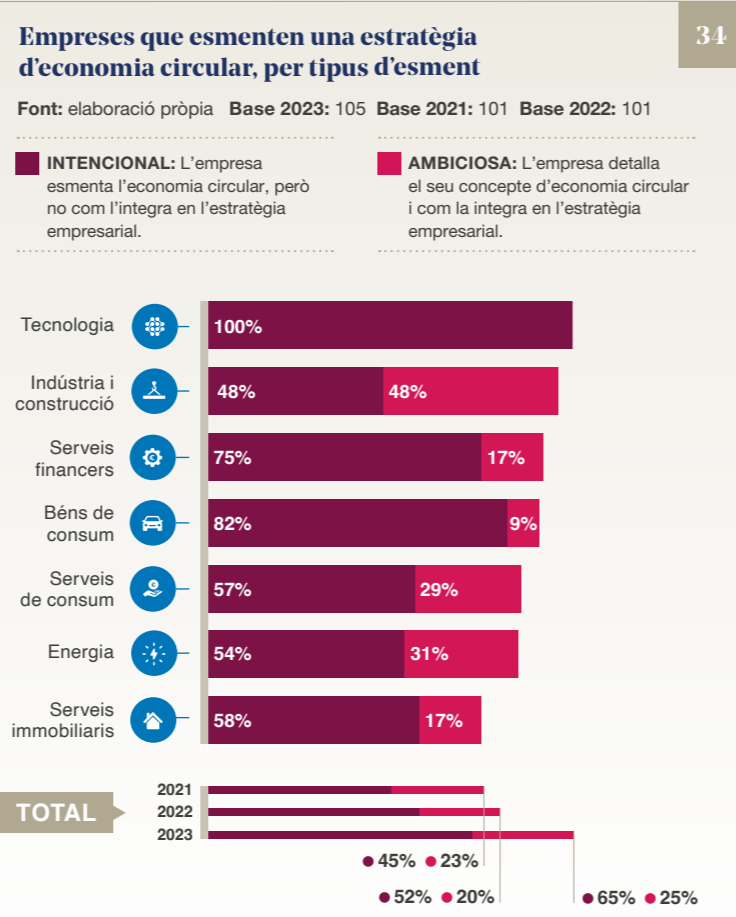

➤ Només 1 de cada 4 empreses divulga informació sobre com integra l'economia circular en la seva estratègia empresarial

Augmenta el percentatge d'empreses que divulguen informació relativa a la seva estratègia d'economia circular. El valor ha augmentat 17 punts percentuals enguany fins a assolir el 89%. No obstant això, només el 26% de les empreses en fan divulgacions ambicioses, aportant informació sobre com integren l'economia circular en la seva estratègia empresarial. En positiu, destaquen pels seus reports ambiciosos els sectors d'Indústria i construcció (48%) i Energia (31%).

Les empreses han de redissenyar tant la manera de gestionar els materials com el model de negoci per a la transició cap a una economia circular que generi valor a llarg termini.¹³⁸ Per integrar adequadament l'economia circular en el model de negoci, és molt important que les empreses apostin pel desenvolupament d'estratègies comercials que allarguin la vida útil dels seus productes, com les relacionades amb la provisió de serveis de reparació o d'intercanvi de productes per als seus clients, i que també apostin per desenvolupar processos productius més eficients i per ampliar la capacitat operativa per reparar o refabricar a partir de productes o peces que han utilitzat.¹³⁹

El març del 2023, la Comissió Europea va adoptar una nova proposta normativa per promoure la reparació de productes.¹⁴⁰ La directiva vetllarà perquè els clients tinguin opcions més senzilles i barates per reparar productes tècnicament reparables. Entre altres qüestions, obligarà els venedors a oferir la possibilitat de reparació quan el producte estigui en garantia, sempre que aquesta opció no sigui més cara que la substitució.

Transformació de la gestió dels materials i del model de negoci

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe de Bain & Company (2023): *The Visionary CEO's Guide to Sustainability*

- Reutilitzar
- Reduir
- Regenerar
- Reciclar
- Reparar
- Refabricar

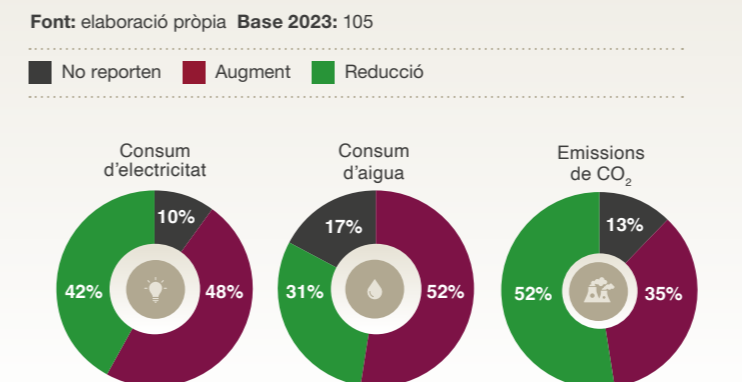

- Serveis de recuperació
- Servitització
- Mercats circulars
- Serveis de suport

➤ La petjada ecològica del sector privat no disminueix al ritme necessari

Empreses que reporten l'evolució del seu consum d'electricitat i d'aigua i de les seves emissions de CO₂

Font: elaboració pròpia Base 2023: 105

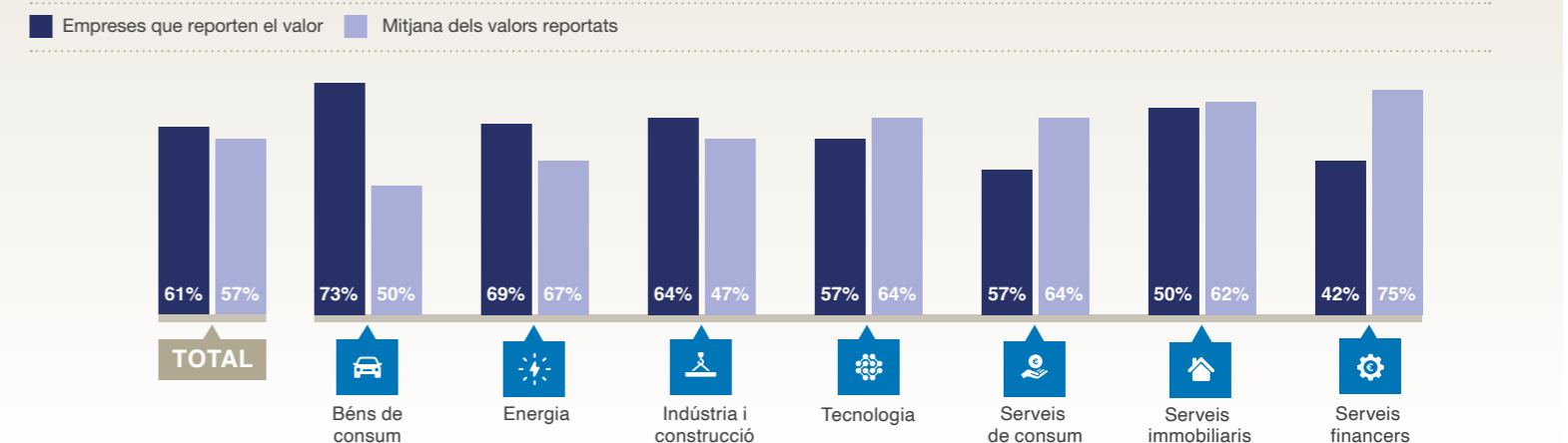
La gran majoria de les empreses reporten com han evolucionat les seves emissions de CO₂ i els seus consums d'aigua i electricitat respecte al període anterior. Però només el 52% de les empreses divulguen reduccions de les seves emissions de carboni i el 42%, reduccions del consum d'electricitat. La situació és encara més preocupant en el cas de l'aigua, on només 3 de cada 10 empreses reporten reduccions del consum.

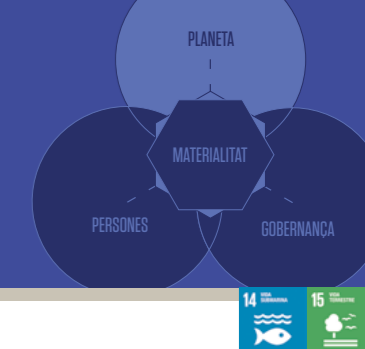
Gairebé totes les empreses esmenten que consumeixen energia renovable, però només el 61% divulguen quin percentatge exacte representa sobre el total de l'energia consumida. Destaca el sector de l'Energia, en què el 69% de les empreses reporten aquest indicador i assolixen una mitjana del 67%. L'anàlisi sectorial permet veure que el valor mitjà de l'energia renovable consumida acostuma a ser més alt en aquells sectors en què menys empreses el reporten. Això es podria relacionar amb un cert grau de discrecionalitat en la divulgació de la informació no financera que fa que les empreses tendixin a divulgar amb més freqüència els indicadors en què obtenen resultats millors.

La situació actual convida a reflexionar sobre el model econòmic actual i el paper que el sector privat ha de tenir i/o pot tenir en la transició cap a la sostenibilitat. Amb els nivells de producció i de consum actuals, necessitaríem 1,7 planetes per satisfer les nostres demandes ecològiques.¹⁴¹ Segons l'*Informe sobre la Brecha de Emisiones* de l'ONU,¹⁴² l'acció insuficient davant la crisi ambiental està portant el món a un escalfament d'entre 2,5 i 2,9°C. Les emissions de gasos s'haurien d'haver reduït un 42% l'any 2030 per frenar l'escalfament fins als 1,5°C. En l'escenari més optimista, amb les polítiques actuals, la probabilitat d'aconseguir-ho és del 14%.

Percentatge d'energia renovable consumida

Font: elaboració pròpia Base 2023: 105

Un terç de les empreses cotitzades espanyoles consideren que no tenen un impacte significatiu en la biodiversitat i en els ecosistemes, i es desvinculen dels seus impactes a la cadena de valor

Només el 45% de les empreses dediquen almenys una pàgina a divulgar informació sobre biodiversitat. El terme *biodiversitat* s'incorpora a les divulgacions generals sobre gestió de la sostenibilitat ambiental, però no sol tenir-hi un espai diferenciats, com passa habitualment amb la crisi climàtica o amb l'economia circular. El valor per a les cotitzades espanyoles s'aproxima a les estimacions fetes a escala mundial.¹⁴³

El 32% de les empreses divulguen que no tenen impactes significatius en la biodiversitat o consideren que aquest no és un tema material. Les justificacions que solen presentar amb relació a aquesta qüestió són que tenen les instal·lacions en ubicacions urbanes, industrials o de poc valor per a la biodiversitat, però obliden els impactes que es produeixen al llarg de la cadena de valor.

Només el 14% de les empreses fan referència a la restauració dels ecosistemes o a la cerca d'un impacte positiu net. La majoria de les empreses aborden la seva actuació des de la protecció o la conservació, la mitigació, l'impacte zero o la compatibilització de les activitats industrials o comercials amb la biodiversitat i els ecosistemes locals.

La societat i l'economia estan intrínsecament relacionades amb la natura; cap empresa se'n pot considerar aliena. La resiliència de les nostres economies està molt vinculada a la resiliència dels serveis que proporcionen els ecosistemes naturals, la qual cosa converteix la crisi de la biodiversitat en un risc financer evident per a tot el sector empresarial. S'estima que el 55% del PIB mundial depèn del bon funcionament dels ecosistemes. I, per bé que la majoria dels serveis ecosistèmics crítics per a la societat estan experimentant minves preocupants, per exemple en els fluxos d'aigua o en la regulació climàtica, la gran majoria de les empreses continuen actuant com si la natura fos una font inesgotable de subministrament de recursos i serveis.

Les empreses que divulguen informació sobre biodiversitat tendeixen a exposar les seves pràctiques de gestió o a esmentar les accions que hi adopten de manera genèrica. Són freqüents els processos d'avaluació o de mitigació dels impactes als voltants de les pròpies instal·lacions, com també les aliances a projectes locals de protecció de les espècies o dels ecosistemes, però en ocasions es podria argumentar que el seu impacte és més comunicatiu o simbòlic que material. Tanmateix, són poques les accions identificades relacionades amb aspectes clau, com l'extracció de les primeres matèries o la gestió dels impactes en la cadena de valor.

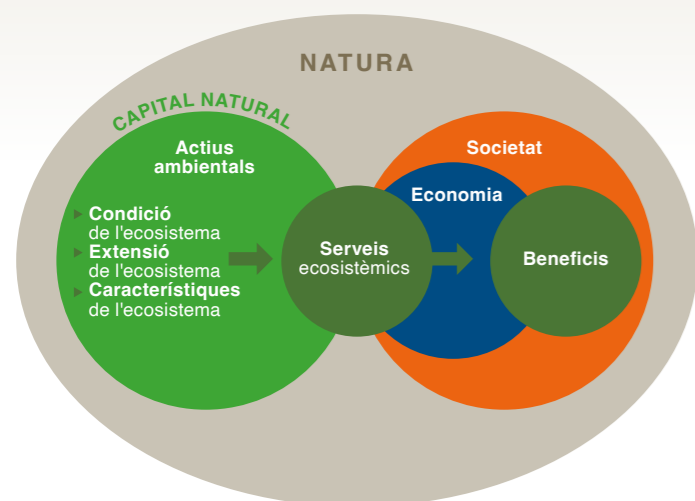
Només el 22% de les empreses identifiquen dependències, riscos, oportunitats i/o impactes relacionats amb la biodiversitat, o exposen suficientment el procés que han seguit per avaluar-los. Les Normes europees d'informació sobre sostenibilitat centrades en la biodiversitat i els ecosistemes (ESRS E4) obligaran les empreses a divulgar els seus IRO en matèria de biodiversitat, així com el procés que han seguit per identificar-los. Moltes empreses esmenten que estan en procés de revisió de la seva estratègia i actuació en matèria de biodiversitat.

Sense una anàlisi exhaustiva que inclogui tant l'empresa com la seva cadena de valor, que tingui en compte les seves dependències i impactes respecte dels ecosistemes, és impossible desenvolupar una estratègia de biodiversitat que identifiqui els riscos o els impactes realment significatius per a l'empresa. A diferència d'una crisi climàtica, que és un procés global que té lloc a l'atmosfera, els impactes i les dependències relacionats amb la natura es troben en ubicacions concretes i requereixen avaluacions i respostes que tinguin en compte l'especificitat de cada context.

Relació entre la natura, les empreses i la societat

38

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe TNFD (2023): *Recommendations of the Taskforce on Nature-related Financial Disclosures*

TASKFORCE ON NATURE-RELATED FINANCIAL DISCLOSURES (TNFD)

TNFD Taskforce on Nature-related Financial Disclosures

A la COP15, de desembre de 2022, sobre la diversitat biològica, 196 països van acordar el Marc Mundial de Biodiversitat de Kunming-Mont-real, un conjunt ambiciós de compromisos adreçats a detenir i a revertir la pèrdua de natura per al 2030 i a promoure'n l'harmonia per al 2050. Com a part d'aquests compromisos, la TNFD ha desenvolupat el primer marc de report orientat a la biodiversitat, que pretén facilitar la comprensió i la divulgació de la interrelació entre les empreses i els ecosistemes que influeixen i de què depenen. El seu objectiu és fomentar un canvi de mentalitat i de comportament en les empreses i en les institucions financeres.

Al setembre del 2023, la TNFD va publicar les seves recomanacions per a la gestió i la divulgació dels riscos relacionats amb la natura.¹⁴⁴ Aquestes recomanacions, que aprofiten l'experiència i els aprenentatges de la *Taskforce on Climate-Financial Disclosures* (TCFD), s'han desenvolupat seguint una metodologia oberta i participativa. A més, són coherents i interoperables amb els estàndards publicats per l'ISSB, la GRI i els ESRS, la qual cosa permet a les empreses complir els requisits de presentació d'informació amb diferents aproximacions a la materialitat. L'EFRAG va utilitzar el marc de la TNFD com a referència bàsica per elaborar les Normes europees d'informació sobre la biodiversitat i els ecosistemes (ESRS E4).

Les recomanacions de la TNFD proporcionen un marc per a empreses i institucions financeres de tots les dimensions, que facilita la identificació, l'avaluació, la gestió i, si escau, la divulgació dels problemes vinculats amb la natura. Aquestes recomanacions inclouen 14 divulgacions sobre dependències, impactes, riscos i oportunitats relacionats amb la natura, agrupats en les àrees de governança, estratègia, gestió de riscos i impactes, i mètriques i objectius.

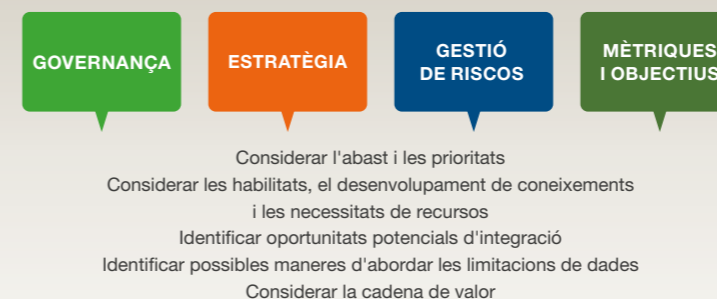
En l'última dècada, la rellevància i l'enfocament a la crisi climàtica han obligat els actors del mercat a desenvolupar un sistema conceptual i lingüístic propi per comprendre, debatre, respondre i divulgar qüestions relacionades amb el clima. Tanmateix, no s'ha assolit un nivell similar de consistència i de maduresa pel que fa a la natura. Per ajudar a superar aquest repte, la TNFD ha desenvolupat moltes guies addicionals amb orientacions per iniciar-se en el marc, la identificació i l'avaluació dels problemes (enfocament LEAP), l'orientació per sectors o per biomes, la fixació d'objectius o la interacció amb les comunitats locals i amb les parts interessades, entre d'altres.

L'any 2023, l'11% de les empreses fan referència a la TNFD en les seves memòries no financeres. Les empreses esmenten la seva alineació amb el marc en general, l'ús que en fan per revisar la seva estratègia ambiental o, en menor mesura, la realització de proves pilot de la seva metodologia en alguns projectes.

Resum de consideracions pràctiques, per pilar de divulgació

Font: elaboració pròpia a partir de l'informe TNFD (2023): *Recommendations of the Taskforce on Nature-related Financial Disclosures*

39

Identificar l'estructura i els processos de governança
Identificar el suport a la direcció i l'administració
Considerar la participació dels grups d'interès

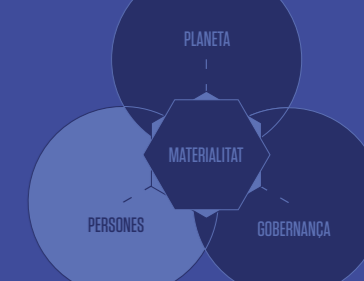
Considerar les ubicacions
Identificar els horitzons temporals
Considerar les implicacions estratègiques

Considerar els mètodes d'avaluació (inclosa l'anàlisi d'escenaris)
Identificar processos adequats de gestió de riscos

Considerar les mètriques
Considerar els objectius

PERSONES

8.5 10.2

La bretxa de gènere persisteix a tots els sectors

5.5 8.5

La bretxa en l'ocupació, mesurada com la diferència entre el percentatge de dones a la plantilla i la paritat de gènere, està estancada al voltant del 12% des del 2017. Tanmateix, es detecta una situació oposada en la distribució de gènere amb relació als acomiadaments, en què només el 37% dels casos han afectat dones.

La bretxa salarial bruta, calculada com la diferència mitjana entre els sous dels homes i de les dones, se situa en el 17%. Aquest percentatge ha augmentat a dos terços de les empreses que han divulgat la seva evolució anual. El valor de la mostra està per sota de la bretxa salarial espanyola, que se situa en el 28%, segons l'informe *Global Gender Gap 2022*.¹⁴⁵ Segons aquest mateix informe, Espanya ocupa el 17è lloc en paritat de gènere.

Només dues empreses han comunicat que paguen a les dones un salari mitjà superior al dels homes.

Les bretxes de gènere en el salari i en l'ocupació varien significativament entre sectors. Sectors com els Serveis immobiliaris, els Serveis financers i els Béns de consum mostren un percentatge de

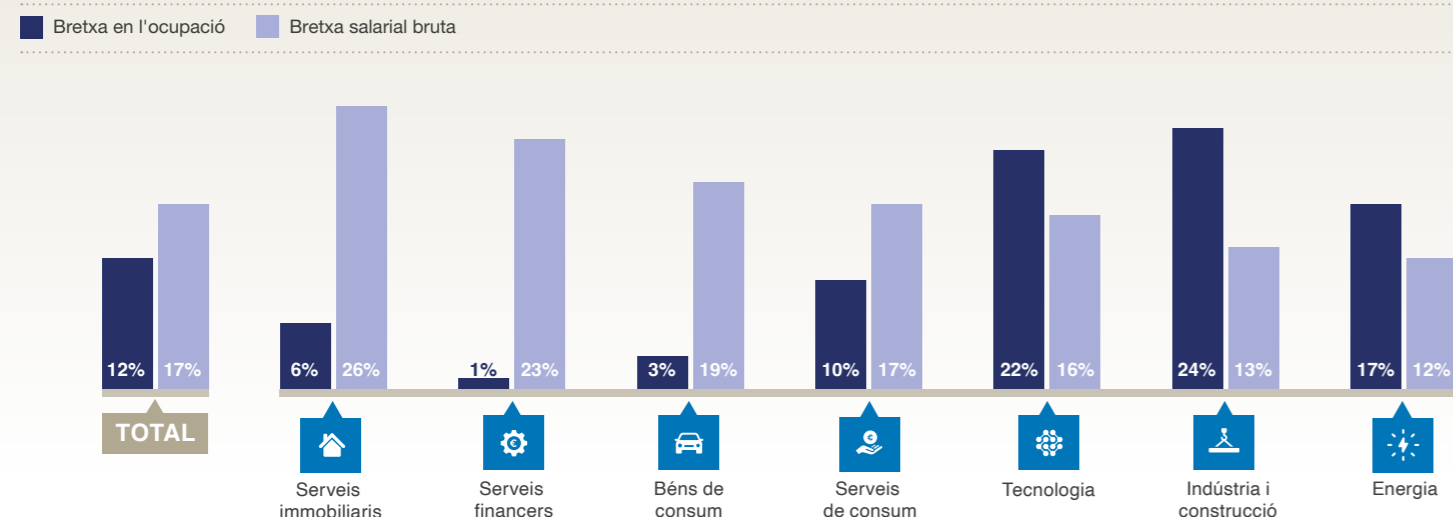
dones a la plantilla proper al 50%, però presenten bretxes salarials considerablement altes en comparació amb els altres sectors. D'altra banda, a Tecnologia i a Indústria i construcció s'observen bretxes en l'ocupació superiors al 22%, tot i que les diferències de remuneració són relativament baixes. En un punt intermedi, es troben els sectors d'Energia i Serveis de consum, amb bretxes que oscil·len entre el 10% i el 17%.

Per identificar si hi ha discriminació salarial entre empleats amb unes condicions similars, algunes empreses utilitzen metodologies per ajustar el càlcul de les bretxes salarials. Aquestes metodologies incorporen al càlcul factors com l'edat, la categoria professional, el país o l'antiguitat dels empleats. Si bé és cert que això redueix considerablement la dimensió de la bretxa salarial identificada, són pocs els casos en què les empreses analitzades informen que tenen una bretxa salarial ajustada pròxima al 0%. La diferència entre la bretxa salarial bruta i l'ajustada es pot vincular a factors com la presència més reduïda de dones a les categories salarials més altes, la seva menor antiguitat o la presència més gran de dones amb contractes a temps parcial.

Bretxa de gènere a la plantilla

Font: elaboració pròpia Base 2023: bretxa en l'ocupació (98), bretxa salarial bruta (88)

40

Cal adoptar un enfocament més integral cap a diversitat que incorpori els múltiples eixos de discriminació social i les seves interseccions

La incorporació de persones amb diversitat funcional a la plantilla se situa en el 1,42% l'any 2023. A Indústria i construcció i Béns de consum, s'assoleixen valors pròxims al 1,6%, mentre que la Tecnologia se situa a la cua, amb un 0,9%. En l'àmbit espanyol, la diferència entre la taxa de desocupació de les persones amb discapacitat i sense discapacitat és de set punts percentuals.¹⁴⁶

La majoria de les empreses analitzades no arriben al 2% d'empleats amb discapacitat al territori espanyol i se serveixen de vies alternatives per complir amb la normativa vigent. Segons la Llei general de discapacitat del 2013,¹⁴⁷ les empreses que ocupen 50 treballadors o més estan obligades a tenir un 2% de la plantilla amb una discapacitat igual o superior al 33%. No obstant això, quan hi ha motius que impossibiliten la contractació directa, les empreses poden disposar de certificats d'excepcionalitat o aplicar mesures alternatives, com la subcontractació a través de centres especials d'ocupació (CEE) o fer donacions per a la inserció laboral. S'estima que l'any 2021 els CEE van fer un total de 89.502 contractacions, la qual cosa equival al 75% de tots els contractes subscrits amb persones amb discapacitat.¹⁴⁸

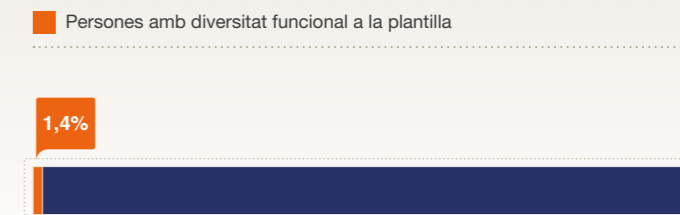
Tan sols el 22% de les empreses han divulgat la distribució per gènere de la seva plantilla amb diversitat funcional, valor que se situa en el 35%.

La interacció entre diversos eixos de desavantatge o discriminació, com el gènere, l'edat, la identitat sexual o el grau de diversitat funcional, pot intensificar exponencialment la situació de vulnerabilitat social. El concepte d'interseccionalitat posa en relleu les múltiples identitats socials superposades que experimentem, els seus sistemes relacionats de discriminació i la necessitat d'atendre com s'entrellacen i generen experiències úniques de desigualtat. N'és un exemple la situació de les dones joves amb discapacitat, que estan exposades a una triple discriminació en l'àmbit laboral a causa de la persistència i la interacció d'estereotips de gènere, discapacitat i edat. Segons l'informe *Jóvenes con discapacidad 2023*,¹⁴⁹ aquest col·lectiu és objecte d'una contractació menor i tendeix més a la desocupació de llarga durada.

Persones amb diversitat funcional a la plantilla

41

Font: elaboració pròpia Base 2023: 105

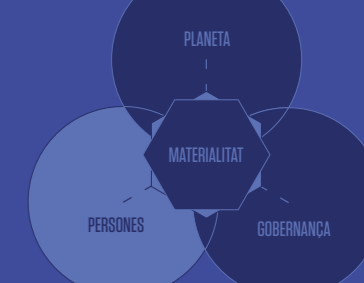
LA INCLUSIÓ DE LES DIVERSITATS I ELS SEUS AVANTATGES

La majoria de les empreses esmenten que disposen de polítiques d'igualtat, diversitat o no-discriminació més enllà de la diversitat de gènere. No obstant això, és poc usual que les empreses facin divulgacions ambicioses de les mesures, els objectius o els resultats vinculats a les altres diversitats. L'estudi *Políticas y prácticas en diversidad e inclusión*, que destaca la postergació d'algunes diversitats, com la funcional o la generacional, detecta un contagi virtuós en la inclusió de múltiples diversitats. L'informe també identifica els avantatges següents de les polítiques de diversitat i inclusió:

- ▶ Millora del rendiment i la productivitat
- ▶ Més innovació i creativitat
- ▶ Reforçament del sentit de pertinença
- ▶ Atracció del talent
- ▶ Diversificació de les competències
- ▶ Millora de la confiança i del clima laboral
- ▶ Millora de la reputació corporativa

Com a bona pràctica per a la gestió de la diversitat, l'estudi identifica l'adopció d'una perspectiva *outside-in* adreçada als empleats. Això implica deixar d'establir unes posicions fixes i cercar candidats que s'hi ajustin i passar a dissenyar unes posicions flexibles que permetin incorporar talent, entendre'n el potencial i ajustar les posicions a les característiques de cada empleat. La generació de valor per a l'empleat permet fidelitzar el talent i generar unes relacions laborals sostenibles a llarg termini.

PERSONES

Les divulgacions sobre els processos de diligència deguda són una assignatura pendent

D'acord amb la Llei 11/2018, les divulgacions no financeres de les grans cotitzades espanyoles han d'incloure informació significativa sobre el respecte als drets humans com l'aplicació de processos de diligència deguda; les mesures que adopten per prevenir, mitigar i gestionar les vulneracions dels drets humans; les denúncies rebudes, o l'eliminació de la discriminació a la feina i en l'ocupació.

El 81% de les empreses esmenten la diligència deguda a les seves memòries no financeres, però la informació que en divulguen és poc detallada. Destaquen en positiu els sectors de la Tecnologia i els Serveis de consum, en què el 100% de les empreses l'esmenten, i en negatiu els Serveis Immobiliaris, on només la meitat de les empreses parlen d'aquests processos. Les divulgacions que fan amb relació a l'articulació de les responsabilitats dins l'organització, la intervenció dels grups d'interès en el procés o el procés que segueixen per identificar, evitar, mitigar o reparar vulneracions dels drets humans tendeixen a ser molt poc específiques. En desenvolupar el seu acompliment en matèria de drets humans, les empreses solen descriure polítiques vinculades als seus propis treballadors o a l'homologació dels proveïdors, la realització d'auditories externes, l'existència de canals de denúncia o anàlisis basades en enquestes.

Segons aquest informe, gairebé dos terços de tots els casos de treball forçós estan relacionats amb les cadenes de subministrament globals, en què els treballadors són explotats en sectors molt diversos i a totes les fases de la cadena de subministrament. La majoria del treball forçós es dona als nivells més baixos de la cadena, és a dir, en l'extracció de les primeres matèries i en les etapes de producció. L'informe també destaca el risc més gran dels col·lectius i dels països vulnerables, vinculat a la transició verda. S'estima que, a més de la meitat dels països del G-20, els panells solars figuren entre els cinc productes amb més risc de treball forçós.

Al febrer del 2022, la Comissió Europea va publicar una proposta de directiva sobre la diligència deguda amb l'objectiu que les empreses adoptin un rol més proactiu en la comprensió dels seus possibles impactes, en el desenvolupament de respostes adequades i en l'avaluació de l'efectivitat de les seves accions. L'extensió de la responsabilitat de les empreses més enllà de les parets de la seva organització és un element imprescindible per a la protecció efectiva dels drets humans. El *Global Slavery Index 2023*¹⁵⁰ estima que, l'any 2021, aproximadament 27,6 milions de persones es trobaven en situació d'esclavitud moderna per treball forçós, i això afectava especialment els col·lectius més vulnerables. Per bé que la major prevalença de treball forçós es troba als països de rendes baixes, està molt relacionat amb la demanda de les regions més desenvolupades.

Per millorar l'impacte social de la cadena de subministrament, la Xarxa Espanyola del Pacte Mundial aconsella:¹⁵¹

- 1 Comprendre i avançar en la traçabilitat de la cadena de subministrament
- 2 Defensar el treball decent
- 3 Empoderar la plantilla i aplicar uns salaris dignes
- 4 Millorar el benestar i la salut laboral de la plantilla
- 5 Crear espais de treball *family-friendly*
- 6 Adoptar un enfocament sensible amb el gènere

La proposta de directiva europea sobre la diligència deguda

Al febrer de 2022, la Comissió Europea va publicar una proposta de directiva sobre diligència deguda de les empreses en matèria de sostenibilitat per obligar a algunes empreses a estendre la seva responsabilitat al llarg de la seva cadena de valor i enfrontar-se a les seves repercussions negatives sobre els drets humans i el medi ambient. La seva ratificació final, prevista per l'abril de 2024, culminarà un procés complex caracteritzat per negociacions intenses que reflecteixen un panorama dividit entre múltiples països i grups d'interès, resultant en una normativa que perd força en la seva versió final.¹⁵²

Àmbit d'aplicació

- ▶ Empreses de la UE amb més de 1.000 empleats i un volum de negocis net mundial superior a 450 milions d'euros.
- ▶ Empreses de tercers països amb un volum de negocis a la UE superior a 450 milions d'euros.
- ▶ L'aplicació serà progressiva i esglaonada, variant de 3 a 5 anys des de la seva entrada en vigor, depenent de la mida de l'empresa.

Les pimes no estan incloses directament a la proposta, però si són proveïdors o participen d'alguna manera a la cadena de valor d'aquestes empreses han d'estar alineades amb les seves polítiques de diligència deguda. La directiva reconeix aquesta possibilitat i preveu diverses mesures per mitigar les seves potencials repercussions negatives.

La proposta, que neix amb l'objectiu d'aconseguir la protecció efectiva dels drets humans previstos als convenis internacionals, aportarà seguretat jurídica i condicions de competència equitatives per a les empreses, com també transparència als consumidors i a les inversions. Es preveuen sancions econòmiques per a les empreses que la incompleixin. El seu contingut està alineat amb els *Guiding Principles on Business and Human Rights* de les Nacions Unides (UNPG)¹⁵³ i està redactada de manera àmplia, amb l'objectiu d'aprofitar i desenvolupar pràctiques ja existents.¹⁵⁴

Requisits

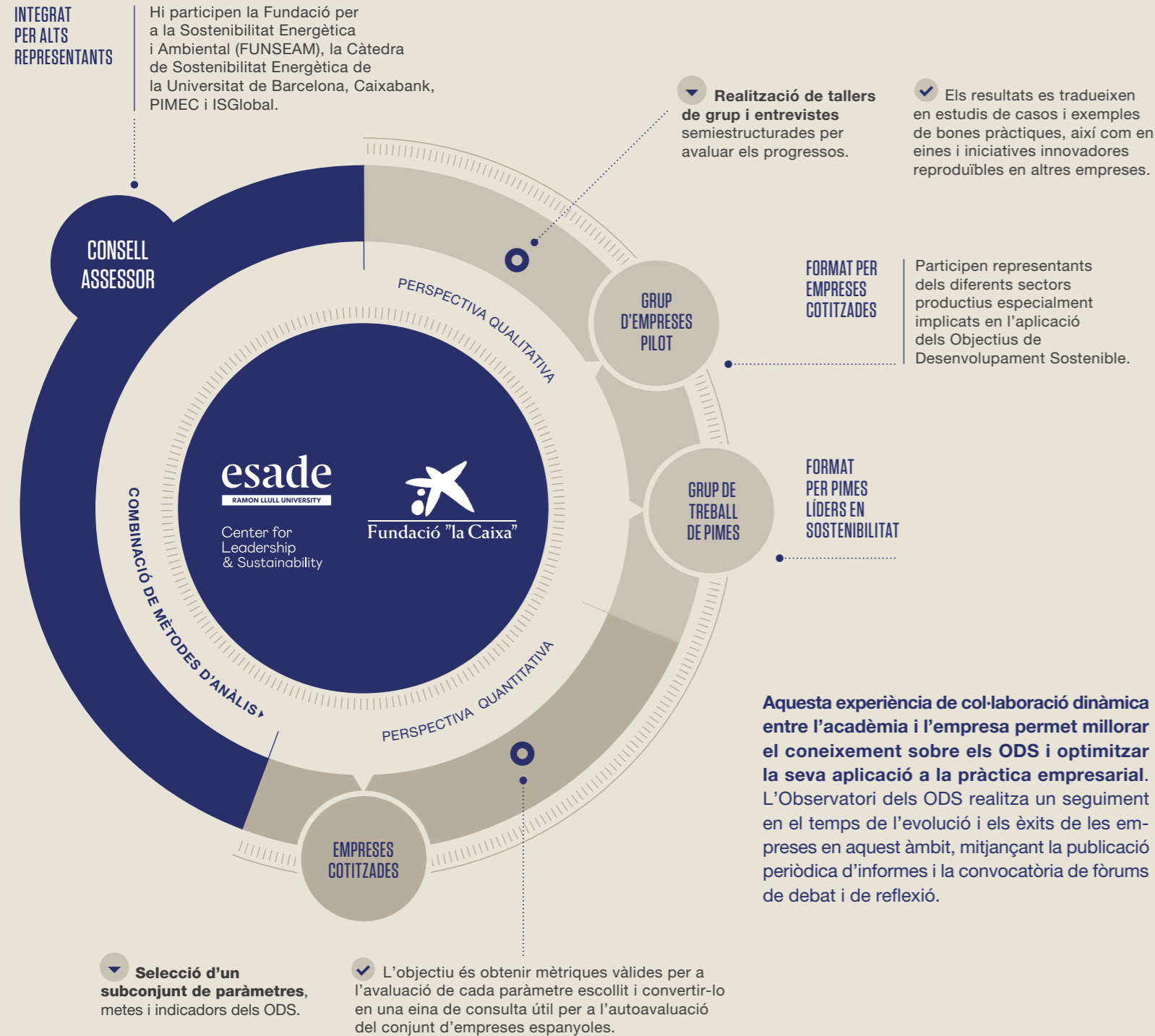
- ▶ Integrar la diligència deguda en les seves polítiques.
- ▶ Identificar impactes adversos reals o possibles.
- ▶ Prevenir i mitigar possibles impactes adversos, acabar amb els impactes adversos reals i minimitzar l'abast del seu impacte.
- ▶ Fixar i mantenir un "procediment de queixes".
- ▶ Supervisar l'efectivitat de la seva política i les mesures de diligència deguda.
- ▶ Fer pública la diligència deguda.
- ▶ Comptar amb un pla de descarbonització compatible amb l'Acord de París.

Un element bàsic del seu potencial per al canvi és l'obligació dels directius d'establir i supervisar l'aplicació de la diligència deguda i integrar-la dins l'estratègia empresarial. Això implica un canvi significatiu, en oferir l'oportunitat que les víctimes emprenguin accions legals per danys i perjudicis que es podrien haver evitat amb les mesures adequades de diligència deguda.

L'Observatori dels Objectius de Desenvolupament Sostenible

L'Observatori dels ODS és una aliança entre actors compromesos amb l'Agenda 2030 per generar impacte social sobre la sostenibilitat, promoure el lideratge empresarial responsable, impulsar el debat social i la conscienciació pública, i proveir coneixement en l'àmbit de la investigació aplicada.

La iniciativa, impulsada per Esade i la Fundació "la Caixa" des de 2016, té com a objectiu impulsar el compromís del sector privat amb l'Agenda 2030 i amb la implementació dels ODS, i constituir-se com a referent acadèmic en el camp del desenvolupament sostenible.

La missió de l'Observatori:

01 Millora de la comprensió i de la conceptualització de les formes que adopta el sector privat en la contribució a la consecució dels ODS.

02 Observació transversal i longitudinal del compliment dels ODS per part d'un grup rellevant i representatiu d'empreses espanyoles.

Origen i definició dels ODS

L'Agenda 2030 aspira a la transformació sostenible de la societat, dels seus valors i dels seus patrons de producció i consum.

El 27 de setembre de 2015 els països membres de l'Assemblea General de les Nacions Unides (ONU) van aprovar els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). Sota el títol "Transformar el nostre món: L'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible" el document presenta els 17 ODS i les seves 169 metes d'acció que interpel·len les quatre dimensions del desenvolupament sostenible: econòmica, social, mediambiental i la governança.

Els ODS són objectius que pretenen guiar, en un full de ruta global, l'acció col·lectiva dels propers quinze anys (fins al 2030) per adoptar mesures que aconseguixin donar resposta als grans desafiaments del planeta com l'erradicació de la pobresa i la fam, la correcció de les desigualtats, la protecció del medi ambient; l'impuls al desenvolupament sostenible, i la garantia que totes les persones gaudeixin de pau i prosperitat "sense deixar ningú enrere" *No One Left Behind*.

Per primera vegada, els ODS estableixen uns objectius comuns per a tots els països, universalment aplicables i contrastables. Aquests objectius incumbeixen als governs, a les empreses i a la societat civil, i són una oportunitat per potenciar el diàleg entre aquests actors i contribuir a una acció responsable, col·laborativa i coordinada mitjançant aliances. Tot i que l'aplicació dels ODS no té caràcter obligatori, la signatura de la resolució a favor de l'Agenda 2030 per part de 193 països ha vingut acompanyada (encara que a un ritme desigual) d'incentius i estratègies d'acció per coordinar l'acció del sector públic amb la del sector privat i la societat civil. D'altra banda, l'Agenda 2030 s'ha convertit en un element rector en el desenvolupament de polítiques públiques i en els plans de cooperació al desenvolupament.

¹ **Nacions Unides (2023a):** *The Sustainable Development Goals Report 2023: Special edition. Towards a Rescue Plan for People and Planet*. Disponible a: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/>

² Per a una descripció més detallada del concepte de *policrisi* i les seves afectacions a la sostenibilitat global i corporativa, vegeu el sisè informe de l'Observatori dels ODS, titulat *Impulsar la sostenibilitat en un entorn de policrisi*. Disponible a: https://www.esade.edu/itemsweb/wi/Prensa/ObservatorioODS2023-CAST_Esade.pdf

³ **Nacions Unides (2023b):** *Global Sustainable Development Report: Times of Crisis, Times of Change. Science for Accelerating Transformations to Sustainable Development*. Disponible a: <https://desapublications.un.org/file/1182/download>

⁴ **Ripple, J.; Rockström, J., et al. (2023):** “The 2023 state of the climate report: Entering uncharted territory”. *BioScience*, 73(12): 841–850. Disponible a: <https://doi.org/10.1093/biosci/biad080>

⁵ **World Meteorological Organization (2023a):** *Provisional State of the Global Climate 2023*. Disponible a: <https://wmo.int/files/provisional-state-of-global-climate-2023>

⁶ **Internal Displacement Monitoring Centre (2023):** *2023 Global Report on Internal Displacement*. Disponible a: <https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2023/>

⁷ **World Meteorological Organization (2023b):** “Greenhouse Gas concentrations hit record high. Again”. Disponible a: <https://www.unwater.org/news/wmo-report-state-global-climate-2023>

⁸ **Ripple, J.; Rockström, J., et al. (2023):** *Op. cit.*

⁹ **Fons Monetari Internacional (2023):** *World Economic Outlook Update. Near-Term Resilience, Persistent Challenges*. Disponible a: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2023/10/10/world-economic-outlook-october-2023>

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ **Organització Mundial del Comerç (2023):** *Global Trade Outlook and Statistics*. Disponible a: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/gtos_updt_oct23_e.htm

¹² **Fòrum Econòmic Mundial (2023a):** “‘Desafíos sin precedentes’: Cómo la sequía en el Canal de Panamá está afectando el comercio mundial”. Disponible a: <https://es.weforum.org/agenda/2023/08/desafios-sin-precedentes-como-la-sequia-en-el-canal-de-panama-esta-afectando-el-comercio-mundial/>

¹³ **Gecsoyler, Sammy, et al. (2023):** “UK and US navy vessels shoot down suspected attack drones in Red Sea. Maersk and Hapag-Lloyd suspend passage after shipping vessels targeted during Yemeni rebel attacks”. *The Guardian*, 16 de desembre. Disponible a: <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/16/shipping-companies-suspend-red-sea-traffic-after-yemen-rebel-attacks>

¹⁴ **Carney, Mark (2015):** “Breaking the tragedy of the horizon – climate change and financial stability”. Bank of England. Disponible a: <https://www.bankofengland.co.uk/speech/2015/breaking-the-tragedy-of-the-horizon-climate-change-and-financial-stability>

¹⁵ **Financial Times (2023):** “Insurers rack up \$50bn in losses from natural catastrophes this year”. Agost de 2023. Disponible a: <https://www.ft.com/content/7ad831a7-801d-47e7-9158-4e832b798bb0>

¹⁶ **World Business Council for Sustainable Development (2020):** *Building long-term business resilience*. Disponible a: <https://www.wbcsd.org/Overview/About-us/Vision-2050-Time-to-Transform/Resources/Building-long-term-business-resilience>

¹⁷ **Nacions Unides (2023c):** “SDG Summit 2023”. Disponible a: <https://www.un.org/en/conferences/SDGSummit2023>

¹⁸ **Nacions Unides (2023d):** “Political Declaration adopted at the High-level Political Forum on Sustainable Development under the auspices of the General Assembly in September 2023”. Disponible a: <https://www.un.org/en/conferences/SDGSummit2023/political-declaration>

¹⁹ **IPCC (2023):** *Climate Change 2023. Synthesis Report*. Disponible a: https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf

²⁰ **UNFCCC (2022):** “Climate Plans Remain Insufficient: More Ambitious Action Needed Now”. Disponible a: <https://unfccc.int/news/climate-plans-remain-insufficient-more-ambitious-action-needed-now>

²¹ **Nacions Unides (2023a):** *The Sustainable Development Goals Report 2023: Special edition. Towards a Rescue Plan for People and Planet*. Disponible a: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/>

²² *Ibidem.*

²³ **Nacions Unides (2023a):** *Op. cit.*

²⁴ **Pacte Mundial (2023):** *The 12th United Nations Global Compact–Accenture CEO Study*. Disponible a: <https://unglobalcompact.org/library/6103>

²⁵ **Nacions Unides (2023d):** *Op. cit.*

²⁶ **World Resources Institute (2022):** “What Is Systems Change? 6 Questions, Answered”. Disponible a: <https://www.wri.org/insights/systems-change-how-to-top-6-questions-answered>

²⁷ **Nacions Unides (2023b):** *Op. cit.*

²⁸ **Earth4All (2023a):** *SDGs for All: Strategic Scenarios. Earth4All System Dynamics Modelling of SDG Progress*. Disponible a: https://earth4all.life/wp-content/uploads/2024/01/E4A_SDGs-for-All_Report.pdf

²⁹ **UNEP (2022):** “What you need to know about the COP27 Loss and Damage Fund”. Disponible a: <https://www.unep.org/news-and-stories/story/what-you-need-know-about-cop27-loss-and-damage-fund>

³⁰ **Machel, Graça (2023):** “Why rich nations must pour climate funds into Africa – for all our sakes”. *The Guardian*, 30 d'agost. Disponible a: <https://www.theguardian.com/global-development/2023/aug/30/graca-machel-rich-nations-must-pour-climate-funds-into-africa-for-all-our-sakes>

³¹ **Nacions Unides (2023e):** “Financing for Sustainable Development Report 2023”. Disponible a: <https://desapublications.un.org/publications/financing-sustainable-development-report-2023>

³² **Nacions Unides (2023b):** *Op. cit.*

³³ **IEA (2021):** *Financing clean energy transitions in emerging and developing economies*. Disponible a: <https://www.iea.org/reports/financing-clean-energy-transitions-in-emerging-and-developing-economies>

³⁴ **Presidència de la República Francesa (2023):** *Summit for a New Global Financing Pact*. Disponible a: <https://pactedeparis.org/>

³⁵ *Ibidem.*

³⁶ **Earth4All (2023b):** “The Summit for a New Global Financing Pact must be a success, not another multilateral failure”. Disponible a: <https://earth4all.life/open-letter-summit-for-a-new-global-financing-pact/>

³⁷ **Moore, Jason W. (2015):** *Capitalism in the Web of Life: Ecology and the Accumulation of Capital*. Londres: Verso Books.

³⁸ **Scharmer, Otto (2018):** *The Essentials of Theory U: Core Principles and Applications*. Oakland: Berrett-Koehler Publishers.

³⁹ **Papa Francesc (2023a):** Laudato si'. Carta encíclica. Libreria Editrice Vaticana Disponible a: http://www.vatican.va/content/francesco/es/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html

⁴⁰ **Papa Francesc (2023b):** *Laudate Deum*. Exhortació apostòlica. Libreria Editrice Vaticana. Disponible a: https://www.vatican.va/content/francesco/es/apost_exhortations/documents/20231004-laudate-deum.html

⁴¹ *Ibidem.*

⁴² **Willsher, Kim (2022):** “Macron warns of ‘end of abundance’ as France faces difficult winter”. *The Guardian*, 24 d'agost. Disponible a: <https://www.theguardian.com/world/2022/aug/24/macron-warns-of-end-of-abundance-as-france-faces-difficult-winter>

⁴³ **Moore, Jason W. (2015):** *Op. cit.*

⁴⁴ **Fòrum Econòmic Mundial (2023b):** *The Global Risks Report 2023*. 18a edició. Disponible a: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2023/>

⁴⁵ **Nacions Unides (s. a.):** *UN Population Division Data Portal*. Disponible a: <https://population.un.org/dataportal/home>

⁴⁶ **World Resources Institute (2023):** “25 Countries, Housing One-quarter of the Population, Face Extremely High Water Stress. 16 d'agost de 2023. Disponible a: <https://www.wri.org/insights/highest-water-stressed-countries>

⁴⁷ **Moore, Jason W. (2023):** “Comida barata y mal clima: Del plusvalor al valor negativo en la ecología-mundo capitalista”. *Encrucijadas. Revista Crítica de Ciencias Sociales*, 23(1).

⁴⁸ **Fòrum Econòmic Mundial (2023c):** “This is how war in Europe is disrupting fertilizer supplies and threatening global food security”. Disponible a: https://www.weforum.org/agenda/2023/03/ukraine-fertilizer-food-security/?utm_content=02%2F03%2F2023+14%3A00&utm_medium=social_scheduler&utm_source=linkedin&utm_term=Agriculture%2C+Food+and+Beverage

⁴⁹ **UN Environment Programme & International Resource Panel (2023):** “Human migration and natural resources. Global Assessment of an adaptative complex system”. Disponible a: <https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/42638>

⁵⁰ **Stockholm International Peace Research Institute (2023):** “Trends in World Military Expenditure”. Disponible a: <https://www.sipri.org/publications/2023/sipri-fact-sheets/trends-world-military-expenditure-2022>

⁵¹ **Fòrum Econòmic Mundial (2023b):** *Op. cit.*

⁵² **Circle Economy Foundation (2023):** *The Circularity Gap Report 2023*. Disponible a: <https://www.circularity-gap.world/global>

⁵³ **The World Counts (s. a.):** “Tones of resources mined from Earth”. Disponible a: <https://www.theworldcounts.com/>

⁵⁴ *Ibidem.*

⁵⁵ **Agència Internacional de l'Energia (2021):** *The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions*. Disponible a: <https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>

⁵⁶ **Bruna, Natacha (2023):** *The Rise of Green Extractivism. Extractivism, Rural Livelihoods and Accumulation in a Climate-Smart World*. Londres: Routledge.

⁵⁷ **IUCN (2022):** “Deep-sea mining”. *Issues Brief*. Disponible a: https://www.iucn.org/sites/default/files/2022-07/iucn-issues-brief_dsm_update_final.pdf

⁵⁸ **World Wildlife Fund (2021):** “Brands Back Call for Moratorium on Deep Seabed Mining”. Disponible a: https://wwf.panda.org/wwf_news/?1909966/Brands-Back-Call-for-Moratorium-on-Deep-Seabed-Mining

⁵⁹ **Nacions Unides (2023f):** “Beyond borders: Why new ‘high seas’ treaty is critical for the world”. Disponible a: <https://news.un.org/en/story/2023/06/1137857>

⁶⁰ **Richardson, K.; Steffen, W.; Rockström, J., et al. (2023):** “Earth beyond six of nine planetary boundaries”. *Science Advances*, 9(37).

⁶¹ **Swiss Re (2020):** “A fifth of countries worldwide at risk from ecosystem collapse as biodiversity declines, reveals pioneering Swiss Re index”. Disponible a: <https://www.swissre.com/media/press-release/nr-20200923-biodiversity-and-ecosystems-services.html>

⁶² **Lu, Donna (2023):** “Antarctica may have entered ‘new regime’ of low sea ice as global warming ramps up”. *The Guardian*, 13 de setembre. Disponible a: <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/13/antarctica-global-warming-sea-ice-caps-regime-shift>

⁶³ **Ditlevsen, P.; Ditlevsen, S. (2023):** “Warning of a forthcoming collapse of the Atlantic meridional overturning circulation”. *Nature Communications*, 14, n. 4254. Disponible a: <https://www.nature.com/articles/s41467-023-39810-w>

⁶⁴ **Santana-Falcón, Y.; Yamamoto, A.; Lenton, A., et al. (2023):** “Irreversible loss in marine ecosystem habitability after a temperature overshoot”. *Communications Earth & Environment*, 4, n. 343. Disponible a: <https://www.nature.com/articles/s43247-023-01002-1>

⁶⁵ **Convention on Biological Diversity (2023):** “Ecosystem Approach”. Disponible a: <https://www.cbd.int/ecosystem/>

⁶⁶ **EU Technical Expert Group on Sustainable Finance (2020):** *TEG final report on the EU taxonomy*. Disponible a: https://finance.ec.europa.eu/system/files/2020-03/200309-sustainable-finance-teg-final-report-taxonomy_en.pdf

⁶⁷ **Organització Internacional del Treball (2023):** *Global Wage Report 2022-23. The impact of inflation and COVID-19 on wages and purchasing power*. Disponible a: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_862569.pdf

⁶⁸ **Social Progress Imperative (2023):** “Social Progress Index”. Disponible a: <https://www.socialprogress.org/global-index-2022-results/>

¹³⁶ **Observatorio de Sostenibilidad (2021):** “CO2 IBEX 35”. Disponible a: <https://www.observatoriosostenibilidad.com/2022/01/16/co2-ibex-35/>

¹³⁷ **Women Action Sustainability (2023):** *Descarbonizar la cadena de suministro: Pieza clave hacia Net-Zero*. Disponible a: <https://wasaction.com/uploads/pdfs/998-23051308-was-informe-2023-lma-es-es-ebrochure-low.pdf>

¹³⁸ **Bain & Company (2023):** *The Visionary CEO's Guide to Sustainability*. Disponible a: https://www.bain.com/globalassets/noindex/2023/bain_report_the_visionary_ceos_guide_to_sustainability.pdf

¹³⁹ **Circle Economy (2023):** *The Circularity GAP Report 2023. A circular economy to live within the safe limits of the planet*. Disponible a: https://assets-global.website-files.com/5e185aa4d27bcf348400ed82/63ecb3ad94e12d3e5599cf54_CGR%2023%20-%20Report.pdf

¹⁴⁰ **Comissió Europea (2023):** “Proposal for a Directive on common rules promoting the repair of goods”. Disponible a: https://commission.europa.eu/document/afb20917-5a6c-4d87-9d89-666b2b775aa1_en

¹⁴¹ **Global Footprint Network (2022):** “Data and Methodology”. Disponible a: <https://www.footprintnetwork.org/resources/data/>

¹⁴² **PNUMA (2022):** *Informe sobre la Brecha de Emisiones 2022*. Disponible a: <https://www.unep.org/es/resources/informe-sobre-la-brecha-de-emisiones-2022>

¹⁴³ **KPMG (2022):** *Big shifts, small steps. Survey of Sustainability Reporting 2022*. Disponible a: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2023/04/big-shifts-small-steps.pdf>

¹⁴⁴ **TNFD (2023):** *Recommendations of the Taskforce on Nature-related Financial Disclosures*. Disponible a: https://tnfd.global/wp-content/uploads/2023/08/Recommendations_of_the_Taskforce_on_Nature-related_Financial_Disclosures_September_2023.pdf?v=1695118661

¹⁴⁵ **WEF (2022):** *Global Gender Gap Report 2022. Insight Report*. Disponible a: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2022.pdf

¹⁴⁶ **INE (2021):** “El Empleo de las Personas con Discapacidad. Año 2020”. Nota de prensa, 15 de diciembre. Disponible a: https://www.ine.es/prensa/epd_2020.pdf

¹⁴⁷ **BOE (2022):** “Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social”. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 289, 3 de diciembre, p. 95635 i seg. Disponible a: <https://www.boe.es/boe/dias/2013/12/03/pdfs/BOE-A-2013-12632.pdf>

¹⁴⁸ **Observatori Aedis (2023):** *VI Análisis de datos sobre empleo y discapacidad intelectual*. Disponible a: https://media.timtul.com/media/crm_aedis/VI%20Análisis%20de%20datos%20sobre%20empleo%20y%20discapacidad_20230428091554.pdf

¹⁴⁹ **Fundació Adecco (2023):** *Jóvenes con discapacidad: motor de futuro*. Disponible a: <https://fundacionadecco.org/wp-content/uploads/2023/08/informe-jovenes-con-discapacidad-2023.pdf>

¹⁵⁰ **Walk Free (2023):** *The Global Slavery Index 2023*. Minderoo Foundation. Disponible a: <https://cdn.walkfree.org/content/uploads/2023/05/17114737/Global-Slavery-Index-2023.pdf>

¹⁵¹ **Xarxa Espanyola del Pacte Mundial (2023):** “Gestión empresarial sostenible. 6 consejos para mejorar el impacto social de la cadena de suministro”. 31 de julio. Disponible a: <https://www.pactomundial.org/noticia/6-consejos-para-mejorar-el-impacto-social-de-la-cadena-de-suministro/>

¹⁵² **CE (2022):** “Propuesta de directiva del Parlamento Europeo y del Consejo sobre diligencia debida de las empresas en materia de sostenibilidad”. Disponible a: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6145-2024-INIT/en/pdf>

¹⁵³ **Nacions Unides (2011):** *Guiding Principles on Business and Human Rights. Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework*. Disponible a: https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf

¹⁵⁴ Gibbons, Steve (2022): “Some initial thoughts on the proposed EU Due Diligence Directive”. Cambridge Core Blog, 25 de febrer. Disponible a: <https://www.cambridge.org/core/blog/?p=46779>